VIKARORDNINGER

INDEN FOR JORDBRUGET

ex. 2
21-056 G
LABORATORIUM

Betænkning
fra
Udvalget vedrørende
vikarordninger inden for
landbrug og gartneri

BETÆNKNING NR. 880

KØBENHAVN 1979

ISBN 87-503-3028-4

EF-SET
EF-DIREKTORATET
Frederiksborggade 18
1360 København K.

INDHOLDSFORTEGNELSE:

Side

Udvalgets kommissorium, sammensætning og virksomhed 5

Sammendrag og konklusioner 7

Kapitel I. Baggrunden for udvalgets nedsættelse 14

Kapitel II. Behovet for vikarhjælp 18
II.1. Arbejdsbelastningen 19
II.2. Sociale forhold 21
II.3. Produktionsmæssige forhold 22

Kapitel III. Eksisterende vikarordninger 28
III.1. Typer af vikarordninger 28
III.2. Nuværende danske vikarordninger 3o
III.3. Erfaringer med de nuværende vikarordninger 32

Kapitel IV. Grundlaget for en udbygning af vikarordningerne 36
IV.1. Det privatøkonomiske grundlag for vikarhjælp 36
IV.2. Den samfundsmæssige betydning af vikarhjælp 37

Kapitel V. Principper for udbygning af vikarordningerne 4o

BILAGSFORTEGNELSE.

		Side
Bilag A.	Produktionsforholdene i jordbruget	49
Bilag B.	Observas undersøgelse af behovet for husbondafløsning	59
Bilag C.	Sygedagpenge til selvstændige erhvervsdrivende	69
Bilag D.	Redegørelse for husbondafløsninger (vikarordninger) i EF-lande og de nordiske lande	71
Bilag E.	Danske vikarordninger	82
Bilag F.	Vikarers arbejdsopgaver	96
Bilag G.	Vikarers rekrutering og uddannelse	Io7
Bilag H.	Regler for opnåelse af statstilskud ved etablering af vikarordninger inden for jordbruget	113
Bilag J.	Beregninger over omkostningerne og finansiering ved en udbygning af vikarordningerne	118

Udvalgets kommissorium, sammensætning og virksomhed.

Den 16. januar 1979 nedsatte landbrugsministeren et udvalg, der fik til opgave at undersøge behovet for en udbygning af vikarordninger inden for landbrug og gartneri.

Udvalget fik følgende kommissorium:

"Med udgangspunkt i det generelle ønske om en udvidelse af jordbrugsproduktionen skal udvalget:
a) undersøge behovet for en udbygning af vikarordninger inden for landbrugs- og gartnerierhvervene med henblik på,
- at ordningerne kan medvirke til at sikre baggrunden for en forøgelse af såvel landbrugs- som gartneriproduktionen og hermed grundlaget for en forbedring af beskæftigelses- og betalingsbalancesituationen,
- en forbedring af landmænds og gartneres arbejdsvilkår ved at skabe mulighed for kvalificeret hjælp til pasning af bedriften under sygdom samt danne basis for, at landmænd og gartnere kan opnå bedre ferie- og fritidsmuligheder.
b) fremkomme med (eventuelle) forslag til en udbygning af vikarordningerne.
c) overveje om og i givet fald på hvilken måde det offentlige kan medvirke til at sikre, at en (eventuel) udbygning finder sted."

Udvalget fik følgende sammensætning:

Kontorchef Peter Jakobsen,	landbrugsministeriet (formand).
Kontorchef Hans Boserup,	finansministeriet.
Kontorchef K.B. Andersen,	De samvirkende danske Landboforeninger.
Afdelingschef P. Bilsted Pedersen,	Danske Husmandsforeninger.
Konsulent Jan Hassing,	Dansk Erhvervsgartnerforening.
Gårdejer Thomas Jørgensen,	De danske mejeriers Fællesorganisation.
Eksp. sekretær Chr. Jørgensen,	landbrugsministeriet.

Udvalgets sekretærer har været:

fuldmægtig K. Bach Kristensen og
fuldmægtig K. Aavang Jensen. landbrugsministeriet.

Den 3o. januar 1979 blev konsulent Morten Valeur udnævnt til medlem af udvalget i stedet for konsulent Jan Hassing.

Udvalget har afholdt 6 møder og har den 31. juli afsluttet sit arbejde. Det afgiver hermed sin betænkning til landbrugsministeren.

København, den 31. juli 1979.

K.B. Andersen Hans Boserup

Peter Jakobsen (formand) Chr. Jørgensen

Thomas Jørgensen P. Bilsted Pedersen

Morten Valeur.

K. Bach Kristensen og K. Aavang Jensen.

Sammendrag og konklusioner.

I kapitel I redegøres for baggrunden for udvalgets nedsættelse. Afvandringen af arbejdskraft fra jordbruget siden 1930'erne har medført, at familiebrug uden fremmed arbejdskraft i dag er blevet den fremherskende driftsenhed. På disse brug står jordbrugeren alene med en stor og ofte meget specialiseret produktion. Dette giver, især med en animalsk produktion, en meget bunden arbejdssituation med begrænsede fritidsmuligheder og stor social utryghed ved frygten for følgerne af en eventuel sygdomsperiode.

Denne udvikling førte i 1960'erne til oprettelse af de første husbondafløserordninger (vikarordninger). Udbygningen af disse har imidlertid fra flere sider været betegnet som utilfredsstillende under hensyntagen til mulighederne for en forøget beskæftigelse, større produktion samt større økonomisk og social sikkerhed for jordbrugerne.

I kapitel II foretages en vurdering af behovet for vikarhjælp ud fra arbejdsbelastningen, sociale og produktionsmæssige forhold.

Medens jordbrugere frem til 1950'erne stort set havde samme arbejdsvilkår som tilsvarende sociale grupper i andre erhverv, må de i dag konstatere, at de er langt mere bundne. Selvstændige landmænd havde i 1974 i gennemsnit samme arbejdstid som øvrige selvstændige på ugens 5 hverdage», men arbejdede, 5 gange så meget i week-enden. Kun 1 procent af landmændene havde samme år 4 ugers ferie, medens 71 procent overhovedet ikke holdt ferie. Gennemsnittet for alle erhvervsaktive var henholdsvis 44 og 14 procent.

Disse gennemsnitsangivelser dækker over en stor variation. De mest bundne er jordbrugere med animalsk eller drivhusproduktion i et omfang, der ikke giver grundlag for fremmed medhjælp. Antallet af disse driftsenheder er da også faldende, medens antallet af enheder med ingen eller lille husdyrhold eller med stort husdyrhold er stigende.

Som nævnt har denne strukturændring medført en social utryghed på grund af frygten for konsekvenserne af en eventuel sygdomsperiode. Den tidligere struktur, hvor 3 generationer ofte levede sammen på eller omkring et brug, ofte med både mandlig og kvindlig medhjælp, gav en social tryghed. Ved sygdom, selv over en længere periode, kunne produktionen fortsætte nogenlunde uhindret. Selvom der gennem de sociale love i dag er mulighed for delvis økonomisk kompensation i tilfælde af sygdom, er det meget ofte et problem for jordbrugeren overhovedet at skaffe kvalificeret afløsning.

Jordbrugerne kan gennem en omlægning af produktionen til arbejdskraftmæssigt ekstensive produktioner opnå en betydelig forbedring af fritidsmulighederne, ligesom behovet for afløsning i tilfælde af sygdom vil begrænses til få spidsbelastningsperioder. En sådanne omlægning er imidlertid ikke i overensstemmelse med den politiske målsætning om en forøgelse af den animalske produktion inden for landbruget og af en række arbejdskrævende afgrøder til eksport samt importsubstitution inden for gartneribruget.

Det antages, at der er ca. 50.000 jordbrugere, der hele året har behov for afløsning i tilfælde af sygdom. For de øvrige jordbrugere vil behovet været begrænset til spidsbelastningsperioder, hvilket på årsbasis skønnes at svare til lo.ooo jordbrugere. Mange anvender og vil sikkert fortsat anvende naboer og familiemedlemmer til pasning af bedriften ved fravær. Selvom 60.000 jordbrugere har behov for afløsning, vil der realistisk vurderet kun være ca. halvdelen, som er interesseret i at tilslutte sig og effektivt udnytte vikarordninger, med de forpligtelser dette må medføre for jordbrugeren.

Det skønnes, at det enkelte medlem har et behov for vikarbistand ved sygdom i gennemsnit 4 dage om året. Lægges hertil et minimum antal fridage på 10 om året, vil der for de 30.000 medlemmer være et behov for 4 20.000 vikardage svarende til 1900 fuldtidsbeskæftigede vikarer.

I kapitel III beskrives de eksisterende vikarordninger i forskellige lande, med en gennemgang af de organisationstyper og de for-

skellige former for offentligt tilskud, der er anvendt til opbygning af vikarordninger. På dennes baggrund omtales og vurderes de nuværende vikarordninger i Danmark.

Et gennemgående træk i de danske ordninger er, at de, sammenlignet med de hollandske og de planlagte svenske, er små og ofte løst strukturerede. Ordningerne begrænser sig ofte til et udvalg, der registrerer, at visse personer på egnen stiller sig til rådighed som vikarer, ligesom de fastsætter betalingen for vikarernes arbejde. Ordningerne har typisk ingen beskæftigelsesmæssige forpligtelser over for vikarerne, der ofte selv må sørge for beskæftigelse f.eks. gennem annoncering i dagbladene.

Hvis vikarordningerne skal udbygges til at dække et behov på f.eks. 420.000 vikardage om året, er det nødvendigt med en betydelig fastere struktur gennem ansættelse af faste arbejdsfordelere og vikarer med sikrede ansættelsesforhold herunder garanti for en vis årlig indtjening. Først herved vil der kunne ske en udbygning til den nødvendige kapacitet, stabilitet og fleksibilitet så både medlemmers og vikarers krav til ordningerne kan imødekommes i et rimeligt omfang.

I kapitel IV vurderes det økonomiske grundlag for en udbygning af vikarordningerne. Udvalget finder, at den manglende udbygning af de eksisterende ordninger i takt med behovet skyldes et samspil af flere faktorer. Jordbrugerne har ikke udviklet samme tradition for fridage som øvrige samfundsgrupper og vurderer måske derfor disse lavere. Endvidere betyder jordbrugeres store investeringer i fast ejendom, at en væsentlig del af det økonomiske udbytte fra produktionen kommer til udtryk i en forøgelse af formuen. Deres løbende disponible indtægter kan derfor være lav sammenlignet med omkostningerne til vikarhjælp.

En udbygning af vikarordningerne vil som nævnt nødvendiggøre ansættelse af arbejdsfordelere. Omkostningen hertil vil i en opbygningsperiode skulle fordeles på et forholdsvis lille antal vikardage og dermed betyde en væsentlig forøgelse af omkostningerne pr. dag.

Det konkluderes, at en udbygning ikke kan sikres uden offentlig tilskud især i en opbygningsperiode.

Det anføres endvidere, at der er en betydelig samfundsøkonomisk interesse i og dermed grundlag for, at yde offentlig tilskud til vikarordningerne. Alene merbeskæftigelsen kan betyde en besparelse i arbejdsløshedsdagpenge. Hertil kommer en udvidelse af produktionen og dermed af eksporten henholdsvis formindskelse af importen med heraf følgende virkning på betalingsbalancen. Yderligere vil de sociale hensyn få en stigende betydning.

I kapitel V opstilles principper for udbygning af vikarordningerne. En udbygning af vikarordningerne til at dække et behov på 4 20.000 vikardage om året og med vikarer svarende til 1900 fuldtidsbeskæftigede må ske gradvis. Det er vigtigt, at udviklingen ikke forceres mere, end rekrutteringsmulighederne for kvalificerede vikarer tillader. Der opstilles ikke en konkret model for udbygningen af vikarordningerne, idet der må være mulighed for tilpasning til de lokale forhold. Der opstilles imidlertid følgende hovedprincipper som ramme for en udbygning med offentligt tilskud:

1. Fremtidige vikarordninger bør opbygges på basis af bestående ordninger med deres nære tilknytning til landbo- eller gartnerorganisationerne.
2. De enkelte ordninger bør have en vis minimumsstørrelse med hensyn til antallet af tilknyttede jordbrugere og vikarer.
3. Der bør på et tidligt tidspunkt under udbygningen sikres en effektiv styringsfunktion gennem en fastansat arbejdsfordeler.
4. Ordningerne bør have en hensigtsmæssig blanding af heltids- og deltidsansatte vikarer.
5. Både heltids- og deltidsansatte vikarer bør tilknyttes ordningerne i et fast ansættelsesforhold.
6. Samarbejdet mellem de enkelte ordninger bør fremmes mest muligt.
7. Vikarernes arbejdsområde skal være bredt bl.a. med henblik på såkaldt stødpudearbejde i situationer, hvor der ikke er fuld beskæftigelse med afløsning.
8. Arbejdsfordelere og vikarer bør sikres mulighed for en

hensigtsmæssig grunduddannelse og løbende efteruddannelse.

9. Vikarordningerne bør indrettes, så de i særlig grad begunstiger jordbrugere med "biologisk behov" for afløserbistand.
10. Medlemmer bør bruge vikarhjælp også udover egentlig sygdomsafløsning.
11. Vikarbistand ved kortvarig sygdom bør prioriteres. Ved længere tids sygdom kan et eventuelt afløsningsbehov mest hensigtsmæssigt løses gennem fast medhjælp eller ved en omlægning af produktionen.

Fastholdes disse principper, skulle der kunne ske tilfredsstillende udbygning. De vil sikre, at offentlige tilskud anvendes i overensstemmelse med målsætningen om at opretholde de arbejdsintensive produktioner i familiebruget. Endvidere vil der kræves et forholdsvist begrænset tilsyn.

For at sikre en sådan udbygning peges på mulighederne for følgende offentlig støtte:

Tilskud til styringsfunktionen i en 10-årig opbygningsperiode (1980-89), herunder arbejdsfordelerens aflønning og kørsel samt almindelige administrationsomkostninger.

Tilskud til afløsning ved sygdom i op til 13 uger, svarende til hele eller en andel af forskellen mellem omkostningerne til vikarbistand og sygedagpengene, forudsat at der er et biologisk behov for afløsningen. Af kontrolraæssige årsager foreslås som forudsætning for udbetaling af tilskuddet, at jordbrugerne modtager sygedagpenge. Alle jordbrugere får udbetalt sygedagpenge efter 5 ugers sygdom. Ønsker de tilskuddet fra første sygedag, må de tegne den frivillige sikring for selvstændige erhvervsdrivende.

Etablering af en grunduddannelse og løbende efteruddannelse af arbejdsfordelere og vikarer inden for det erhvervsfaglige uddannelsessystem.

Foruden at kunne tiltræde ovennævnte har et mindretal (K.B.Andersen, P. Bilsted Pedersen og T. Jørgensen) foreslået et tilskud på 218,00 kr. pr. dag til en ugentlig fridag.

Som betingelse for at kunne modtage den nævnte støtte skal vikarordningerne anerkendes efter nærmere fastsatte regler, eksempelvis en udbygning af de eksisterende regler for statstilskud til etablering, herunder specielt vedrørende regnskabsaflæggelse og revision. Endvidere bør ordningernes vedtægter indeholde en bestemmelse, hvorefter ordningen kan pålægge medlemmerne en kontraktlig forpligtelse til inden for visse rammer at benytte vikarer udover til sygdomsafløsning

Til at rådgive landbrugsministeren med hensyn til den løbende administration herunder behandling af ansøgninger om tilskud foreslås nedsat et udvalg med repræsentanter fra berørte institutioner og organisationer. Der foreslås endvidere udpeget en tilsynsførende med vikarordninger.

Gennemføres disse principper, vil der realistisk vurderet kunne ske en udbygning inden for den lo-årige periode til at omfatte 3o.ooo jordbrugere, loo fuldtidsansatte arbejdsfordelere og et antal vikarer svarende til 19oo fuldtidsbeskæftigede. Denne udbygning vil som nævnt medføre, at medlemmernes afløsningsbehov ved sygdom i op til 13 uger kan dækkes samt, at der vil være vikarkapacitet til i gennemsnit at afløse i lo dage om året pr. medlem, eller til at sygdomsbehovet for et større antal jordbrugere end det skønnede 3o.ooo kan dækkes.

Det offentliges udgifter hertil er i 1978-priser beregnet (jfr. bilag J.) til 5,8 mio. kr. i 198o stigende til ca. 4o mio. kr. i 1989. Det samlede tilskud i lo-års perioden vil andrage ca. 343 mio. kr. fordelt med 75 mio kr. til styringsfunktion, 248 mio. kr. til sygdomsafløsning og 20 mio. kr. til uddannelse. Efter 1989 vil det offentlige tilskud til sygdomsafløsning andrage ca. 32 mio. kr. om året.

De samlede omkostninger ved drift af udbyggede vikarordninger som ovenfor anført vil andrage ca. 1,1 mia. kr. i hele 10-års perioden. Det offentlige dækker således 30 procent heraf.

Ved en udbygning til at omfatte 60.000 jordbrugere, 3700 fuldtidsbeskæftigede vikarer og 160 arbejdsfordelere er de offentlige

udgifter beregnet til i 1978-priser at andrage 520 mio. kr. svarende til 25 procent af de samlede omkostninger i 10-års perioden.

Det er dog udvalgets opfattelse, at en udbygning selv ved den ovenfor skitserede støtte forudsætter lokale initiativer.

Betingelsen om medlemsskab af den frivillige sikring for selvstændige må forventes at medføre en øget medlemstilgang. Forudsættes det, at ingen af de 30.000 jordbrugere, der vil benytte vikarordningerne, i dag er medlem af sikringen, vil udbetalingerne herfra forøges med ca. 131 mio. kr., hvoraf 98 mio. kr. vil blive dækket af medlemskontingent og 33 mio. kr. af offentlige tilskud. Denne forøgelse er imidlertid en konsekvens af gældende lovgivning.

Størrelsen af det offentliges udgifter til udbygning af vikarordninger skal sættes i relation til besparelse i arbejdsløshedsdagpenge og merindtægter som følge af en større jordbrugsproduktion. Alene merbeskæftigelse som vikarer og arbejdsfordelere vil betyde en besparelse for det offentlige på mindst 7oo mio. kr. under forudsætning af, at det fører til en tilsvarende reduktion af arbejdsløsheden. Hertil kommer besparelsen ved merbeskæftigelsen i andre erhverv som følge af en større jordbrugsproduktion.

Kapitel 1. Baggrunden for udvalgets nedsættelse.

Dansk landbrug har gennemgået en drastisk udvikling siden 1930'erne, der repræsenterede højdepunktet for landbrugssektorens befolkningsmæssige og arealmæssige betydning i absolutte tal, jfr. bilag A. Det, der især karakteriserer perioden, er et betydeligt fald i arbejdsstyrken. Dette fald er mere end opvejet af en stigende produktivitet således, at den samlede landbrugsproduktion er øget i perioden.

Tilbagegangen i antallet af de ved landbruget beskæftigede personer har især fundet sted i form af fremmed arbejdskraft. I dag udgør denne gruppe kun 6 procent i forholdet til antallet i 1930'erne. Familiearbejdskraften er derimod kun reduceret til 60 procent af tredivernes arbejdsstyrke.

Den stigende arbejdsproduktivitet er især i de senere år opnået gennem en specialisering. Dansk landbrugs tradition for planteavl kombineret med alsidigt husdyrhold er i stigende grad blevet erstattet af bedrifter med en specialiseret produktion inden for en enkelt husdyrgren sammen med planteavl, eller bedrifter helt uden husdyr. I de senere år er også iværksat en husdyrproduktion, især baseret på fjerkræ og svin, helt uden tilknytning til planteavl. Da der sideløbende med afvandringen fra landbruget er sket en forholdsvis langt mindre reduktion i antallet af bedrifter, er familiebruget uden fremmed medhjælp blevet den fremherskende driftsform. I 1930'erne var der mere end 1500 medhjælpere pr. 1000 landbrugsbedrifter, medens der i dag er under 150, svarende til, at 87 procent af bedrifterne er uden fremmed arbejdskraft. Landmænd med sådanne bedrifter står alene med en betydelig produktion. Især med en animalsk produktion giver dette en meget bunden arbejdssituation med begrænsede ferie- og fritidsmuligheder og samtidig en social utryghed ved frygten for følgerne af sygdomsperioder.

Udviklingen har ændret karakteren af den enkelte bedrifts behov for lejlighedsvis fremmed arbejdskraft. Hvor der tidligere var brug for ufaglært arbejdskraft i spidsbelastningsperioder (daglejere), er der i dag behov for kvalificeret faglært arbejdskraft

til afløsning i landmandens fravasr. Dette behov førte i 1960'erne til oprettelse af de første afløserforeninger (vikarordninger). Med lov nr. 222 af 26. april 1973 om støtte til modernisering af jordbrugsbedrifter blev der åbnet muligheder for at yde tilskud til etablering af vikarordninger inden for en årlig ramme på kr. 200.000, hvorved interessen yderligere blev styrket. Indtil udgangen af 1978 var der ialt ydet tilskud til etablering af 50 vikarordninger. Det totale antal ordninger var på samme tidspunkt 64 med 320 vikarer heraf 60 fuldtidsbeskæftigede.

I de lande, Danmark traditionelt sammenligner sig med, har landbrugssektoren stort set gennemgået samme udvikling. Også i disse lande har man søgt at løse behovet for afløsning i familiebrug gennem etablering af vikarordninger med offentlig støtte i varieret omfang.

I Holland påbegyndtes etableringen af mindre ordninger i 1959. Der blev især i perioden 1965-77 ydet betydelige statstilskud. Vikarsystemet er i dag i det væsentlige bygget op omkring ordninger på 4-600 medlemmer, 15-20 vikarer og en arbejdsfordeler.

I Norge oprettedes der i 1969 landbrugsvikarordninger administreret af kommunale udvalg. Disse ordninger er i dag afløst af et differentieret afløsersystem med betydelige offentlige tilskud.

Den svenske rigsdag besluttede i 1975, at der skulle opbygges en landsomfattende vikarordning. Hovedformålet var at sikre alle landmænd med husdyrhold afløsning i 1-3 dage om måneden. På baggrund af en kommissionsbetænkning er det vedtaget fra 1. januar 1979 at gennemføre en blandet stats- og producentfinancieret ordning, der fuldt udbygget forventes at kræve 5300 vikarer, heraf 3500 på deltid. Statsstøtten forventes i 1979 at udgøre 56 mill. S.kr. og ved fuld udbygning i 1989 258 mill. S.kr.

I Danmark har der de senere år været argumenteret stærkt fra forskellige sider for at få udbygget de danske vikarordninger bl.a. ved hjælp af større offentlige tilskud. I betænkning nr. 795 fra 1977 om en fremtidig landbrugspolitik anføres således på s. 56:

"Hele spørgsmålet om social tryghed får større og større vægt for landmænd. Navnlig problemerne omkring arbejdets udførelse i tilfælde af sygdom er af betydning for bedrifter med større besætninger, da en øget animalsk produktion øger kravene til brugeren og dennes familie. Der vil bl.a. blive en større bundethed.

Udvalget finder derfor, at der er behov for en udbygning af de eksisterende husbondafløserordninger, således at relevante behov (sygdom og ferie) kan dækkes. Om fornødent må udbygningen ske med yderligere offentlig støtte."

Senere har landboorganisationerne i skrivelse af 13. marts 1978 til statsministeren anført:

"Tryghed mod sygdom og ulykke er af væsentlig betydning for, at landmænd tør binde sig til en stor, arbejdskrævende husdyrproduktion. Der er derfor behov for, at staten på samme måde som for lønmodtagere betaler sygedagpenge efter 3 ugers sygdom. Men det er i stigende grad vigtigt, at landmændene også får mulighed for en fridag og for kortere ferier. Der ligger en stor beskæftigelsesreserve i en udbygning af de landbrugsvikarordninger, som landbruget allerede har etableret. Hvis man vil sikre 50.000 husdyrproducenter blot 14 dages ferie om året, er der behov for ansættelse af 3.000 vikarer alene til dette formål. Skal landmændene derudover sikres en ugentlig fridag, er der behov for 10.000 mere. Da det imidlertid er svært at sikre vikarerne en jævn beskæftigelse og dermed en fuld årsindkomst, er der behov for en offentlig støtte til disse ordninger for at give dem en sådan udbredelse, at man effektivt kunne udnytte den beskæftigelsesreserve, der ligger heri."

Under indtryk af denne interesse for en udbygning af vikarordningerne og under hensyn til de med en udbygning forbundne sandsynlige virkninger på produktion, beskæftigelse og betalingsbalance nedsatte landbrugsministeren i oktober 1978 en arbejdsgruppe. Arbejdsgruppen fik til opgave at fremkomme med forslag til på hvilken måde en evt. ordning med statstilskud til driften af vikarordninger inden for landbrug og gartneri, ville kunne gennemføres. I arbejdsgruppen var repræsenteret landbrugsministeriet

De samvirkende danske Landboforeninger, Danske Husmandsforeninger og Dansk Erhvervsgartnerforening.

Samtidig hermed blev der i folketinget fremsat forslag til folketingsbeslutning om statsstøttet afløserordning under ferie og sygdom for selvstændige erhvervsdrivende. Forslaget er for tiden til behandling i folketingets landbrugs- og fiskeriudvalg.

Den af landbrugsministeren nedsatte arbejdsgruppe afløstes i januar 1979 af udvalget vedrørende vikarordninger inden for landbrug og gartneri.

Kapitel II. Behovet for vikarhjælp.

Som beskrevet i kap. I er behovet for vikarhjælp inden for jordbruget opstået på grund af den tekniske og samfundsmæssige udvikling. Generelt har dette muliggjort en større realindkomst, nedsættelse af arbejdstiden og større social tryghed.

I modsætning hertil har den tekniske udvikling inden for jordbruget medført en større bundethed med deraf følgende social utryghed.

Som nævnt er 87 procent af bedrifterne i dag uden fremmed medhjælp. Den afløsning, der i tilfælde af sygdom, fridage og ferie tidligere kunne gennemføres med ejendommens egen arbejdskraft, kræver i dag arbejdskraft udefra. Den tekniske udvikling med specialisering af produktionen stiller store krav til den afløser, der skal kunne overtage pasningen af bedriften i en kortere eller længere periode. Da en sådan faglært arbejdskraft på lejlighedsvis basis kun har været til rådighed i meget ringe omfang, er jordbrugeren i stigende grad blevet bundet til ejendommen 365 dage om året.

Jordbrugere har mulighed for at opnå samme arbejdsforhold som øvrige grupper i samfundet ved en omlægning af produktionen fra meget arbejdsbundne produktionsformer, som husdyrhold og drivhuskultur, til arbejdsmæssigt mere sæsonprægede produktioner, som korn, frø og frilandsgartneri.

En sådan omlægning af produktionen er imidlertid ikke i overensstemmelse med den landbrugspolitiske målsætning om en forøgelse af den animalske produktion med deraf følgende forøgelse i beskæftigelse og valutaindtjening.

Skal den landbrugspolitiske målsætning opfyldes, må der skabes praktisk og økonomisk mulighed for, at jordbrugere med arbejdsbundne produktioner kan opnå tilfredsstillende arbejdsforhold gennem vikarhjælp. Behovet for vikarhjælp inden for jordbruget kan vurderes udfra arbejdsbelastning, sociale og produktionsmæssige forhold.

II.1.; Arbejdsbelastningen»

For lønmodtagere har den tekniske udvikling med deraf følgende produktivitetsstigning bl.a. resulteret i øget fritid. Siden 1950 er den ugentlige overenskomstmæssige arbejdstid således reduceret fra 48 til 4o timer og ferien forlænget fra 2 til 4 uger om året. Som følge af de seneste overenskomstforlængelser vil ferien blive udvidet til 5 uger om året fra 1981. Denne udvikling må forventes at fortsætte. PP II forudså således en reduktion af arbejdstiden med lo-15 procent i perioden 1972-1987.

Mange selverhvervende har fulgt med i denne forøgelse af fritiden. Håndværkere, læger, advokater m.m. holder week-end fri ligesom virksomheden normalt ferielukkes, hvis der ikke inden for denne er mulighed for afløsning. Mindre butiksdrivende har ikke helt været i stand til at følge denne udvikling. Det er dog blevet almindeligt, at butikker holdes ferielukket, ligesom mange især med søndagsåbning lukkes en ugentlig hverdag.

Mens jordbrugere frem til 195o´ erne kunne sammenligne deres arbejdsvilkår med tilsvarende sociale grupper i det øvrige samfund, må de i dag konstatere, at de reelt og især relativt er langt mere bundne.

Det fremgår af statistisk materiale vedrørende jordbrugeres arbejdstid, jvf. bilag A., at selvstændige landmænd har samme bruttoarbejdstid på ugens 5 hverdage som øvrige selvstændige. På lørdage og søndage har de imidlertid en bruttoarbejdstid på 5 timer om dagen mod et gennemsnit for alle på 1 time.

Kun 1 procent af selvstændige landmænd havde i 1974 holdt ferie i 4 uger eller mere, medens 71 procent overhovedet ikke holdt ferie, sammenlignet med et gennemsnit for alle erhvervsaktive på henholdsvis 44 og 14 procent.

Selvom jordbrugere i gennemsnit således har mindre fritid end øvrige samfundsgrupper, er der store forskelle fra den ene jordbruger til den anden. De mest bundne er som nævnt jordbrugere med enten animalsk eller væksthusproduktion i et omfang, der ikke giver grundlag for fast medhjælp. Landmænd uden husdyrhold og

frilandsgartnere vil derimod, når der ses bort fra spidsbelastningsperioderne som såtid og høst, have gode muligheder for såvel fridage som ferie. Det samme gælder i nogen udstrækning de landmænd med husdyr og de væksthusgartnere, der har fast medhjælp.

Siden 1974 har Danmarks Statistik opgjort antallet af bedrifter med stigende koantal henholdsvis stigende svinehold. Gennem en sammenvejning af koantal med antal svin i forholdet 1 ko til 20 svin er der i tabel II.1 opstillet antal af forskydning i bedrifter med forskellig størrelse husdyrhold.

Tabel II.1. Antal bedrifter med forskellig størrelse husdyrhold.

	Antal bedrifter.				
Husdyrenheder 1)	1974	1975	1976	1977 2)	ændring fra 1974-77
0 - 9	53281	5421o	54804	55889	2608
1o - 29	56575	52622	48439	45053	-11522
3o - 49	161oo	16089	16221	15796	- 304
over 50	3904	4233	4767	5256	1352
Ialt	129860	127154	124231	121994	-7866

Kilde: Danmarks Statistik. Landbrugsstatistikken.

Noter: 1) I undersøgelse 26 fra Det landøkonomiske Driftsbureau er 3,0 søer (med smågrise) eller 36,0 prod. fedesvin i arbejdsmæssig henseende ligestillet med en malkeko. Da det tager ca. 120. dage at producere et slagtesvin, er en husdyrenhed beregnet som 1 ko = 20 svin.

2) Korrigeret til samme beregningsgrundlag som de foregående år ved at udtrække 1292 bedrifter under 0,5 ha. og 4531 gartneribedrifter.

Som det fremgår af tabellen, er der sket en reduktion i antallet af bedrifter i perioden 1974-77 på 7866. Samtidig er der imidlertid sket en forøgelse i antallet af bedrifter med mindre end 9 husdyrenheder på 2608, og bedrifter med stort husdyrhold på 1352. Antallet af bedrifter med mellemstort husdyrhold, primært bedrifter uden fast medhjælp, er i samme periode reduceret med ialt 11.826.

Der er imidlertid økonomiske begrænsninger i mulighederne for

at opnå øget fritid gennem sådanne produktionsomlægninger. En omlægning til husdyrløs drift vil medføre en betydelig nedgang i omsætningen, mens en besætningsudvidelse er meget kapitalkrævende. For relativt unge og nyetablerede landmænd vil en stor rente- og afdragsbelastning oftest udelukke den første mulighed, og en udvidelse af besætningen til en størrelse, der giver mulighed for fast medhjælp, vil oftest medføre en så stram økonomi, at den unge landmands fulde arbejdsindsats alligevel er påkrævet.

Mange landmænd, der har økonomiske muligheder for ad en af disse veje at søge arbejdsaflastning og øgede fritidsmuligheder, har sikkert valgt den husdyrløse driftsform af frygt for ikke til stadighed at kunne finde kvalificeret arbejdskraft til at passe en større besætning.

II. 2. Sociale forhold.

Indtil midten af dette århundrede kunne det at drive jordbrug med rette betegnes som en livsform. Ofte levede 3 generationer sammen på, eller omkring et brug. Kravene til børns skoleuddannelse var væsentlig mindre end i dag, og skolegangen var i nogen grad tilrettelagt således, at børn kunne tage aktivt del i driften, især i spidsbelastningsperioder. Selv på mindre brug var der herudover ofte både mandlig og kvindlig medhjælp.

Denne struktur gav en god social tryghed. Ved sygdom, selv over en længere periode, kunne produktionen fortsætte nogenlunde uændret.

Udviklingen har ændret denne struktur radikalt. Den fremmede medhjælp er søgt over i andre erhverv. Den ældre generation er ikke længere økonomisk afhængig og vil ofte flytte væk fra bedriften. Børnene er fuldt engageret i deres skoleuddannelse, der er blevet betydelig længere. Hustruen vil ofte af nødvendighed, eller interesse, udnytte en uddannelse til beskæftigelse uden for bedriften.

Jordbrugeren vil således ofte stå alene med en stor specialiseret produktion, der kræver hans fulde arbejdsindsats hver dag.

De sociale love giver mulighed for delvis økonomisk kompensation til selvstændige erhvervsdrivende i tilfælde af kortere eller længere uarbejdsdygtighed. Problemet er imidlertid, at det er vanskeligt at finde afløsere til at udføre det nødvendige daglige arbejde, som en biologisk produktion kræver.

Nogle kan klare en kortvarig uarbejdsdygtighed eller reduceret arbejdsevne ved en øget bistand af familie og bekendte. I Tilfælde af længerevarende uarbejdsdygtighed vil det som ofte være nødvendigt med en omlægning af produktionen f.eks. ved at sælge besætningen og lade produktionsbygningerne stå tomme. Er en sådan omlægning ikke mulig af økonomiske eller tekniske grunde, kan en afhændelse af bedriften blive nødvendig.

II. 3. Produktionsmæssige forhold.

Det er af stor samfundsøkonomisk betydning, at den fremtidige erhvervsstruktur i Danmark omfatter et effektivt og konkurrencedygtigt jordbrug. I relation til valutabalance- og beskæftigelsessituationen er det især af betydning at opretholde og om muligt udvide den animalske produktion.

Ved Danmarks indtræden i EF forventedes inden for landbruget en øget animalsk produktion. En samtidig prognose 1) over den danske landbrugsproduktion frem til 1985 forudså da også et stabilt til svagt stigende omfang.

Da forventningerne ikke blev indfriet, nedsatte regeringen i 1975 Udvalget for en fremtidige Landbrugspolitik. Udvalget fik til opgave dels at foretage en analyse af dansk landbrugs produktions- og afsætningsmønster, herunder forudsætningerne for og konsekvenserne af en ekspansion af den animalske produktion, dels at undersøge om landbrugsloven burde ændres på visse punkter.

Udvalget konkluderede (betænkning nr. 795), at ekspansion af den animalske produktion er mulig under forudsætning af, at der i-

1) Frede Andersen, Hans P. Hansen, Poul Pilgaard og Poul Erik Stryg: Dansk Landbrug i 1985?. Prognose over den danske landbrugsproduktions størrelse, regionale fordeling og struktur frem til 1985. Økonomisk Institut, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. København 1974.

værksættes foranstaltninger, der fremmer investeringerne, øger forskningsindsatsen, fremmer en hensigtsmæssig strukturudvikling og den bedst mulige landbrugsmæssige udnyttelse af de givne arealressourcer samt letter landbrugets generationsskifte.

Det er imidlertid også vigtigt, at der skabes mulighed for i højere grad end hidtil at sikre kontinuitet i investeringerne i driftsapparatet på det enkelte brug og gennemførelse af en stor animalsk produktion i hele en landmands aktive periode.

Ud fra den enkelte jordbrugers synspunkt synes det praktisk at etablere sig på et relativt "nedkørt brug", hvor en del af produktionsapparatet, typisk staldene, ikke har været brugt i nogen tid. Købsprisen vil være tilsvarende lav. Brugeren kan derefter foretage de nødvendige investeringer, der gør det muligt at opnå en produktion (animalsk), der er tilstrækkelig til at forrente købesummen. En sådan produktion vil ofte kun kunne gennemføres ved en stor personlig arbejdsindsats og bundethed i brugerens yngre år. For den lidt ældre jordbruger, med større sandsynlighed for en sygdomsperiode, vil tilskyndelsen til en forenkling og omlægning af produktionen være betydelig. Samtidig vil indtægtsbehovet til forrentning og afdrag efterhånden blive mindre tyngende som følge af bl.a. mindre gæld og den generelle prisudvikling.

Denne "bølgebevægelse" i investeringerne på det enkelte brug må i en situation med en nogenlunde stabil brugsstruktur anses for samfundsmæssig uøkonomisk. Muligheden for en permanent aflastning af landbrugeren, især i de ældre år, må antages at kunne føre til et mere jævnt investeringstempo, og dermed til en højere produktion.

En stigende gennemsnitsalder af selvstændige landmænd må påregnes at øge antallet af landmænd, der har økonomisk mulighed for ved en sådan ekstensivering at reducere arbejdsbyrden og derigennem skabe bedre fritidsmuligheder.

Siden 1950 er de selvstændige landmænds gennemsnitsalder således steget fra 48 til 52 år. Mere alvorligt er det imidlertid, at antallet af landmænd over 54 år i denne periode er steget fra ca. 30 til 44 procent.

Muligheden for at opnå en mindre bunden arbejdssituation ved ekstensivering af produktionen er blevet forbedret efter Danmarks indtræden i EF.

For det første er der sket en betydelig niveauforskydning i opadgående retning af både indtægter og omkostninger. Gældsbelastningen for de ældre jordbrugere er hermed blevet relativt mindre. For det andet er der sket en forskydning i forholdet mellem priserne på de animalske og de vegetabilske produkter til fordel for de vegetabilske. Eksempelvis steg prisen for korn fra 1972 til 1975 22 procent, medens prisen for svinekød steg 1 procent.

En sådan tendens underbygges af en netop gennemført ajourføring 1) af den ovenfor omtalte prognose over landbrugsproduktionen, der samtidig er fremskrevet til 1990.

Tabel II. 2. Prognose for dansk landbrugs udvikling til 1990.
Forholdstal: 1978 = 100

År	1981	1984	1987	1990
Antal bedrifter over o,5 ha.	92	83	77	72
Landbrugsareal	99	98	97	96
Gennemsnitlig bedriftsstørrelse	107	117	125	133
Antal køer	95	88	81	70
Antal producerede slagtesvin	110	117	126	139

Prognosens hovedresultater fremgår af tabel II.2. Den forudsiger en jævn nedgang i antallet af bedrifter. Da reduktionen i landbrugsarealet forventes at blive forholdsvis mindre, påregnes den gennemsnitlige brugsstørrelse at stige med 33 procent fra 24 ha. i 1978 til 32 ha. i 1990. Koantallet forventes i 1990 kun at være 70 procent af antallet i 1978. Dette fald kompenseres lidt af en stigning i mælkeproduktion pr. ko således, at den samlede mælkeproduktion i 1990 vil svare til ca. 84 pct. af 1978-produktionen. I modsætning hertil forventes, at antallet af producerede slagtesvin vil stige til 139 procent af 1978-niveauet.

1) Frede Andersen, Svend Rasmussen og Poul Erik Stryg: Dansk landbrugs regionale udvikling frem til 1990. Landbrugsøkonomiske Studier nr. 12, Økonomisk Institut, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, København 1979.

Mælkeproduktion er for landmanden klart den mest arbejdsbundne. Der skal fodres og malkes to gange dagligt på bestemte tidspunkter. Svineproduktionen binder ikke landmanden i samme grad. Fodringen er ikke snævert bunden til et bestemt tidspunkt, ligesom en enkelt fodring helt kan springes over i specielle situationer. Ydermere er mulighederne for automatisering af denne produktion større.

Skal denne tendens til en ekstensivering af jordbrugsproduktionen ændres, må der tilknyttes mere arbejdskraft til jordbruget for herigennem at forbedre arbejdsforholdene. Som påpeget i betænkning nr. 795 fra udvalget om en fremtidige landbrugspolitik er et af midlerne hertil en udbygning af vikarhjælpen.

Et alternativ hertil kunne være etablering af store bedrifter med flere fuldtidsbeskæftigede. Stordriften vil imidlertid give mulighed for yderligere investeringer i arbejdsbesparende mekanisering. Arbejdsbelastningen ville blive lettet, men samtidig ville afvandringen fra landbruget øges. En sådan udvikling strider imidlertid imod det politiske ønske om at opretholde familiebruget og selvejet, og dermed en spredt ejendomsret til jorden, som det kommer til udtryk i landbrugslovens sammenlægnings- og erhvervelsesregler. Respekteres dette politiske ønske, indebærer det en brugsstruktur, der kun i begrænset omfang giver mulighed for at tilknytte fremmed arbejdskraft til det enkelte brug udover de stillinger, der er nødvendige for uddannelse af nye driftsledere. Den nærliggende udvej til at lette arbejdsforholdene for brugere med en bunden produktion synes således at være tilknytning af ekstra arbejdskraft, der ikke er fast tilknyttet en enkel bedrift.

På gartneriområdet forventedes efter indtræden i EF en betydelig produktionstilbagegang som følge af hjemmemarkedsbeskyttelsens bortfald.

I overgangsperioden fra 1973-77 skete der imidlertid en stærkere produktionsomstilling og specialisering end forventet, hvilket resulterede i, at frilandsgartneriet i dag må betegnes som nogenlunde konkurrencedygtigt og væksthusgartneriet som et decideret eksporterhverv. Samtidig er arbejdsintensiteten fastholdt.

Da erhvervets forhold imidlertid fortsat var usikre, nedsatte landbrugsministeren i 1976 et udvalg, der skulle undersøge og vurdere erhvervets fremtidsmuligheder.

Udvalget konkluderede i betænkning nr. 854 "En fremtidig gartneripolitik", at der efterspørgselsmæssigt var baggrund for en produktionsudvidelse af varer, der i dag hovedsagelig importeres.

Det er fælles for hovedparten af disse produkter, at de er mere arbejdskrævende og stiller større krav til styring af produktionsfaktorerne end traditionelle kulturer. Mange gartnerier især mindre viger derfor tilbage for en sådan omstilling.

En udbygning af vikarordningerne vil således være af stor betydning både med hensyn til produktionsforøgelse og bevarelse af det nuværende produktionsomfang på de eksisterende gartnerier.

Som det fremgår af tabel II.1., var der i 1977 ca. 122.ooo landbrugsbedrifter. Heraf er de 56.ooo uden husdyr eller med så lille husdyrhold, at afløsningsbehovet i praksis er begrænset til akutte situationer og spidsbelastningsperioder, som såtid og høst. Ca. 16.ooo bedrifter har fast medhjælp. Den største del af disse er brug med betydelig husdyrhold og kun *én* medhjælper. Selvom disse bedrifter selv kan klare en akut situation, kan de alligevel have behov for afløsning. Den faste medhjælp er kun til rådighed 28o arbejdsdage om året. Hvor der er et væsentligt husdyrhold, bliver afløsningen under medhjælperens sygdom eller fritid let så belastende for ejeren, især hvis denne er midaldrende eller ældre, at adgangen til vikar kan være afgørende for beslutningen om at beholde eller afskaffe husdyrholdet, især malkekvæget.

Det kan således antages, at der er ca. 5o.ooo jordbrugere, der har konstant behov for afløsning i tilfælde af sygdom og ved fritid, medens det for de øvrige vil være begrænset til specielle situationer. Som det fremgår af Observas undersøgelserHusbondafløsning, jfr. bilag B, har mange landmænd, specielt med små be-

drifter, i stort omfang benyttet sig af naboer og familiemedlemmer til pasning af bedriften ved fravær. Selvom vikarordningerne udbygges, må det forventes, at denne form for afløsning vil fortsætte i et betydeligt omfang. I lyset heraf er det udvalgets opfattelse, at det realistisk må forventes, at 30.000 jordbrugere vil have behov for vikarhjælp og dermed være interesseret i at tilslutte sig en vikarordning, efterhånden som ordningerne udbygges.

Jordbrugeres sygdomsfrekvens er kun i ringe omfang statistisk belyst, men udvalget skønner, at der i gennemsnit må regnes med 7 sygedage om året. På grundlag af sikringsstyrelsens statistik over udbetaling af sygedagpenge skønnes det, at 3 af disse gennemsnitlige sygedage ligger ud over de første 13 uger af en sygdomsperiode og altså repræsenterer de langvarigt syge. Afløsning på disse dage vil derfor mest hensigtsmasssigt kunne løses gennem fast medhjælp eller omlægning af produktionen. Med 30.000 jordbrugere vil de resterende 4 sygedage give et afløsningsbehov på 120.000 dage om året.

Der kan vanskeligt drages endegyldige konklusioner fra Observa-undersøgelsen vedrørende ønsker om ferie og fridage. Det skønnes imidlertid rimeligt at pege på lo fridage om året som minimalt behov for vikarhjælp, hvilket for de 30.000 jordbrugere giver 300.000 vikardage om året.

30.000 jordbrugere vil således have et minimalt behov på 42o.ooo vikardage om året, svarende til 1900 fuldtidsbeskæftigede vikarer. En årlig fridag yderligere for de 30.000 jordbrugere vil kræve 133 fuldtidsbeskæftigede vikarer.

Kapitel III. Eksisterende vikarordninger.

I bilag D er vikarordningerne i de nordiske lande og EF-landene beskrevet nærmere. De forskellige former for organiseret afløsning gennem vikarordninger har fælles træk, men er tilpasset de enkelte landes tekniske og strukturelle udvikling, lokale traditioner samt i tilfælde af offentlig støtte, de forskellige sociale og landbrugspolitiske målsætninger.

I det følgende gives en mere skematisk beskrivelse af organisationstyper og de forskellige former for offentligt tilskud, der er taget i anvendelse. På denne bredere baggrund omtales og vurderes de eksisterende danske vikarordninger.

III.1. Typer af vikarordninger.

Som det fremgår af kap. II, er der to årsager til, at jordbrugere efterspørger vikarhjælp. For det første at sikre hjælp i tilfælde af sygdom eller tilskadekomst, og for det andet at gøre det muligt at holde fri i kortere eller længere tid. De fleste vikarordninger tilstræber at dække begge behov, men med prioritet for afløsning i tilfælde af sygdom.

Den enkleste form for vikarhjælp er den, der udføres af familie og naboer. Denne hjælp har altid fundet sted uden nogen form for organisation.

I Norge giver det offentlige betydelige tilskud til denne form for afløsning. Der ydes således tilskud til aflønning af familiemedlemmer (ofte børn) og naboer mod, at de pågældende jordbrugere afgiver erklæring om, at de har været fritaget for arbejde. Der kræves dog, at der er udarbejdet en plan for afløsningen samt, at der er indgået en arbejdsaftale mellem de berørte parter.

I Belgien er naboafløsning organiseret. Medlemmerne af en ordning forpligter sig til gensidigt at hjælpe hinanden i tilfælde af sygdom, medens hjælp i tilfælde af ferie og fridage er frivillig. I stedet for at betale for hjælpen stiller de enkelte medlemmer arbejdskraft til rådighed. Udgifterne til administra-

tion og forsikring dækkes dels gennem medlemsbidrag og dels ved støtte fra det offentlige. Det er karakteristisk for disse nabo-afløsninger, at man udnytter ledig arbejdskraft inden for jordbruget.

Af vikarordninger med fremmed arbejdskraft, er den enkleste den norske afløserring. Ringen fungere ved, at to eller flere brugere i fællesskab ansætter en vikar, der efter en turnusordning arbejder hos de enkelte medlemmer. Det er op til den enkelte bruger, hvilket arbejde vikaren skal udføre i den periode, han er på ejendommen. Ønskes der offentligt tilskud til aflønning af vikaren, kræves der som ved familie- og naboafløsning en erklæring om, at jordbrugeren holder fri eller er syg. Problemet med sådanne enkle ordninger opstår, når flere medlemmer bliver syge på samme tid.

En yderligere udbygning af privatorganiserede vikarordninger med offentligt tilskud findes i Holland. Fra en spæd start i 1959 har ordningen udviklet sig til i dag at bestå af en række foreninger med 4-600 medlemmer, en arbejdsfordeler og 15-2o heltidsansatte vikarer. For at sikre jævn og tilstrækkelig beskæftigelse påtager vikarerne sig, udover normalt afløsningsarbejde, opgaver som bygningsreperationer og vedligeholdelse, klovpleje m.v. (stødpudarbejde.)

Det offentlige har ydet betydelige tilskud til udbygningen af disse ordninger. Fra 1965 ydede staten et tilskud på 90 procent af arbejdsfordelerens løn, rejseomkostninger og kontorhold. Tilskudet blev halveret i 1976 for helt at bortfalde i 1977.

Fra 1975 har det offentlige ydet tilskud til nedsættelse af timebetalingen ved afløsning i tilfælde af sygdom.

Som omtalt er man i Sverige i gang med at opbygge en blandet stats- og producentfinansieret vikarordning, der fuldt udbygget forventes at kræve 5.300 fuldtidsbeskæftigede vikarer. I tilfælde af sygdom skal jordbrugeren kunne få afløsning for et beløb, der svarer til udbetalingen fra sygesikringen. Ved ønske om fritid og ferie er ordningen foreslået organiseret som en abonnementsord-

ning, hvorefter jordbrugere med husdyr kan abonnere på indtil 50 årlige fridage.

I Finland er vikarordningerne organiseret af kommunerne, der ansætter og fordeler vikarerne. Normalt ydes der kun vikarhjælp til jordbrugere, der ikke beskæftiger fremmed medhjælp. I visse situationer kan der ydes hjælp til brug med indtil 2 fuldtidsbeskæftigede, hvis det kan påvises, at der kun kan holdes fri under forudsætning af vikarhjælp. For mindrebemidlede er vikarhjælp gratis. I øvrigt betales en afgift efter indtægt.

I Forbundsrepublikken Tyskland er vikarhjælp et integreret led i de sociale sikringssystemer i henhold til eksisterende forbundslove. Denne hjælp suppleres af privat organiserede vikarordninger, som i nogen grad støttes af enkeltstaterne.

Det er karakteristisk for disse ordninger, at der ydes betydelige offentlige tilskud. I Holland, hvor de privat organiserede vikarordninger er bedst udbygget, har man ved hjælp af tilskud til arbejdsfordelere været i stand til inden for en 10-årig periode at få opbygget ordninger, der kan fungere på et privatøkonomisk grundlag.

III. 2. Nuværende danske vikarordninger.

Som omtalt i kap. II er behovet for organiseret vikarhjælp forholdsvis nyt i Danmark. Det var specielt i 1960'erne, at et stigende antal jordbrugere kom til at stå alene med et ofte stort og konstant arbejdskrævende produktionsapparat. Samtidig begyndte vikarordninger at tage form i de lande, vi normalt sammenligner os med.

På den baggrund startede de første danske vikarordninger i 1965 på privat initiativ i de lokale landboorganisationers regi. I august 1973 foretog landboorganisationerne den første registrering af vikarordningerne. Der var dengang 29 ordninger med 61 vikarer. I juni 1974 var antallet udvidet til 45 ordninger med 144 vikarer. Ved den seneste registrering i februar 1978, jfr. bilag E, var der ialt 64 ordninger med 320 vikarer, heraf 60 fuld-

tidsbeskæftigede og 260 deltidsbeskæftigede. Det skønnedes, at ca. 10.000 landmænd benyttede vikarhjælp.

På gartneriområdet er der oprettet 2 vikarordninger, 1 på Fyn og 1 på Sjælland.

Størsteparten af de nuværende vikarordninger er oprettet med tilskud i henhold til kap. 4 i lov nr. 222 af 26. april 1973 om støtte til modernisering af jordbrugsbedrifter. Tilskuddet kan ydes inden for en årlig ramme på kr. 200.000. I følge landbrugsministeriets bekendtgørelse nr. 623 af 3. december 1973 (nu bekendtgørelse nr. 13 af 10. januar 1979) om støtte til modernisering af jordbrugsbedrifter åbnes der mulighed for tilskud også til etablering af andre former for samarbejde. Der er dog kun ydet tilskud til vikarordninger. Tilskuddet, der oprindelig var på 19.000 - 56.000 kr. alt efter ordningernes størrelse, andrager i dag 23.000 - 68.900 kr. Der er hidtil ikke ydet over 23.000 kr. i tilskud pr. ordning.

I tilslutning til bestemmelserne i ovennævnte lov og bekendtgørelse har landbrugsministeriet efter forhandling med landbrugs- og gartnerorganisationerne fastsat nærmere regler for statstilskud til etablering af vikarordninger. Disse regler er optrykt som bilag H.

For at kunne give en mere detaljeret information om de nuværende vikarordninger i Danmark har udvalget indhentet indberetning fra 3 vikarordninger, 1 på gartneri- og 2 på landbrugsområdet. Indberetningerne er gengivet i bilag E sammen med den seneste opgørelse over danske vikarordninger. Selvom de tre ordninger må betegnes som typiske, dækker de selvfølgelig ikke over alle variationer. Sammenfattende for de 3 ordninger kan anføres, at de stort set fungerer tilfredsstillende, omend der spores en vis usikkerhed med hensyn til fremtiden. Dette skal ses på baggrund af et forventet stigende behov for afløsning sammenholdt med vanskelighederne med at skaffe kvalificerede vikarer. Af hensyn til den nødvendige fleksibilitet i ordningerne beskæftiges både heltids- og deltidsansatte. De fleste vikarer har hidtil fungeret som selvstændige og dermed B-skatteydere. De heltidsansatte har givet ud-

tryk for, at der er behov for en større tryghed i ansættelsen, en tryghed, der kun kan opnås gennem ansættelse som lønmodtagere. Der gives ligeledes udtryk for, at en vis træning og efteruddannelse af vikarer er tiltrængt, men at dette er et spørgsmål om økonomiske ressourcer.

Endvidere fremgår det af indberetningerne, at det reelle behov for afløsning må antages at være større, end det umiddelbart fremgår af udnyttelsen af ordningerne. Dette tilskrives, at en del jordbrugere ikke har vænnet sig til at have afløsere og måske heller ikke synes, at de har råd til afløsning.

III. 3. Erfaringer med de nuværende ordninger.

Et gennemgående træk i de danske vikarordninger er, at de sammenlignet med eksempelvis de hollandske og de planlagte svenske er små med en administration, der er søgt holdt på et absolut minimum. Ordningerne begrænser sig ofte til et udvalg, der ansætter eller snarere registrerer hvilke vikarer, der er til rådighed for medlemmerne samt fastsætter betalingen. Det er i mange tilfælde op til de enkelte medlemmer selv at kontakte en af de tilknyttede vikarer, når der er behov for hjælp.

Dette giver i mange situationer problemer med hensyn til fordeling af arbejdet mellem vikarerne og fordeling af hjælpen mellem medlemmerne. Til løsning af disse problemer har nogle ordninger gennemført en styring ved, at en ansat i en af de lokale landboorganisationer, som bibeskæftigelse, fungerer som arbejdsleder.

Den løse struktur sikrer, at foreningerne ikke er belastet med administrative opgaver som personaleadministration herunder indehold af skat, indbetaling af ATP-bidrag, udbetaling af feriepenge og af dagpenge i tilfælde af sygdom. Ordningen har heller ingen beskæftigelsesmæssige forpligtelser overfor vikarerne, der i realiteten selv må sørge for beskæftigelse f.eks. gennem annoncering.

Det har imidlertid samtidigt medført, at vikarerne ikke har haft den tryghed med hensyn til beskæftigelsesomfang og dermed indtjening, som lønmodtagere normalt har.

Det har derfor i flere tilfælde vist sig vanskeligt at tiltrække og fastholde kvalificerede medarbejdere. Det er endvidere erfaret, at det ikke er så vanskeligt at starte en ordning, men at det kræver en konstant overvågning af en personligt engageret ledelse for at holde ordningen i gang år efter år.

Det er udvalgets opfattelse, at en udbygning af de danske vikarordninger til i et rimeligt omfang at kunne dække det potentielle behov - som opgjort i kap. II - nødvendiggør etablering af en fastere struktur, der kan tilgodese såvel medlemmernes som vikarernes krav til ordningernes funktion.

Medlemmernes væsentligste krav må være, at omkostningerne er på et acceptabelt niveau, at der er rimelig sikkerhed for at afløsningen kan gennemføres, samt at den foretages af en kvalificeret vikar, der kender ejendommen og har den fornødne tid til arbejdet.

Vikarerne vil foruden krav om passende beskæftigelsesomfang have et ønske om at afløse i kendte bedrifter, hvor der er mulighed for nær kontakt med brugeren, og hvor der stilles rimelige krav til kvalifikationerne.

Disse krav og ønsker kan sammenfattes til, at vikarordninger skal have kapacitet, stabilitet og fleksibilitet.

Kapacitet.

Medlemmernes behov for afløsning falder naturligt i 3 prioritetskategorier:

1. afløsning under akut sygdom, sygdomsbehandling og rekreation,
2. afløsning ved planlagt ferie og fridage samt nødvendig efteruddannelse, og
3. afløsning ved ikke-planlagt ferie og fridage,

og med absolut prioritet for kategori 1, betinget prioritet for kategori 2, og ingen prioritet for kategori 3.

Denne prioritering medfører, at tilsagn om afløsning til planlagt ferie kan annulleres, hvis der opstår behov for afløsning af kategori 1. En vikarordnings kapacitet kan angives ved den sandsyn-

lighed, der er for, at en bestilt afløsning af kategori 2 gennemføres. En rimelig målsætning må være, at det kun er i sjældne tilfælde, det er nødvendigt at annullere en afløsning af kategori 2.

Stabilitet.

At en vikarordning har stabilitet betyder, at både medlemmer og vikarer kan forudse, hvad der sker i afløsningssituationen. Afløsningen på en bedrift skal i videst muligt omfang gennemføres af samme vikar, ligesom der jævnligt skal ske afløsning på de enkelte ejendomme.

Kan dette opfyldes, vil medlemmerne have en interesse i løbende at holde vikaren orienteret om ejendommens driftsform og ændringer heri. Vikaren vil således ikke i et akut tilfælde stå overfor den svære opgave at skulle afløse i en ukendt bedrift uden muligheder fovr hverken mundtlig eller skriftlig instruktion. Kan en afløsning ikke gennemføres af den sædvanlige vikar, vil den afløsende vikar have to informationskilder om ejendommens drift, dels brugeren og dels den sædvanlige vikar.

Stabilitet åbner endvidere mulighed for, at vikarerne kan opnå en vis specialisering alt efter kvalifikationer og interesser samt ønsker om beskæftigelsesomfang. Eksempelvis vil en deltidsvikar, der sideløbende skal passe egen bedrift, måske kun være interesseret i arbejde nogle få timer om dagen.

For medlemmerne betyder stabilitet også, at der er en rimelig sikkerhed for, at vikaren har de fornødne kvalifikationer. Dette er især af interesse i forbindelse med afløsning på ejendomme med specielle produktionsformer som SPF-grise, løsdriftsstald, pelsdyr og visse drivhusproduktioner.

Fleksibilitet.

Skal kravet til såvel kapacitet som stabilitet tilgodeses samtidig med, at afløsningen skal kunne gennemføres for en rimelig omkostning og vikarernes ønsker om jævn beskæftigelse kunne op-

fyldes, stiller det store krav til en fleksibel opbygning, så ledig vikarkapacitet undgås.

Erfaringerne fra de hollandske ordninger viser, at en sådan fleksibilitet betinger ansættelse af arbejdsfordelere. Disses primære opgave er at søge permanent beskæftigelse af vikarerne, der således kan få et fast ansættelsesforhold uden, at ordningen belastes med omkostninger til aflønning af ledig vikarkapacitet. Arbejdsfordelerne bør have et meget solidt erfaringsgrundlag, således at de udover at fordele arbejdet mellem vikarerne kan stå til rådighed for disse i tilfælde, hvor der opstår problemer, de vanskeligt selv kan løse.

Endvidere bør de have et sådant kendskab til deres område, at de kan opbygge en "stødpudemekanisme", således at de har kontakt med personer, f.eks. landbrugsskoleelever eller landmænd med en lille eller ingen besætning, der uden at have tilknytning til ordningen iøvrigt, er villige til, i tilfælde af mangel på vikarer, at påtage sig afløsning enkelte dage. Omvendt bør de have kontakt med landmænd, der i tilfælde af mangel på vikararbejde, er interesserede i hjælp til at udføre opgaver, som de vanskeligt selv kan overkomme i det daglige.

Udvalget er derfor af den opfattelse, at en fremtidig udbygning primært bør centreres omkring en fuldtidsansat arbejdsleder og en kerne af fastansatte vikarer.

Kapitel IV. Grundlaget for en udbygning af vikarordningerne.

Behovet for aflastning af jordbrugeren er beskrevet i kap. II. Det nuværende omfang af vikarhjælpen dækker langtfra dette behov. Som det fremgår af beskrivelsen i kap. III, synes der at være en tærskel mellem de små løst strukturerede danske vikarordninger og de større og fastere strukturerede hollandske. Årsagen til den manglende udbygning kunne være, at der ikke er privatøkonomisk grundlag for at overskride denne tærskel.

Dette synspunkt underbygges af udviklingen i Holland, hvor der er ydet et betydeligt offentligt tilskud til aflønning af arbejdslederen i opbygningsfasen. Spørgsmålet er, om der også i Danmark er samfundsøkonomisk basis for at yde offentlige tilskud i en opbygningsperiode.

Udvalget har derfor foretaget en vurdering af det privatøkonomiske grundlag for og den samfundsmæssige betydning af en udbygning.

IV.1. Det privatøkonomiske grundlag for vikarhjælp.

Ud fra den enkelte jordbrugers synspunkt må der være økonomisk grundlag for at anvende vikar ved egen uarbejdsdygtighed. Inden for familiebruget vil alternativet til vikarbistand i mange sygdomstilfælde være en urimelig belastning af øvrige familiemedlemmer, en kraftig reduktion eller en utilfredsstillende gennemførsel af den løbende produktion. Et sådant brud på rytmen af en biologisk produktion vil resultere i et ofte stort produktionstab.

Ved brug af vikarer for at opnå fritid er det privatøkonomiske grundlag mere uklart. Det vil her være et spørgsmål om, hvor højt den enkelte jordbruger vurderer fridage og ferie. I øjeblikket vurderer mange jordbrugere fridage lavere end omkostningen ved afløsning.

En af årsagerne til den lave værdi, jordbrugerne tillægger fridage, er uden tvivl manglende tradition herfor. En anden årsag

kan være de store investeringer i fast ejendom inden for dansk jordbrug. Dette betyder, at en væsentlig del af det økonomiske udbytte fra jordbrugsproduktionen kommer til udtryk i en forøgelse af formuen og derfor først er disponibel ved afhændelse af eller optagelse af lån i ejendommen. Jordbrugerens løbende disponible indtægt kan derfor være lav sammenlignet med udgifter til afløsning.

Som tidligere nævnt vil en vikarordning, der udelukkende tilsigter afløsning ved sygdom, ikke have den flexibilitet, der betinger, at den kan udvides til en størrelse, der giver tilstrækkelig kapacitet og dermed en tilfredsstillende stabilitet.

Da det må forventes, at jordbrugeren under indtryk af den generelle samfundsudvikling vil tillægge fritid stigende værdi, skulle der gennem ansættelse af en arbejdsleder kunne opnås den fasthed, som en udbygning er betinget af.

I selve udbygningsfasen vil omkostningerne til arbejdsfordeleren skulle fordeles på et uforholdsmæssigt lille antal vikartimer. Dette problem kan efter udvalgets mening bedst løses gennem offentlige tilskud.

Udvalget har derfor foretaget en vurdering af det samfundsøkonomiske grundlag for at yde et sådant tilskud.

IV. 2. Den samfundsmæssige betydning af vikarhjælp.

I en række situationer er vurderingsgrundlaget for det offentlige og for den enkelte jordbruger forskelligt. Eksempelvis er de samfundsmæssige omkostninger ved at overføre arbejdskraft til jordbrugserhverv i en arbejdsløshedssitusition væsentligt mindre end de privatøkonomiske omkostninger til øget arbejdskraft, da det offentlige vil spare arbejdsløshedsdagpengene. Ligeledes stemmer den samfundsmæssige interesse i en forøget valutaindtjening ikke overens med den enkelte jordbrugers ønske om at udnytte de økonomiske muligheder for at reducere arbejdsbelastningen og bundetheden i jordbruget gennem en ekstensivering af produktionen.

Den samfundsmæssige betydning af vikarhjælpen kan opdeles i en social og en økonomisk del. Den økonomiske fordel kommer fra større primær produktion, der giver en større beskæftigelse i jordbruget, betinger en bedre uddannelse af erhvervets driftsledere, medfører en større beskæftigelse i jordbrugets forsynings- og forarbejdningsvirksomheder og resulterer i en større eksport og dermed valutaindtjening.

Den sociale betydning af vikarhjælp.

De fleste samfundsgrupper betragter i dag løn under sygdom, 5 dages arbejdsuge og nu snart 5 ugers ferie som en selvfølgelighed, der er af afgørende betydning for helbred og velbefindende. Få landmænd har i dag disse goder. Samtidig er de underlagt et betydeligt psykisk pres gennem en stadig frygt for konsekvenserne af uarbejdsdygtighed. Hvis det er muligt at få udbygget vikarordningerne, så det i kap. II. nævnte potentielle behov kan dækkes, vil dette psykiske pres blive reduceret, ligesom jordbrugerne får mulighed for at holde fri på linie med andre befolkningsgrupper.

En udbygning af vikarhjælpen kan derfor ses som en hensigtsmæssig forebyggende foranstaltning af socialøkonomisk karakter. En hensigtsmæssig og rettidig vikarbistand kan forebygge længere sygdomsperioder for jordbrugerne, der herved undgår økonomisk tab og sparer samfundet for omkostninger under det sociale sikringssystem.

I lyset heraf kan en udbygning af vikarhjælpen også anses som en væsentlig forudsætning for, at man på længere sigt kan opretholde familiebruget i Danmark.

Den samfundsøkonomiske betydning af vikarhjælp.

Beskæftigelsen i jordbruget må forventes at stige nogenlunde svarende til udbygningen af vikarordningerne. For det første er langt den overvejende del af den nuværende arbejdskraft tilknyttet erhvervet som familiearbejdskraft (85 procent, jfr. bilag A). For det andet vil deltidsjordbrugere, der påtager sig vikararbejde, samtidig opgive arbejde uden for erhvervet og dermed fristille et

tilsvarende antal arbejdspladser. For det tredje er en reduktion i antallet af fremmede medhjælpere ikke sandsynlig, idet ejere af brug med fremmed arbejdskraft må påregnes at være fuldt beskæftigede.

I en arbejdsløshedssituation er den samfundsøkonomiske betydning af en merbeskæftigelse indlysende. Da samfundet under alle omstændigheder skal aflønne ledig arbejdskraft, vil en merbeskæftigelse betyde en besparelse svarende til arbejdsløshedsdagpengene. Den højeste årsdagpengesats er for tiden ca. kr. 75.000.

Som omtalt i bilag G forventes vikarer og arbejdsfordelere rekrutteret fra persongrupper som selvstændige landmænd, medhjælpere i landbruget, landbrugsskoleelever, tilgang fra andre erhverv samt tilgang af kvinder. Etablering af yderligere arbejdspladser gennem en udbygning af vikarordningerne vil give et bedre rekrutteringsgrundlag for kommende selvstændige jordbrugere. Alt andet lige må det betyde en større effektivitet i jordbrugets udnyttelse af produktionsfaktorerne og dermed en større primær produktion.

Der foreligger for indeværende ikke meget materiale om jordbrugsproduktionens betydning for indkomstdannelsen i andre erhverv herunder specielt beskæftigelsen i jordbrugets forsynings- og forarbejdningsvirksomheder. I betænkning nr. 795 om en fremtidig landbrugspolitik er der foretaget en vurdering af den beskæftigelsesmæssige og valutariske betydning af en udvidet animalsk produktion.

Kapitel V« Principper for udbygning af vikarordningerne.

Ud fra erfaringerne med de eksisterende ordninger mener udvalget ikke, at det vil være hensigtsmæssigt at opstille et konkret forslag til, hvordan en gradvis udbygning kan ske. Udvalget foreslår imidlertid følgende hovedprincipper som nødvendig ramme for en udbygning med offentlige tilskud:

1. En fremtidig udbygning af vikarordningerne bør ske på basis af de bestående ordninger med deres nære tilknytning til landbo- eller gartnerorganisationerne. Organisationernes opbakning må anses for nødvendig for at sikre ordningernes permanente karakter og forsvarlige administration. Tilknytningen til organisationerne vil endvidere være hensigtsmæssig i forbindelse med den informationsvirksomhed, en udbygning kræver. Da vikarordninger ikke kan fungere tilfredsstillende alene med afløsning ved sygdom, er det vigtigt, at jordbrugere motiveres til at bruge vikarer til afløsning ved ferie og fridage. Jo bedre en ordning udnyttes, jo lavere bliver de gennemsnitlige omkostninger pr. ydet vikartime.

2. De enkelte ordninger bør have en vis minimumsstørrelse med hensyn til antallet af tilknyttede medlemmer og vikarer. Ordningerne bør være så rummelige, at lokale variationer i antallet af sygdomstilfælde kan udjævnes, således at tilstræbt kapacitet ikke resulterer i, at vikarer i stor udstrækning skal anvendes til ikke-prioriteret afløsning.

3. Der bør på et tidligt tidspunkt i udbygningen sikres ordningerne en effektiv styringsfunktion gennem ansættelse af arbejdsfordelere. Af hensyn til den nødvendige fleksibilitet bør der i de udbyggede ordninger være en fuldtidsbeskæftiget arbejdsfordeler for et antal vikarer, der svarer til 20-25 fuldtidsbeskæftigede.

4. Vikarordningerne bør opbygges omkring en hensigtsmæssig blanding af heltids- og deltidsbeskæftigede vikarer. Mange mindre jordbrugere har kun behov for få timers daglig vikarhjælp.

5. Både heltids- og deltidsvikarer bør tilknyttes vikarordningerne i et fast tilknytningsforhold med garanti for en vis minimumsbeskæftigelse.

6. Samarbejde mellem de enkelte vikarordninger bør fremmes mest muligt dels for at forebygge kapacitetsproblemer i ekstreme situationer og dels for at åbne mulighed for at ansætte vikarer med viden inden for specialproduktioner som eksempelvis pelsdyravl.

7. Vikarernes arbejdsområde skal være tilstrækkeligt bredt til, at arbejdstiden kan udnyttes fuldt ud også i de perioder, hvor der ikke er fuld beskæftigelse ved afløsning under sygdom eller ved ferie og fridage. Vikarerne skal i disse situationer kunne påtage sig stødpudearbejde. Vikarernes arbejdsopgaver er nærmere omtalt i bilag F.

8. Arbejdsfordelere og vikarer bør sikres mulighed for grunduddannelse og løbende efteruddannelse gennem kortvarige kurser. Specialiseringen i jordbruget kræver, at vikarerne har en god viden om flet nyeste inden for jordbrugsproduktionen f.eks. med hensyn til anvendelsen af maskiner. For vikarer uden en tilstrækkelig jordbrugsmæssig erfaring vil der være behov for uddannelse.

9. Ordningerne bør indrettes, så de i særlig grad begunstiger jordbrugere med "biologisk behov" for afløserbistand. En jordbruger har et biologisk behov, når arbejdsfunktioner skal udføres på bestemte tidspunkter f.eks. fodring, malkning, såning, høst, vanding o.s.v. I tilfælde af sygdom vil familiebruget med normalt husdyrhold typisk have et biologisk behov for vikarbistand hele året. Det samme gælder visse drivhusproduktioner. For rene planteavlsbrug vil det biologiske behov normalt være begrænset til så- og høstperioder. Jordbrugere med fast medhjælp bør som nævnt tidligere ikke uden videre udelukkes, idet der også her kan være et biologisk behov for vikarbistand. Mange af disse brug har en så stor arbejdsbelastning, at arbejdet ved sygdom hos en eller flere ikke kan varetages af den resterende arbejdskraft.

10. Vikarhjælp ved kortvarig sygdom bør prioriteres. Er jordbrugeren uarbejdsdygtig i mere end 13 uger, må der i god tid findes en løsning af mere permanent karakter, der ikke belaster vikarordningernes kapacitet, f.eks. gennem ansættelse af fast medhjælp eller omlægning af produktionen. Er der overvejende sandsynlighed for, at jordbrugeren kan genoptage arbejdet fuldtud en rimelig tid ef-

ter 13-ugers periodens udløb, bør vikarbistanden kunne forlænges tilsvarende.

11. Medlemmerne bør bruge ordningerne. For at sikre en tilstrækkelig stabilitet bør ordningerne have mulighed for at pålægge medlemmerne en forpligtelse til at anvende vikarhjælp i et vist omfang, eksempelvis gennem en abonnementsordning for planlagt ferie og fridage.

Det er udvalgets opfattelse, at disse 11 hovedprincipper for en udbygning af vikarordningerne i det væsentligste giver den ramme inden for hvilken, der vil kunne ske en tilfredsstillende udbygning. Principperne vil også sikre, at tilskud fra det offentlige vil blive anvendt i overensstemmelse med målsætningen om at opretholde de arbejdsintensive produktioner i familiebruget uden, at der etableres vikarordninger, der kræver et uforholdsmæssigt stort tilsyn.

Offentlige tilskud.

Som omtalt i afsnit IV.1. er der efter udvalgets mening ikke et privatøkonomisk grundlag for en udbygning af vikarordningerne i overensstemmelse med de 11 hovedprincipper.

På denne baggrund skal udvalget pege på følgende muligheder for offentlige tilskud til vikarordninger:

1. Tilskud til styringsfunktionen.
2. Tilskud til afløsning ved sygdom.
3. Etablering af et permanent uddannelsessystem for arbejdsfordelere og vikarer.

Herudover har et mindretal (K.B. Andersen, P. Bilsted Pedersen og T. Jørgensen) foreslået:

4. Tilskud til afløsning ved fridage.

1. Tilskud til styringsfunktionen.

En væsentlig betingelse for en udbygning er efter udvalgets mening, at der på et tidligt tidspunkt sikres ordningerne en styrkelse af styringsfunktionen ved ansættelse af arbejdsfordelere.

Dette kunne ske ved, at de nuværende regler om tilskud til dækning af administrationsomkostningerne ved etablering, jfr. bilag H, suppleres således, at det offentlige i en 10-årig udbygningsperiode 1980-89 yder et væsentlig tilskud til dækning af arbejdsfordelernes løn, kørsel og kontorholdsudgifter.

Da styringsfunktionen helst skal etableres på et tidligt tidspunkt, er det udvalgets opfattelse, at en vikarordning skal være tilskudsberettiget, så snart der er ansat en fast arbejdsfordeler og vikarer svarende til 3 fuldtidsbeskæftigede (5.400 vikartimer på årsbasis), forudsat at betingelserne for ydelse af tilskud iøvrigt er opfyldt.

For at give en vis garanti for, at der faktisk sker en udbygning af små ordninger, må det stilles som betingelse for tilskud til en fuldtidsbeskæftiget arbejdsfordeler, at der foreligger en redegørelse for ordningens udbygning til en størrelse svarende til 20-25 fuldtidsbeskæftigede vikarer (en udbygget enhed). På den anden side må tilskuddet ikke begrænses til en arbejdsfordeler pr. ordning. Udbygges udover, hvad der svarer til en arbejdsfordeler, skal ordningen være tilskudsberettiget til yderligere en eller evt. flere arbejdsfordeler.

Alternativt kunne det overvejes at udbetale tilskuddet til styringsfunktionen som et fast tilskud pr. medlem eller pr. udført afløsning.

Gennemføres tilskudsordningen, har ca. halvdelen af de nuværende vikarordninger i dag en størrelse, der er nødvendig for at opnå tilskud til ansættelse af en fast arbejdsfordeler. Det må endvidere forventes, at antallet af arbejdsfordelere vil stige hurtigt. Det er derfor udvalgets opfattelse, at der må lægges stor vægt på de redegørelser, der skal udarbejdes for ordningens udbygning. Sker dette ikke» vil fordelingen af arbejdsfordelere mellem de enkelte ordninger let blive uhensigtsmæssigt.

2. Tilskud til afløsning ved sygdom.

Udvalget mener, at offentlige tilskud til vikarhjælp primært bør ydes til afløsning ved de første 13 ugers sygdom. Jordbrugerne

har allerede idag mulighed for at få dækket en del af omkostningerne til vikarbistand ved sygdom gennem den frivillige sikring for selvstændige. Denne sikring gælder for de første 5 ugers sygdom. Herefter får alle udbetalt sygedagpenge fra det offentlige, jfr. bilag C.

Da vikarbistand i 1978-priser i gennemsnit koster ca. 445,- kr. pr. dag excl. bidrag til dækning af styringsomkostningerne, må jordbrugerne selv i de tilfælde, hvor de er medlemmer af den frivillige sikring, dække godt halvdelen af omkostningerne. På denne baggrund skal udvalget pege på muligheden for, at det offentlige yder et tilskud til afløsning ved sygdom i op til 13 uger svarende til hele eller en andel af forskellen mellem omkostningerne til vikaren og de til enhver tid gældende sygedagpenge, forudsat at der er et biologisk behov for afløsningen.

Forslaget indebærer 2 kontrol-foranstaltninger, nemlig en konstatering af om jordbrugeren er syg, og om der er et biologisk behov for afløsningen.

Udvalget mener ikke, at det vil være hensigtsmæssigt, hvis vikarordningen (arbejdsfordeleren) skal kontrollere om jordbrugeren er syg. I stedet skal peges på den forholdsvis simple løsning at basere konstateringen af sygdom på, om der udbetales sygedagpenge. Medlemsskab af den frivillige sikring og hermed ret til dagpenge fra første sygedag kunne sættes som betingelse for støtte til vikarbistand. Ønsker jordbrugeren ikke at være tilsluttet den frivillige sikring, vil tilskuddet til sygdomsafløsning først blive ydet sammen med det offentliges dagpenge efter 5 ugers sygdom.

Med hensyn til spørgsmålet om der foreligger et biologisk behov, mener udvalget ikke, at det er nødvendigt med særlige kontrolforanstaltninger. Vikarordningen vil selv være interesseret i at undgå misbrug for ikke at beslaglægge vikarkapacitet til unødvendig afløsning. Kontrolforanstaltninger kan, hvis det skulle vise sig nødvendigt, indføres senere.

Det bør være op til jordbrugeren selv at afgøre, om han ønsker vikarbistand i en sygdomssituation. Kan han klare afløsningen på anden måde, modtager han ikke tilskuddet til vikarbistand.

I praksis kan tilskuddet tænkes ydet som et fast kronebeløb pr. vikartime. Beløbet skal i så fald justeres løbende (en gang om året) under hensyntagen til lønudviklingen og størrelsen af sygedagpengene herunder det forhold, at dagpengenes størrelse i de enkelte tilfælde maksimalt kan andrage 90 procent af ejendommens "overskud". Alternativt kunne det offentlige forpligte sig til at dække den aktuelle forskel mellem omkostningerne til vikarbistand og de udbetalte dagpenge.

Et mindretal (K.B. Andersen) foreslår, at dagpengeloven søges ændret således, at tilskudet til afløsning ved sygdom finansieres med hjemmel heri.

Et andet mindretal (H. Boserup) ønsker at pege på, at en ordning, der begunstiger en bestemt erhvervsgruppe ved sygdom, kan indebære et brud på den hidtidige generelle socialpolitik og kan medføre, at andre erhvervsgrupper kræver ligestilling.

3. Etablering af et permanent uddannelsessystem for arbejdsfordelere og vikarer.

Kravene til både arbejdsfordeleres og vikarers uddannelse er store.

I det omfang, de ikke ved ansættelsen har en grundig praktisk og teoretisk jordbrugsmæssig uddannelse, må der gennemføres en grunduddannelse. Herudover er der behov for uddannelse i arbejdsfordeleres henholdsvis vikarers arbejdsopgaver, samt en løbende ajourføring af deres jordbrugsmæssige uddannelse eksempelvis med hensyn til nye produktionsformer og produktionsteknik, samt anvendelse og vedligeholdelse af nye maskiner.

En sådan uddannelsesvirksomhed må forudses at skulle være permanent, idet der kan forventes en betydelig afgang af vikarer specielt til etablering som selvstændige jordbrugere.

Udvalget skal pege på mulighederne for, at der inden for det eksisterende erhvervsfaglige uddannelsessystem etableres kurser, der kan imødekomme dette uddannelsesbehov. I bilag G er angivet en skitse til uddannelsesforløb for vikarer.

4. Tilskud til afløsning ved fridage.

Et mindretal (K.B. Andersen, P. Bilsted Pedersen og T. Jørgensen) foreslår indført et tilskud til afløsning ved en ugentlig fridag. Gennem ferieloven er der sikret alle lønmodtagere 4-5 ugers ferie, som i vid udstrækning betales over varepriserne af samtlige borgere - også de selvstændige, som ikke modtager feriepenge. Gennem arbejdsmiljøloven er der endvidere i § 53 sikret alle ansatte en ugentlig fridag. Det må være rimeligt, at en sådan fridag ligefuldt tilkommer alle selvstændige, men de landmænd, der har husdyr, og som er ene om deres bedrift, har i mange tilfælde ingen reel mulighed herfor. Gennem forskellige beskæftigelsesfremmeordninger ydes der et tidsbegrænset løntilskud på indtil 16,-kr. pr. time til etablering af ny beskæftigelse.

Med det dobbelte sigte dels at fremme den direkte beskæftigelse mest muligt inden for det til dels nye landbrugsvikarområde, dels at gøre det muligt for husdyrbrugerne at opnå det i arbejdsmiljøloven tilsigtede antal fridage foreslås det:

a. at der, jævnfør beskæftigelsesordningerne iøvrigt, ydes et timelønstilskud på 16,- kr. for enhver udvidelse af beskæftigelsen opgjort på årsbasis inden for hvert afløserområde.

b. at der derudover ydes et generelt tilskud til afløserordningerne, der udformes som et tilskud til det antal timer, hvor der afløses i forbindelse med fridage. Det tilskudsberettigede antal fritimer for den enkelte landmand kunne eksempelvis sættes til 416 timer årlig, svarende til en ugentlig fridag a 8 timer - jfr. arbejdsmiljøloven.

Løsning a. og b. kan udmærket kombineres, hvis timelønstilskuddet under b. sættes til 16,- kr., vil a. kunne udgå. Men det er vigtigt at fastholde, at et sådant tilskud både er rimeligt med hen-

visning til andre beskæftigelsesfremmeordninger og er en nødvendig forudsætning for, at landbrugsvikarordningerne kan få en mærkbar beskæftigelses- og arbejdsmiljøfremmende effekt.

Regler for anerkendelse af vikarordninger.

Under hensyntagen til hovedprincipperne for en udbygning af vikarordningerne bør de enkelte ordninger sikres en vidtgående frihed vedrørende organisation og styring. Gennemføres ovennævnte støtteordninger, vil der være behov for, at de nugældende regler for statstilskud til etablering af vikarordninger, jfr. bilag H, udbygges i særdeleshed vedrørende regnskabsaflæggelse og revision.

For at skabe tilstrækkelig sikkerhed for vikarernes beskæftigelse udover sygdomsafløsning bør der, som nævnt være mulighed for vikarordningerne at pålægge medlemmer en kontraktlig forpligtelse til at anvende vikarhjælp i et vist omfang. En sådan forpligtelse bør være en betingelse for tilskud til vikarbistand under sygdom. Antal pligtige dage vil variere fra ordning til ordning alt efter ordningernes størrelse og måden, på hvilken vikarerne er tilknyttet disse. Det må imidlertid være klart, at det offentlige alene forpligter sig til at dække en del af omkostningerne ved vikarordningerne men ikke forpligter sig til sikre, at der i det enkelte tilfælde faktisk er en vikar til rådighed, så tilskuddet kan udnyttes.

Til at rådgive landbrugsministeren med hensyn til den løbende administration herunder behandling af ansøgninger om tilskud foreslås nedsat et udvalg med repræsentanter fra berørte institutioner og. organisationer. Der foreslås endvidere udpeget en tilsynsførende med vikarordninger.

Bilag A

Produktionsforholdene i jordbruget.

Dette bilag indeholder i det væsentligste statistisk materiale, der ligger til grund for betænkningens kap. I og II.

I tabel A. 1 er opstillet en række hovedtal fra dansk landbrugs udvikling fra 1930-erne til slutningen af 1970-erne.

I publikationen "Levevilkår i Danmark", Statistisk oversigt 1976, har Danmarks Statistik og socialforskningsinstituttet samlet de vigtigste eksisterende oplysninger om udviklingen og forskellen i levevilkårene i den danske befolkning. Tabellerne A. 2-4 er hentet herfra.

Et spørgsmål fra folketingets landbrugs- og fiskeriudvalg vedrørende værdien af fridage og ferie for mennesker med hårdt legemligt arbejde blev forelagt socialforskningsinstituttet til udtalelse. Instituttet afgav vedlagte udtalelse.

Tabel A.1. Dansk landbrugs udvikling i hovedtal fra 1930-erne til slutningen af 1970-erne.

		"1930-erne"	"1978"
landbrugsarealets størrelse	mio ha	3.2	2.9
antal landbrugsejendomme	1ooo stk.	"2oo"	"12o"
antal beskæftigede "helårsarbejdere" ved landbruget	1ooo stk.		
ialt		49o	122
familiens arbejdskraft		18o	1o4
fremmed arbejdskraft		31o	18
hornkvægbestanden	mio stk.	3.2	3.0
kobestanden	" "	1.7	1.1
svinebestanden	" "	3.0	8.8
mælkeproduktionen	mio t	5.4	5.2
produktionen af svinekød	1000 t	430	810
antal hornkvægbesætninger	1000 stk.	"200"	74
- gennemsnitlig besætningsstørrelse	stk.	"16"	41
antal svinebesætninger	1000 "	"200"	79
- gennemsnitlig besætningsstørrelse	stk.	"15"	111
antal helårsarbejdere ialt pr.:			
- ejendom		2.45	1.o2
- (fremmed arbejdskraft/ejd)		(1.55)	(o.15)
- 1000 ha landbrugsareal		153	42
- 1000 stk. hornkvæg		153	41
- 1000 stk. malkekøer		288	111
- 1000 stk. svin		163	14
- 1000 tons mælk		91	23
- 1000 tons svinekød		1140	151

Tabel A.2: De erhvervsaktives ferie fordelt efter varighed og socioøkonomisk gruppe. 1974.

	Antal feriedage					
	Ingen ferie	Mindre end 4 uger	4 uger eller mere	Ved ikke/ uoplyst	ialt	Antal svar-pers.
	1	2	3	4	5	6
Socioøkonomisk gruppe:						
Selvst.landmænd	71	27	1	1	100	115
Andre selvst.	33	50	13	4	100	221
Medhjælpende ægtefælle	52	35	10	3	100	78
Faglærte arbej.	5	39	55	1	100	247
Ufaglærte	8	47	44	1	100	522
Funktionærer	5	34	60	1	100	954
Alle erhvervs-aktive	14	39	44	3	100	2308

Kilde: Levevilkår i Danmark, Danmarks Statistik, København 1976.

Tabel A 3: Befolkningens tidsanvendelse på hverdage, opdelt efter socioøkonomisk gruppe. Timer og minutter. 1975.

	I alt 1	"Personlige behov" 2	Brutto-arbejds-tid 3	Husligt arbejde 4	Andet Ved ikke Uoplyst 5	Resttid (fritid) 6	Antal svar-personer 7
	timer og minutter						
Køn							
1. Mænd	21'00	7'08	6'27	1'01	0'30	5'54	1403
2. Kvinder	21'00	7'35	3'16	3'32	0'33	6'04	1362
Socioøkoromisk gruppe.							
3. Selvstændige landmænd	21'00	8'01	7'51	0'37	0'05	4'26	90
4. Andre selvstændige	21'00	6'51	8'28	0'53	0'22	4'26	171
5. Medhjælpende ægtefælle	21'00	7'32	3'43	0'36	0'15	4'54	65
6. Faglige arbejdere	21'00	6'24	8'21	0'50	0'25	5'00	175
7. Ufaglærte arbejdere	21'00	6'29	7'17	2'01	0'23	4'50	383
8. Funktionærer	21'00	6'22	7'58	1'34	0'27	4'39	712
9. Studerende	21'00	6'31	6'19	1'25	0'09	6'36	113
10. Skoleelever	21'00	6'23	7'36	0'40	0'40	5'41	68
11. Pensionister	21'00	9'01	0'22	2'34	0'53	8'10	486
12. Husmødre	21'00	8'15	0'52	5'19	0'29	6'05	383
13. Arbejdsløse	21'00	8'09	1'01	2'56	0'33	8'21	105

1. I tabellen indgår kun 21 af døgnets timer, idet der kun er blevet spurgt om perioden 5.oo morgen til 2.oo nat.
2. Heri indgår søvn, spisning og toilette.
3. Heri indgår erhvervsarbejde, erhvervsarbejde hjemme, hjemmearbejde vedrørende uddannelse, transport, afhentning af børn og tid brugt på skole og uddannelsessted.
4. Heri indgår husligt og andet praktisk arbejde i hjemmet samt indkøb.
5. Heri indgår aktiviteter, som ikke er specificeret i spørgeskemaet.

Kilde: Levevilkår i Danmark. Danmarks Statistik, København 1976.

Tabel A 4. Befolkningens tidsanvendelse i weekenden, opdelt efter socioøkonomisk gruppe. Timer og minutter. 1975.

	I alt	"Personlige behov"	Brutto-arbejds-tid	Husligt arbejde	Andet Ved ikke Uoplyst	Resttid (fritid)	Antal svar-personer
	1	2	3	4	5	6	7
	timer og minutter						
Køn							
1. Mænd	21'00	8'48	1'31	1'04	0'45	8'52	465
2. Kvinder	21'00	8'49	0'44	2'26	0'42	8'19	500
Socioøkonomisk gruppe.							
3. Selvstændige landmænd	21'00	8'53	5'04	0'26	0'02	6'35	30
4. Andre selvstændige	21'00	8'42	2'19	0'39	0'37	8'43	52
5. Medhjælpende ægtefælle	21'00	8'46	1'41	1'59	0'03	8'31	18
6. Faglærte arbejdere	21'00	8'10	0'56	1'49	1'09	8'56	73
7. Ufaglærte arbejdere	21'00	8'56	1'06	1'18	0'44	8'56	142
8. Funktionærer	21'00	8'38	1'30	1'59	0'49	8'04	246
9. Studerende	21'00	8'56	1'51	0'37	1'12	8'24	30
10. Skoleelever	21'00	8'09	2'09	1'34	0'45	8'23	36
11. Pensionister	21'00	9'14	0'07	1'26	0'46	9'27	153
12. Husmødre	21'00	8'59	0'11	3'22	0'43	7'45	147
13. Arbejdsløse	21'00	8'56	0'05	1'58	0'45	9'16	30

Noter: se tabel A 3.
Kilde: som tabel A 3.

SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTET
THE DANISH NATIONAL INSTITUTE OF SOCIAL RESEARCH

28 BORGERGADE
DK-1300 KØBENHAVN K

☎ (01) 13 98 11
RESEARCHDAN
POSTGIRO 3 11 96 88

Landbrugsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Deres ref./your ref.	Deres brev af/your letter of	Vor ref./our ref.	Dato/date
l.afd. 3.kt. 8 j.nr. 2123/1		42121	23. april 1979

I landbrugsministeriets skrivelse af 6. april d.å. har man spurgt socialforskningsinstituttet om eventuelle oplysninger vedrørende værdien af fridage og ferie for mennesker med hårdt arbejde. Oplysningerne ønskes i forbindelse med en række spørgsmål fra folketingets landbrugs- og fiskeriudvalg til landbrugsministeren vedrørende vikarordningen inden for landbruget.

Instituttet skal i den anledning udtale, at man ikke - ud fra foreliggende forskningsmæssig viden i instituttet - kan besvare spørgsmålet direkte, idet det samtidigt bemærkes, at man har haft meget kort tid til besvarelsen.

Visse sider af problemstillingen kan imidlertid belyses indirekte ved en beskrivelse af følgende forhold:

1. Udvalgte sider af arbejdsforholdene for selvstændige i landbruget
2. Visse helbredsaspekter for selvstændige i landbruget
3. Enkelte, mere generelle forhold vedrørende holdning til ekstra fritid over for ekstra indtjening.

Ved en talmæssig belysning af pkt. 1 og pkt. 2 — sammenholdt med den øvrige befolkning - vil man få et udtryk for en eventuel relativ overbelastning og den helbredsmæssige reaktion herpå, hvilket indirekte kan belyse værdien af eventuel mindsket belastning, herunder ferie og fridage. En direkte belysning er derimod som nævnt ikke mulig. Arbejdsforhold og helbredsforhold kan så atter sammenholdes med holdningen til ekstra fritid mv.

Ser man på enkelte udvalgte sider af arbejdsforholdene og helbredsforholdene for selvstændige i landbruget sammenholdt med alle øvrige erhvervsmæssigt beskæftigede kan der hentes en række oplysninger fra socialforskningsinstituttets velfærdsundersøgelse. Første del af denne undersøgelses hovedresultater er offentliggjort i instituttets publikation nr. 82, bind I og II . Sidste del af hovedresultaterne udgives til efteråret som publ. 82, bind III og IV.

Velfærdsundersøgelsen bygger på udspørgning i 1976 af knap 6.000 repræsentativt udvalgte voksne i alderen 20-69 år. Dens formål er at give en beskrivelse af alle de væsentligste sider af levekårene hos den danske befolkning. Af særlig interesse har man i denne forbindelse fundet en række af de allered offentliggjorte spørgsmål om arbejdsmiljøet (udsat for arbejds ulykker eller -skader, udsat for fysisk-kemiske gener, fysisk krævende og udmattende arbejde), om arbejdstid (60 timer eller mere pr. uge) og om helbred (varige fysiske helbredsproblemer, psykisk helbred).

Da de pågældende spørgsmål i det hidtil offentliggjorte imidlertid ikke er opgjort særskilt for selvstændige i landbrug, har man til brug for besvarelsen af denne henvendelse udarbej-
./. det en særlig tabel, der bringes som bilag. Af denne tabel ses at en lidt større andel af selvstændige i landbrug end af andre erhvervsmæssigt beskæftigede i deres arbejde mener at være udsat for risiko for arbejdsskader - eller ulykker, en lidt mindre andel for fysisk-kemiske gener og en betydeligt større andel (56 pct. mod 32 pct.) finder deres arbejde fysisk kræven de og udmattende. Helt voldsomme forskelle er der i den ugentlige arbejdstid. 81 pct. af de selvstændige i landbrug opgives at have en ugentlig arbejdstid på 60 timer eller mere mod 9 pc af øvrige erhvervsmæssigt beskæftigede.

Hvad angår helbredsforholdene oplyser 36 pct. af de selvstændi

l) Erik Jørgen Hansen m.fl.: Fordelingen af levekårene. Hovedresultater fra velfærdsundersøgelsen. Bind I og II. Socialforskningsinstituttets publikation nr. 82. København 1978.

i landbruget at have varige fysiske helbredsproblemer mod 22 pct. af øvrige erhvervsmæssigt beskæftigede. Der skal dog hertil bemærkes, at der blandt selvstændige i landbrug findes relativt flere ældre end blandt øvrige erhvervsmæssigt beskæftigede og forekomsten af varige fysiske helbredsproblemer i øvrigt er hyppigst i de ældre alderskategorier. Hvad endelig angår det psykiske helbred, synes de selvstændige i landbrug at være bedre stillede end øvrige erhvervsmæssigt beskæftigede.

Ser man dernæst på holdningen til ekstra fritid over for ekstra indtjening er dette belyst i instituttets meddelelse nr. 14 "Fritid 1975" (Kühl og Koch-Nielsen). Det fremgår heraf blandt andet, at erhvervsaktive ofte foretrækker en ekstra fritime pr. dag frem for en ekstra timeløn. Det gjaldt fx for knap 60 pct. af de erhvervsbeskæftigede i følge instituttets fritidsundersøgelse i 1975. Dog svarede kun 17 pct. af dem, der ønskede en ekstra fritime pr. dag, at de ønskede den som ferie. 36 pct. ønskede den som forlænget weekend. Blandt de selvstændige erhvervsdrivende var der 1/3, der ikke mente at kunne tage stilling til spørgsmålet. Blandt dem, der mente at kunne tage stilling til spørgsmålet, foretrak næsten 2/3 mere fritid frem for mere indkomst.

Sammenholdes de ovenfor nævnte oplysninger fra instituttets undersøgelser er der et vist grundlag for den formodning, at nedsat belastning, hvorunder man rubricerer fridage og ferie, kan have positiv betydning for helbredet blandt selvstændige i landbruget samtidig med, at der blandt selvstændige erhvervsdrivende generelt er tendens til at foretrække ekstra fritid frem for yderligere indkomst.

Der findes stort set ingen direkte forskningsresultater om feries betydning for helbredet, jf. blandt andet instituttets redegørelse til Arbejdsmiljøgruppen af 1972 (redegørelse nr. 3 til Arbejdsmiljøgruppen af 1972 fra socialforskningsinstituttet, 1974). I en enkelt undersøgelse (B. Külp og R. Müller: Alternative possibilities for the use of increasing leisure: Economic and social implications, Bochum 1971) er der konstateret en reduktion på 50 pct. i mistet arbejdstid på grund af sygdom ved en forøgelse af ferie- og fridagene på 4 uger årligt. Re-

sultatet vedrører dog ældre arbejdere. Heller ikke om ferie og fridages betydning for det psykiske velvære og trivselen synes der at være særlige forskningsresultater.

Hvad angår landbrugsministeriets specifikke spørgsmål om værdien af ferie og fridage for mennesker med hårdt arbejde, kan man sammenfattende konkludere, at foreliggende forskningsmæssig viden ikke synes at modsige, at der skulle eksistere en sammenhæng mellem på den ene side nedsat belastning, herunder øget fritid, og på den anden side bedre helbredsmæssige forhold. Det må dog samtidigt understreges, at der ikke synes at foreligge forskningsresultater, der i tilstrækkelig grad kan præcisere omfanget og arten af disse sammenhænge, ligesom værdien af ferie og fritid for andre sider af levekårene ikke er direkte belyst.

Erik Jørgen Hansen
forskningsleder
cand.polit.

Finn Kamper-Jørgensen
ass. forskningsleder
læge

Den procentvise andel af selvstændige inden for landbrug og af øvrige erhvervsmæssigt beskæftigede, der er dårligt stillede med hensyn til arbejdsmiljøforhold, arbejdstidsforhold og helbredsforhold 1).

Arbejdsstilling	Arbejdsmiljø			Arbejdstid	Helbred	
	Udsat for arbejdsulykker elskader	Udsat for 2 eller flere fysisk-kemiske gener, altid	Arbejdet fysisk krævende og udmattende	I hoved- plus bibeskæftigelse 60 timer eller mere pr. uge	Varige fysiske helbredsproblemer	Samlet mål for psykisk helbred 2)
	pct.					
Selvstændige i landbruget	17	22	56	81	36	9
Øvrige erhvervsmæssigt beskæftigede	12	25	32	9	22	14

1) Omfatter kun personer i alderen 20-69 år.

2) I velfærdsundersøgelsen er der konstrueret et samlet mål for den psykiske helbredssituation ifølge hvilket, man regnes som dårligt stillet, hvis man angiver at være udsat for mindst to af fem udvalgte psykiske gener (1) lider ofte af stærk træthed, 2) lider ofte af søvnløshed, 3) lider af dårlige nerver, 4) lider ofte af angstanfald, 5) lider næsten altid af dårligt humør) eller angiver ofte at tage sove-eller nervepiller.

Kilde: Materiale fra socialforskningsinstituttets velfærdsundersøgelse. Om denne undersøgelse se iøvrigt: Erik Jørgen Hansen m.fl.: Fordelingen af levekårene. Hovedresultater fra velfærdsundersøgelsen. Bind I og II. Socialforskningsinstituttets publikation nr. 82, København 1978.

Bilag B

UNDERSØGELSE AF BEHOVET FOR HUSBONDAFLØSNING .

Observa : Dansk Landbrugspanel, Husbondafløsning, april 1979.

Undersøgelsen er gennemført som en panelundersøgelse ved udsendelse af spørgeskemaer til godt 1.000 repræsentativt udvalgte landbrugsbedrifter. Panelet - Dansk Landbrugspanel (DLP) - er oprettet og drives af markedsanalyseinstituttet, Observa.

For at belyse behovene for husbondafløsning er der i undersøgelsen spurgt om omfanget af ferie, fridage, deltagelse i fagligt og organisatorisk arbejde samt fravær på grund af sygdom i 1978 (tabel B.l og B.2) og om, hvorledes bedriften er passet under fraværet (tabel B.3 og B.4). Endvidere er omfanget af arbejde på bedriften trods sygdom belyst. Endelig er der spurgt om ferie i og ferieplaner for 1979 og - hvis der ikke er planer om at holde ferie - hvad årsagen hertil så har været (tabel B.5).

Kendskabet til og udnyttelsen af eksisterende husbondafløsningsordninger er tillige belyst.

Ferie er i denne undersøgelse defineret som fravær fra bedriften i to dage eller mere i sammenhæng.

Omkring 65 pct. af de adspurgte har ikke holdt ferie i 1978, og af de resterende ca. 35 pct., der har holdt ferie, har halvdelen haft mindre end 5 feriedage. Det ser ud til, at de 30-årige i lidt større omfang end de øvrige aldersgrupper er tilbøjelig til at holde ferie. Desuden stiger andelen med bedriftsstørrelsen og samtidig forøges antallet af feriedage.

For bedrifter med malkekøer eller svin alene ligger ferieomfanget på gennemsnittet, men noget under for bedrifter med både køer og svin, og noget over for bedrifter uden køer og svin.

Ligeledes viser det sig, at ferieomfanget er større på bedrifter med medhjælp end på bedrifter uden. Det kan måske nok virke lidt overraskende, at ikke flere med medhjælp holder ferie.

Landmænd med deltidsarbejde uden for bedriften - de udgør ifølge undersøgelsen 17 pct. af samtlige - har tilsyneladende i noget højere grad end gennemsnittet ferie. Ca. 45 pct. af denne gruppe har holdt ferie i 1978.

Pasning af bedriften under feriefraværet klares i 36 pct. af tilfældene af ægtefælle eller hjemmeboende børn. Andelen er ret lille for de yngre aldersgrupper og stor for de ældre. Det tyder på, at det fortrinsvis er hjemmeboende børn, der forestår pasning under fravær.

Pasningen klares derudover af fast medhjælp (22 pct.) og betalt afløser (20 pct.), og i begge disse tilfælde er andelen større for yngre end for ældre landmænd. Omvendt benytter de ældre aldersgrupper sig i større omfang end de yngre af nabohjælp. Her er gennemsnittet 19 pct.

Små bedrifter benytter sig i stort omfang af nabohjælp - de store næsten ikke, og det omvendte gør sig gældende med hensyn til fast medhjælp.

Ved fridag forstås fravær fra bedriften incl. søn-og helligdage, således at deltagelse i det daglige arbejde ikke har været mulig.

Knap 60 pct. af samtlige adspurgte har haft fridage i 1978, men heraf har noget over halvdelen haft mindre end fem dage. Såvel andelen af landmænd, der holdt fri, som antallet af fridage stiger stærkt med bedriftsstørrelsen. Derimod er der tilsyneladende ingen særlig afhængighed af besætning.

Under fraværet er bedriften i de fleste tilfælde (46 pct.) blevet passet af ægtefælle eller hjemmeboende børn. Også i dette tilfælde tyder resultaterne på, at det især drejer sig om, at hjemmeboende børn har forestået pasningen. I øvrigt benytter omkring 15 pct. sig af nabohjælp og 20 pct. af fast medhjælp. Der ses det samme mønster med hensyn til alder og størrelse som anført ovenfor for ferie. Yderligere er der i 15 pct. af de tilfælde, hvor der har været behov for pasning, benyttet betalt afløser. Andelen her er væsentligt over gennemsnittet for de yngre

og under for de ældre aldersgrupper.

Af de knap 60 pct., der har haft fridage, har kun 47 pct. angivet behov for pasning af bedriften under fraværet. Der kan være en formodning om, at de resterende ca. 10 pct. i og for sig ikke har haft behov for særskilte foranstaltninger på grund af fraværet og derfor ikke anført noget i besvarelsen. Det nødvendige arbejde har f.eks. kunnet klares tidligt inden fraværet eller efter hjemkomst.

Knap 40 pct. af de adspurgte har i 1978 været borte fra bedriften som følge af deltagelse i fagligt og organisatorisk arbejde. For langt den største del har der kun været tale om ganske få dage, idet 65 pct. har været væk i mindre end fem dage i løbet af hele 1978.

Der er en tydelig sammenhæng mellem bedriftsstørrelse og antal fravær og den samlede længde af disse fravær. Deltagelsen for bedrifter uden køer og svin er væsentlig mindre end for bedrifter med besætning. Den er desuden noget større for bedrifter med malkekøer alene. Også for landmænd med deltidsarbejde uden for bedriften er deltagelsen væsentligt under gennemsnittet.

Bedrifterne er i betydelig højere grad end i forbindelse med ferie og fridage blevet passet af ægtefæller og børn. Ligeledes er andelen af bedrifter, der passes af fast medhjælp under fraværet, betydeligt større end i forbindelse med ferie og fridage, hvilket har en klar sammenhæng med, at det især er for store bedrifter, der er tale om denne type fravær.

Der kan endelig være grund til at understrege, at af de 3 8 pct. af de adspurgte, der har været vask frei bedriften på grund af fagligt eller organisatorisk arbejde, har kun 2 9 pct. haft behov for særlige foranstaltninger i denne anledning, jfr. i øvrigt ovenfor.

Fravær fra bedriften på grund af sygdom har været meget begrænset - kun 2 3 pct. af de adspurgte har oplyst, at de har været væk i den anledning. Ca. halvdelen af de landmænd, der har været væk, har haft et samlet fravær på mindre end fem dage i 1978.

Der er ikke væsentlige variationer i dette mønster med hensyn til alder og besætning, hvorimod der er lidt større fravær for store bedrifter end for små. Bedrifter uden besætning og bedrifter med medhjælp har ligeledes et fravær over gennemsnittet.

Ægtefælle eller børn har i ca. 65 pct. af de tilfælde, hvor der har været behov for pasning - og det har der stort set været i alle fraværstilfælde - stået for pasningen. I lidt over 10 pct. af tilfældene er der benyttet betalt afløser, og ellers er pasningen klaret med fast medhjælp (25 pct.), nabohjælp og familie i øvrigt.

Mens fraværet som følge af sygdom er ret begrænset, viser det sig, at en meget stor del af de adspurgte (50 pct.) har arbejdet trods sygdom. Også i dette tilfælde har det dog været sådan, at der i halvdelen af tilfældene har været tale om sygdomsperioder af en samlet varighed på mindre end fem dage.

Ca. 35 pct. af de adspurgte har planer om at holde ferie i 1979. Det svarer ganske godt til antallet af landmænd med ferie i 1978, jfr. ovenfor, og fordelingen på de forskellige grupperinger viser også samme billede.

De 65 pct., der ikke planlægger ferie i 1979, har om årsagen hertil oplyst følgende:

- 44 pct. mener ikke, de har behov eller er interesserede
- 20 pct. mener ikke, de kan få bedriften passet
  8 pct. mener ikke, de kan overlade det til andre
- 17 pct. frygter driftstab
- 3 pct. har dårlige erfaringer med afløsning tidligere
- 46 pct. synes, at det er for dyrt at få bedriften passet.

Det skal understreges, at de adspurgte har kunnet give flere svar, hvorfor disse tal ikke skal summere til 100 pct.

Det ser på baggrund heraf ud til, at der er økonomiske hindringer for at kunne holde ferie i det omfang, der er behov for det. Det kan dog virke noget overraskende, at så mange som 44 pct. mener, at de ikke har behov for ferie eller ikke er interesseret i at

holde ferie.

Der kan i denne sammenhæng fremhæves en meget slående forskel mellem landmænd med besætning (både køer og svin) og uden besætning.

Blandt landmænd med besætninger har kun godt 25 pct. planer om at holde ferie i 1979, mens op mod halvdelen af landmændene uden besætninger har sådanne planer. I gruppen uden besætning er ca. 25 pct. af dem, der ikke har planer om at holde ferie, interesseret eller har behov for ferie. Derimod er op mod 60 pct. af dem med besætning, der ikke har planer om ferie, interesseret eller har behov for ferie.

I de samme grupper er der henholdsvis 19 pct. og 54 pct., der oplyser, at det er for dyrt at få bedriften passet. Dette forhold giver formentlig en væsentlig del af forklaringen på det ikke opfyldte behov for ferie i 1979.

Godt 60 pct. af de adspurgte oplyser, at de har adgang til at benytte husbondafløsningsordninger, og knap 40 pct., at det ikke er tilfældet. Tilsyneladende har relativt flere unge end ældre adgang til sådanne ordninger. Det skal dog nok forstås sådan, at de ældre ikke i samme grad som de unge har kendskab til disse muligheder.

Af dem, der har haft adgang til at benytte disse ordninger, har kun 12 pct. rent faktisk gjort det i 1978 og 15 pct. tidligere. Det er i 1978 især 30-årige og til dels 40-årige, der har benyttet ordningerne. Samme forhold gør sig gældende for bedrifter med malkekøer alene. Blandt dem er andelen 20 pct. Bedrifter uden besætning har ifølge sagens natur kun i begrænset omfang benyttet disse ordninger.

Tabel B. 1.

HUSBONDAFLØSNING

Fravær fra bedriften

	Samtlige adspurgte	SPM. 16 Feriedage i 1978					SPM. 17 Deltagelse i fagligt og/eller organisatorisk arbejde					SPM. 18 Feriedage i øvrigt					SPM. 19A Fravær p.g.a. sygdom					SPM. 19B Arbejde trods sygdom				
		Ingen	- 4	5 - 9	10 - 19	20 -	Ingen	- 4	5 - 9	10 - 19	20 -	Ingen	- 4	5 - 9	10 - 19	20 -	Ingen	- 4	5 - 9	10 - 19	20 -	Ingen	- 4	5 - 9	10 - 19	20 -
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
TOTAL	1000	64	18	12	5	1	62	25	7	4	2	43	31	16	6	4	77	11	4	3	5	50	27	12	5	6
Alder:																										
29 år og derunder	25	78	3	13	6	-	56	22	14	8	-	43	39	15	3	-	80	18	2	-	-	29	53	13	-	5
30-34 år	57	51	22	16	10	1	51	31	11	6	1	34	36	13	11	6	87	8	1	4	-	41	47	10	2	-
35-39 år	89	55	20	19	5	1	52	31	8	7	2	42	27	17	9	5	79	13	3	1	4	46	27	18	5	4
40-49 år	264	60	19	15	5	1	59	27	9	3	2	38	31	21	6	4	75	13	6	2	4	41	34	16	4	7
50-59 år	323	70	18	8	3	1	61	26	7	4	2	46	33	13	5	3	79	9	3	4	5	53	24	11	6	6
60-66 år	152	64	16	11	8	1	66	25	5	2	2	41	32	18	5	4	75	9	5	3	8	65	14	7	5	9
67-69 år	36	80	8	4	8	-	92	3	3	-	2	59	12	19	7	3	84	8	2	-	6	67	16	8	4	5
70 år og derover	54	57	30	9	2	2	82	10	2	2	4	59	16	13	8	4	83	5	3	2	7	70	15	2	6	7
Arealstørrelse:																										
5,0 - 9,9 hektar	207	71	14	9	5	1	83	16	-	-	1	52	27	14	3	4	80	8	5	2	5	66	17	6	4	7
10,0 - 19,9 hektar	312	69	18	11	2	-	68	24	5	2	1	49	32	14	4	1	83	6	2	3	6	48	25	13	6	8
20,0 - 29,9 hektar	206	69	17	10	4	-	59	30	5	4	2	47	34	14	3	2	77	11	4	5	3	46	30	12	5	7
30,0 - 49,9 hektar	179	58	20	15	6	1	47	29	15	7	2	31	31	23	8	7	70	17	6	1	6	46	30	15	5	4
50,0 - 99,9 hektar	76	45	26	17	9	3	31	36	18	9	6	28	25	23	19	5	72	20	4	3	1	43	43	13	1	-
100,0 hektar og derover	20	19	19	36	26	0	18	17	36	20	8	15	13	18	30	24	68	22	6	-	4	61	25	11	3	-
Bedrifter med malkekøer alene	157	63	18	16	2	1	55	29	10	4	2	40	34	15	8	3	82	11	3	-	4	47	30	15	4	4
Bedrifter med svin alene	342	61	18	13	7	1	60	28	7	3	2	42	32	18	5	2	77	12	2	5	4	52	24	11	6	7
Bedrifter med både svin og køer	394	70	19	8	3	0	63	23	9	3	2	45	32	16	5	2	79	10	4	3	4	46	32	13	4	5
Bedrifter uden svin og køer	107	55	16	16	11	2	78	15	1	4	2	46	16	17	8	13	71	9	8	1	11	69	11	6	2	12
Deltidsarbejde uden for bedriften	173	56	18	16	9	1	78	17	2	2	1	43	34	13	2	8	79	11	2	2	6	56	25	7	2	10
Bedrifter med medhjælper	206	51	23	14	10	2	40	32	14	8	6	29	28	21	13	9	67	21	6	2	4	45	34	13	3	5
Bedrifter uden medhjælper	794	68	17	11	4	0	68	23	6	2	1	48	31	15	4	2	81	8	3	3	5	52	25	11	5	7

Tabel B. 2.

Gennemsnitlig antal dage med fravær

HUSBONDAFLØSNING Fravær fra bedriften	Samtlige adspurgte	Feriedage i 1978					Deltagelse i fagligt og/eller organisatorisk arbejde					Feriedage i øvrigt					Fravær p.g.a. sygdom					Arbejde trods sygdom					Gennemsnitlig antal fraværende dage IALT
		x) 0	2	7	15	20	0	2	7	15	20	0	2	7	15	20	0	2	7	15	20	0	2	7	15	20	
TOTAL	1000	2,2					2,5					3,4					2,0					3,3					10,1
Alder:																											
29 år og derunder	25	1,9					2,6					2,3					0,5					3,0					7,3
30-34 år	57	3,3					2,5					4,5					0,8					1,9					11,1
35-39 år	89	2,7					2,6					4,1					1,4					3,4					10,8
40-49 år	264	2,4					2,0					3,8					1,8					3,8					10,0
50-59 år	323	1,6					2,0					2,9					2,0					3,4					8,5
60-66 år	152	2,5					1,6					3,5					2,6					3,3					10,2
67-69 år	36	1,6					0,7					3,2					1,5					2,5					7,0
70 år og derover	54	1,9					1,4					3,2					2,0					2,7					8,5
Arealstørrelse:																											
5,0 - 9,9 hektar	207	1,9					0,5					2,8					1,8					2,8					7,0
10,0 - 19,9 hektar	312	1,4					1,3					2,4					1,9					3,9					7,0
20,0 - 29,9 hektar	206	1,6					2,0					2,5					1,9					3,6					8,0
30,0 - 49,9 hektar	179	3,8					2,0					4,8					2,1					3,2					12,7
50,0 - 99,9 hektar	76	3,7					4,5					6,0					1,3					1,9					15,5
100,0 hektar og derover	20	6,8					12,0					10,8					1,7					1,7					33,0
Bedrifter med malkekøer alene	157	2,0					2,3					3,5					1,2					3,1					9,0
Bedrifter med svin alene	342	2,5					1,9					3,1					1,9					3,6					9,4
Bedrifter med både svin og køer	394	1,4					1,9					2,0					1,7					3,2					7,9
Bedrifter uden svin og køer	107	3,5					1,4					5,3					3,1					3,3					16,6
Deltidsarbejde uden for bedriften	173	3,0					1,0					3,5					1,9					3,3					9,4
Bedrifter med medhjælper	206	3,3					4,0					5,8					1,9					3,0					15,0
Bedrifter uden medhjælper	794	1,7					1,4					2,7					1,8					3,4					7,6

x) Vægt benyttet ved beregning af gennemsnit.

Tabel B. 3.

Oversigt over hvordan bedriften er blevet passet under forskellige typer af fravær.

	Ferie %	Fagligt eller organisatorisk arbejde %	Fridage %	Sygdom %
Nabohjælp	19	5	16	13
Fast medhjælp	22	30	20	25
Familie (ægtefælle, hjemmeboende børn)	36	61	46	64
Familie iøvrigt	14	10	12	13
Betalt afløser	20	7	15	11
Andet	3	2	3	2
I A L T	114	115	112	128

Tabel B. 4.

Pasning under forskellige typer af fravær. (Spm. 20)

HUSBONDAFLØSNING	Samtlige adspurgte	%-vis antal bedrifter hvor pasning har været aktuelt	FERIE							%-vis antal bedrifter hvor pasning har været aktuelt	FAGLIGT OG/ELLER ORGANISATORISK ARBEJDE							%-vis antal bedrifter hvor pasning har været aktuelt	FRIDAGE							%-vis antal bedrifter hvor pasning har været aktuelt	SYGDOM						
			Nabohjælp	Fast medhjælp	Ægtefælle, børn	Familie iøvrigt	Betalt afløser	Andet	I A L T		Nabohjælp	Fast medhjælp	Ægtefælle, børn	Familie iøvrigt	Betalt afløser	Andet	I A L T		Nabohjælp	Fast medhjælp	Ægtefælle, børn	Familie iøvrigt	Betalt afløser	Andet	I A L T		Nabohjælp	Fast medhjælp	Ægtefælle, børn	Familie iøvrigt	Betalt afløser	Andet	I A L T
T O T A L	1000	35	19	22	36	14	20	3	114	29	5	30	61	10	7	2	115	47	16	20	46	12	15	3	112	24	13	25	64	13	11	2	128
Alder:																																	
29 år og derunder	25	24	-	(33)	(17)	(33)	(17)	-	100	28	(-)	(42)	(29)	(42)	(14)	(-)	127	48	(8)	(17)	(17)	(42)	(25)	-	109	20	(-)	(20)	(20)	(20)	(60)	(20)	140
30-34 år	57	49	7	39	14	25	32	4	121	42	(-)	(42)	(29)	(33)	(13)	(-)	117	65	16	32	8	27	30	3	116	18	(10)	(40)	(40)	(30)	(-)	(-)	120
35-39 år	89	40	14	44	14	19	28	-	119	38	-	56	41	6	6	-	109	51	13	44	18	11	22	2	110	21	(5)	(68)	(42)	(5)	(11)	(5)	136
40-49 år	264	38	19	19	32	8	27	5	110	32	6	31	66	7	7	4	121	48	11	21	55	9	13	3	112	28	11	22	70	14	10	4	131
50-59 år	323	29	13	21	52	15	15	2	118	29	4	24	71	5	6	2	112	46	12	18	60	9	14	3	116	24	12	22	71	10	13	3	131
60-66 år	152	35	26	9	42	13	17	4	111	27	12	15	68	10	7	-	112	45	26	7	51	12	10	1	107	27	27	15	66	12	7	-	127
67-69 år	36	17	(67)	-	-	(33)	(17)	-	117	6	(50)	-	-	(50)	-	-	100	33	(58)	-	(25)	(17)	-	(8)	108	14	(40)	(20)	(60)	(20)	(20)	(-)	160
70 år og derover	54	43	(30)	(22)	(57)	(4)	(-)	(4)	117	13	(-)	(42)	(71)	(-)	(-)	(-)	113	33	(33)	(17)	(33)	(17)	-	(11)	111	22	(8)	(17)	(58)	(8)	(8)	-	99
Arealstørrelse:																																	
5,0 - 9,9 hektar	207	29	30	2	48	22	12	2	116	12	(4)	-	(83)	(17)	(4)	(4)	112	36	23	1	60	21	10	3	118	23	25	5	66	16	16	-	128
10,0 - 19,9 hektar	312	30	27	10	35	14	27	5	118	23	10	11	73	3	11	4	112	41	27	5	52	6	17	3	110	20	18	7	79	8	11	8	131
20,0 - 29,9 hektar	206	32	14	11	46	11	28	3	113	29	7	13	80	13	5	-	118	49	16	12	43	16	21	3	111	27	7	29	70	18	7	-	131
30,0 - 49,9 hektar	179	41	14	32	29	18	22	3	118	41	5	35	51	15	8	-	114	56	8	30	43	14	14	2	111	29	12	33	62	13	12	-	132
50,0 - 99,9 hektar	76	51	3	62	23	3	8	5	104	62	-	68	32	6	4	2	112	63	-	65	23	8	4	4	104	30	(4)	(65)	(30)	(9)	(9)	(4)	121
100,0 hektar og derover	20	(70)	(7)	(93)	(21)	(-)	(7)	(-)	128	(80)	(-)	(88)	(31)	(-)	(-)	(-)	119	(80)	(-)	(94)	(31)	(-)	(6)	-	131	(30)	(-)	(100)	(17)	(-)	(17)	(-)	134
Bedrifter:																																	
- med malkekøer alene	157	36	14	30	25	9	30	-	108	35	4	42	49	5	15	-	115	55	13	26	38	7	25	1	110	20	6	25	69	9	13	3	125
- med svin alene	342	38	26	18	39	16	16	3	118	31	8	27	63	12	3	1	114	49	18	18	51	14	8	2	111	27	16	22	69	13	7	4	131
- med både svin og køer	394	30	12	24	38	12	24	3	113	29	4	29	63	7	8	2	113	45	16	21	45	11	18	3	114	23	12	31	60	11	15	-	129
- uden svin og køer	107	36	21	21	42	18	8	11	121	17	(11)	(22)	(67)	(17)	(6)	(6)	129	36	13	13	47	24	3	11	111	26	14	14	57	21	11	4	121
Deltidsarbejde uden for bedriften	173	42	14	8	53	28	10	4	117	18	10	10	87	13	6	-	126	43	19	7	57	20	7	4	114	23	15	13	77	10	13	-	128
Bedrifter m/medhjælper	206	49	5	74	22	8	11	1	121	53	1	74	30	6	5	-	116	65	4	66	26	3	8	1	108	35	3	72	43	6	7	-	131
Bedrifter u/medhjælper	794	31	24	1	42	16	24	4	111	23	8	4	79	12	8	3	114	42	21	2	53	16	17	4	113	22	18	5	73	16	13	4	129

Tabel B. 5.

HUSBONDAFLØSNING

Ferieplaner, brug af afløsningsordning.

Spm. 21 - 23

	Samtlige adspurgte	SPM. 21 Plan om ferie i 1979		HVIS IKKE FERIE I 1979 (SPM. 22) ÅRSAG HERTIL:						SPM. 23 Adgang til husbondafløsning		HVIS JA I SPM. 23 Hvis adgang benyttet i 1978		Hvis adgang benyttet tidligere	
		Ja %	Nej %	Ikke interesseret/ikke behov %	Kan ikke få bedriften passet %	Ikke overlade det til andre %	Frygter driftstab %	Dårlige erfaringer %	For dyrt %	Ja %	Nej/ Ved ikke %	Ja %	Nej %	Ja %	Nej %
TOTAL	1000	35	65	44	20	8	17	3	46	62	38	12	88	15	85
Alder:															
29 år og derunder	25	33	67	(25)	(16)	(4)	(21)	(-)	(61)	74	26	6	94	11	89
30-34 år	57	42	58	49	14	5	27	2	38	74	26	22	78	9	91
35-39 år	89	38	62	46	11	17	16	5	33	72	28	20	80	19	81
40-49 år	264	42	58	31	24	9	23	6	56	67	33	13	87	15	85
50-59 år	323	29	71	43	21	9	16	3	49	64	36	13	87	16	84
60-66 år	152	30	70	50	21	6	12	1	48	51	49	3	97	10	90
66-69 år	36	30	70	53	25	6	7	-	34	44	56	5	95	12	88
70 år og derover	54	32	68	83	8	3	7	1	13	41	59	8	92	16	84
Arealstørrelse:															
5,0 - 9,9 hektar	207	31	69	61	13	10	8	3	39	50	50	7	93	7	93
10,0 - 19,9 hektar	312	27	73	42	22	6	20	2	53	66	34	12	88	14	86
20,0 - 29,9 hektar	206	32	68	30	23	11	18	3	53	66	34	16	84	15	85
30,0 - 49,9 hektar	179	44	56	42	15	8	18	5	42	70	30	15	85	24	76
50,0 - 99,9 hektar	76	50	50	52	33	12	24	7	19	60	40	5	95	9	91
100,0 hektar og derover	20	85	15	(66)	(19)	(15)	(17)	-	-	41	59	16	84	12	88
Bedrifter med malkekøer alene	157	37	63	42	22	13	25	4	39	76	24	20	80	17	83
Bedrifter med sin alene	342	38	61	46	15	8	15	-	45	59	41	7	93	11	91
Bedrifter med både svin og køer	394	27	73	38	24	7	15	5	54	66	34	15	85	18	82
Bedrifter uden svin og køer	107	47	53	74	14	6	14	2	19	43	57	4	96	4	96
Deltidsarbejde uden for bedriften	173	44	56	65	15	10	7	-	30	49	51	6	94	8	92
Bedrifter med medhjælper	206	47	53	48	22	12	21	4	32	64	36	8	92	10	90
Bedrifter uden medhjælper	794	31	69	43	19	8	16	3	49	62	38	14	86	16	84

Bilag C.

Sygedagpenge til selvstændige erhvervsdrivende.

Dagpengeloven, jfr. lovbekendtgørelse nr. 66 af 21. februar 1978, omfatter principielt hele den erhvervsaktive del af befolkningen, d.v.s. alle,der lider et indtægtstab som **følge** af hel eller delvis uarbejdsdygtighed, som folge af sygdom, herunder tilskadekomst eller fødsel.

Lovens sikring omfatter således både lønmodtagere og selvstændige erhvervsdrivende, samt medhjælpende hustruer. For lønmodtagere er arbejdsgiveren normalt ansvarlig for udbetaling af dagpenge de første 5 **uger,** hvorefter ydelsen overgår til det offentlige. I henhold til en midlertidig bestemmelse refunderer det offentlige arbejdsgiveren udgiften til dagpenge i 4. og 5. uge.

Selvstændige erhvervsdrivende, herunder medhjælpende hustruer, opnår ret til dagpenge fra det offentlige efter 5 ugers uarbejdsdygtighed, stadig under forudsætning af at de som følge heraf lider et indtægtstab. Ved at tegne frivillig sikring kan de opnå dagpenge fra første sygedag.

Endvidere kan personer, der udfører husligt arbejde i eget hjem for mindst.en person foruden sig selv, sikre sig dagpenge fra **8.** sygedag.

Tilmeldningen til sikringen sker til sikringsstyrelsen. Ansøgere skal normalt være raske på ansøgningstidspunktet, hvorefter der går 3 måneder inden sikringen træder i kraft. Lønmodtagere,der er overgået til selvstændigt erhverv inden for de sidste 3 måneder, kan optages uden hensyn til helbredstilstand.

Højeste dagpengesats er pr. 1. juli 1979 fastsat til kr. 15o6 pr. uge. Dagpengene kan dog højst udgøre 90% af foregående års erhvervsindtægt. Da der således ved en relativ lav indtægt kan blive tale om "overforsikring", er der mulighed for at tegne 3/4, 1/2 eller 1/4 af højeste dagpengesats mod en tilsvarende reduktion i bidraget.

Medhjælpende hustruer kan vælge mellem 1/4 og 1/2 af det højeste

dagpengebeløb.

Husmodersikring kan ligeledes tegnes til 1/4 eller 1/2 af højeste sats, men bidraget er større, nemlig henholdsvis kr. 125 og kr. 25o pr. kvartal. Dagpengene udbetales her altid med det sikrede beløb uden hensyn til indtægtsgrundlaget.

De offentlige udgifter til dagpenge afholdes af kommunerne, med refusion af 75 pct. fra dagpengefonden. Dagpengefondens midler tilvejebringes ved personlige bidrag, bidrag til frivillig sikring, bidrag fra arbejdsgiveren samt ved tilskud fra staten.

Det personlige bidrag udgør i princippet 1 pct. årligt af de beløb, hvoraf indkomstskat til staten beregnes. Bidraget til de frivillige sikringer, der ikke er fradragsberettiget, fastsættes af chefen for sikringsstyrelsen, således at de skønnes at dække 3/8 af udgifterne. Bidrag fra arbejdsgivere fremkommer i de tilfælde, hvor især mindre arbejdsgivere har frigjort sig fra forpligtelsen til at udbetale dagpenge i de første 5 uger af en ansats sygdom, ved at indbetale en procentdel af lønsummen til fonden. Staten yder et tilskud, der udgør forskellen mellem fondens udgifter og indtægter.

Bilag D.

Redegørelse for husbondafløserordninger (vikarordninger) i EF-lande og de nordiske lande.

HOLLAND.

I Holland findes der en veludbygget afløserordning inden for landbruget. Hovedformålet med afløserordningerne er pasning af husdyr" i tilfælde af sygdom, men for at sikre fuld beskæftigelse af afløserne, påtager disse sig også arbejde af anden art, f.eks. staldbyggeri, bygningsvedligeholdelse, staldrensning, klovpleje m.m.

I alt ca. 35.000 landmænd er medlemmer af en form for husbondafløsning.

Etablering af mindre afløserordninger inden for landbruget påbegyndtes i 1959. Senere er der sket en sammenslutning af de mindre afløserordninger til større ordninger med 4oo-600 medlemmer, hvor der er ansat 15-2o afløsere og en arbejdsfordeler, alle på heltidsbasis.

Fra 1965-1977 ydede staten et tilskud på 9o pct. af sekretariatslederes og først en og senere to assistenters løn, rejseomkostninger og kontorhold. I 1976 var tilskuddet på ca. 200.000 gylden (5oo.ooo kr.). I 1977 halveredes tilskuddet, og det er nu helt bortfaldet.

Fra 1975 har staten ydet tilskud til nedsættelse af timebetalingen til afløseren ved sygdom, først til 1976 og derefter til 198o. Hvordan tilskuddet vil være efter 198o vides endnu ikke.

I 1978 var tilskuddet pr. medlem I60 gylden (godt 4oo kr.), hvilket i alt bliver et tilskud på 5,6 mill.gylden (godt 14 mill. kr.).

Tilskuddene ydes gennem landbrugets udviklings- og saneringsfond.

BELGIEN.

Husbondafløsning i Belgien er organiseret som en gensidig hjælp. Der betales ikke for selve hjælpen, men udgifter til administration og forsikring dækkes af medlemsbidrag og offentlig støtte.

I 1978 fandtes der i Belgien i alt 389 foreninger for gensidig hjælp med ca. 9.5oo medlemmer, eller gennemsnitlig 25 medlemmer pr. forening. Der er en årlig tilvækst på ca. 15 foreninger. Medlemmerne er forpligtede til at hjælpe hinanden i tilfælde af arbejdsudygtighed ved sygdom og i nødsituationer. Hjælp under ferie o.lign. er frivillig. Afløseren pålægges højst 6 timer om dagen.

Det årlige antal hjælpetimer er ca. 3o.ooo, der fordeler sig med 75 pct. på hjælp ved arbejdsudygtighed, 2o pct. i nødsituationer og 5 pct. ved ferie og lignende.

Den gensidige hjælp har været fast organiseret siden oprettelsen af forbundet af foreninger af kredse for gensidig hjælp. Forbundet har 3 medarbejdere, der lønnes af det belgiske bondeforbund.

Der ydes en offentlig støtte på bfr. 3.ooo (525 kr.) pr. forening i alt ca. 2oo.ooo kr. årligt.

Desuden yder landbrugsministeriets provinsielle direktorater bfr. 2o (3,5o kr.) pr. arbejdstime, der udbetales pr. 1.ooo arbejdstimer. Med årligt ca. 3o.ooo arbejdstimer bliver bidraget hertil godt loo.ooo kr. årligt.

Det samlede offentlige bidrag bliver således på ialt ca. 300.000 kr. årligt.

Forbundet modtager det offentlige tilskud pr. forening og anvender det til administrationen, tilsyn og medlemsblad. Desuden kan der for disse midler ydes administrativ og juridisk hjælp.

Medlemmerne betaler et medlemsbidrag på bfr. 2oo (35 kr.), der indbetales til de enkelte foreninger og anvendes sammen med tilskudsbeløbet til dækning af foreningens omkostninger.

TYSKLAND.

1 forbundsrepublikken Tyskland kan der sondres mellem følgende
2 kategorier af afløsningsordninger:

1. Afløsningsordninger som integreret led i landbrugets sociale sikringssystem i henhold til eksisterende forbundslove og

2. Privat organiserede afløsningsordninger, som i nogen grad støttes af enkeltstaterne.

Begge kategorier omfatter både husbondafløsning og husmoderafløsning.

ad 1.

De lovfæstede sociale husbond- og husmoderafløsninger ydes gennem landbrugets pensionskasser, ulykkesforsikringsorganisationer og landbrugets sygekasser.

Administrationen er koordineret mellem de 3 nævnte institutioner og gennemføres af 19 regionale kontorer i forbundsrepublikken.

Kontorerne rådgiver medlemmerne og modtager og behandler andragender om bistand og stiller hjælp til rådighed. De regio-

nale bondeforbund deltager i udarbejdelsen af retningslinier m. v.

I 1977 ydedes assistance i ialt ca. 78.ooo tilfælde.

Den samlede udgift til afløsningen androg i 1977 i alt 8o,l mill. DM, der fordeler sig således: Pensionskasserne 57,5 mill. DM, sygekasserne 19,3 mill. DM og ulykkesforsikringen 3,3 mill. DM.

Afløserordningerne finansieres ved bidrag fra medlemmerne. Bidraget beregnes på normal forsikringsmæssig basis. Staten yder et betydeligt tilskud til pensionskasserne, sygekasserne og ulykkesforsikringsorganisationerne. Der findes for tiden i alt ca. 32o heltidsansatte afløsere og 530 deltidsansatte. Endvidere er der ca. 2.200 afløsere, der ansættes enten på kontrakt fra gang til gang af institutterne eller rekvireres direkte af de landmænd, der har behov for afløsning.

I de tilfælde, hvor landmanden rekvirerer afløseren selv, ydes der et tilskud på op til 6 DM pr. arbejdstime, eller 42 DM pr. arbejdsdag.

ad 2.

I forbundsrepublikken findes der i alt 353 afløserforeninger med i alt 95.527 medlemmer.

Afløserordningerne er udelukkende etableret som såkaldte registrerede foreninger, der ikke arbejder med henblik på økonomisk gevinst.

Medlemskredsen består som oftest kun af landmænd, men i Bayern styres foreningerne af et kuratorium, hvor både staten, bondeforbundet og kirken er repræsenteret.

I nogle områder findes der næsten udelukkende deltidsbeskæftigede afløsere, medens der i andre områder anvendes heltidsbeskæftigede afløsere.

Foreningerne fastsætter selv de opgaver, de ønsker at påtage sig, og hvilke betingelser, der skal være opfyldt for at hjælp kan ydes.

Afløserordningerne finansieres dels ved medlemsbidrag til foreningerne, dels ved vederlag for udført arbejde og dels ved offentlige tilskud, der ydes af de enkelte forbundslande. I nogle dele af landet yder herudover amter og kommuner visse begrænsede tilskud.

Det samlede tilskud fra forbundslandene udgjorde i 1975 i alt 8.175.3o6 DM. Der foreligger ikke oplysning om tilskuddets størrelse i senere år.

FRANKRIG.

Grundlaget for etablering af afløserordninger blev etableret ved et dekret af 4. januar 1973.

De generelle retningslinier for afløserordningernes etablering og funktion er fastlagt af A.N.D.A. (landbrugets udviklingsfond), der samtidig yder tilskud til ordningernes oprettelse og drift.

Inden for det totale beløb, der afsættes af A.N.D.A. til støtte for afløserordningerne, er der for hvert departement fastlagt en bestemt kvote, der beregnes som en funktion af antal landmænd med køer og bruttoudbyttet pr. årsarbejder inden for det pågældende departement.

Hovedparten af afløserordningerne er etableret som foreninger, men i nogle tilfælde er ordningerne etableret som "afdelinger" under kooperative virksomheder, departementale landboforeninger, unge landmænds organisationer m.m.

For at opnå godkendelse skal en afløserordning have mindst 15 medlemmer.

Som tilskudsberettiget afløsningsgrund anses alene:

1. sygdom eller ulykkestilfælde,
2. uddannelse,
3. ferie (week-end, fridage, familiebegivenheder),
4. udførelse af offentlige hverv.

Kun husbonden og dennes familiehjælp og hustru har adgang til afløsning med tilskud fra A.N.D.A.

I 1977 eksisterede der i alt 364 afløserordninger, der realiserede i alt 112.000 afløsningsdage, der fordelte sig således:

104.900 afløsningsdage med støtte fra A.N.D.A.
(97 pct. af afløsningerne vedrørte brug med hovedvægten på husdyravl).
5.600 afløsningsdage betalt efter reelle omkostninger.
1.500 afløsningsdage på grund af barselsorlov.

I 1977 var der i alt 288 heltidsansatte afløsere, heraf 6 kvinder og 1.322 deltidsansatte, heraf 90 kvinder.

De samlede omkostninger ved afløserordningerne beløb sig i 1977 til 20.708.281 F, der blev dækket således:

Tilskud fra A.N.D.A.	5.594.525 F
Modtagerne af afløsning:	
- kontingent	760.685 -
- betaling	8.680.836 -
Departementalt tilskud	4.828.149 -
Diverse	844.086 -

Tilskuddet fra A.N.D.A. udgjorde i 1977 170 F pr. dag.

Omkostningerne pr. dag var opgjort til 195 F.

Det er oplyst, at man i en række departementer overvejer visse ænd-

ringer i afløserordningerne, således bl.a. en forhøjelse af kontingentet for at sikre en vis fordeling af udgifterne og en indbygget forsikringsordning, der skal gælde for visse afløsningsgrunde.

ENGLAND.

Der findes efter det oplyste ikke i Storbritannien nogen egentlig organiseret afløserordning udover, hvad der måtte blive organiseret mellem naboer.

IRLAND.

I den irske republik eksisterer der afløserordninger på lokalt plan. Disse afløserordninger arbejder efter ret uformelle retningslinier. Irish Farmers[1] Association (IFA) giver kun moralsk tilskyndelse til dannelse af afløserordninger. Der er ikke i øjeblikket tanker om at udvide de eksisterende ordninger til at skulle dække nationalt.

Frivillige afløserordninger er mest udbredt blandt mælkeproducenter, men eksisterer også i nogen grad for svineproducenter. Den mest udbredte betalingsform er udveksling af arbejdstimer.

Derudover findes der i Irland afløsningsmuligheder på kommercielt plan. Denne mulighed anvendes som oftest af mælkeproducenter, der ønsker week-endafløsning.

Ingen af de irske afløsningsordninger modtager nogen form for økonomisk støtte fra den irske stat.

Der findes ingen retsforskrifter for de eksisterende afløserordninger.

ITALIEN.

Der er hverken på statsligt plan eller på initiativ af pri-

vate eller kooperative interesseorganisationer etableret afløserordninger inden for landbrug og gartneri.

NORGE.

Efter det oplyste ydes der i Norge tilskud fra staten dels til en ferieordning og dels til en afløserordning.

Ferieordningen.
For året 1977-78 ydedes der et statstilskud på i alt 26o mill.kr. til finansiering af en ferieordning.

Afløserordning.
Der ydes tilskud til afløserordninger for husdyrproducenter, således at disse kan få fritid på linie med andre erhverv. Tilskuddet andrager årligt 15o mill.kr.

Afløserordningerne kan være organiseret på flere forskellige måder.

Den mest udbredte form er familieafløsning . 1 2 . halvår af 1977 havde 21.5oo landmænd afløsning på denne måde. Det er normalt børn, der afløser.

Endvidere findes der naboafløsning. I samme periode blev denne form for afløsning benyttet af 867o landbrug.

Yderligere findes der afløserringe, der er foreninger med vedtægter og ansatte afløsere. Nogle ringe udfører administrationen selv, medens andre administreres af et mejeri eller en bank. I samme periode blev afløserringe benyttet af i alt 9.6oo landbrug.

Ordninger ved sygdom.
I tilfælde af sygdom kan der efter nærmere fastsatte regler

ydes tilskud til afløsning ud over de belob, der i øvrigt er fastsat for afløsningsordninger.

FINLAND.

I følge en lov af 2. april 1976 ydes der statsstøtte til afløserordninger inden for landbruget.

Ordningerne administreres som hovedregel af kommunerne, og det er kommunerne, der ansætter afløserne.

Normalt ydes der kun afløsning til landmænd, der ikke beskæftiger fremmed medhjælp, men i visse tilfælde kan der ydes hjælp, hvis man har indtil 2 ansatte, og hvis man kan påvise, at man kun kan holde fri, hvis man får kommunal afløsning.

Der ydes hjælp til normalt 14 dages frihed.

For mindrebemidlede er ordningen gratis, men i øvrigt betales en afgift efter indtægt.

SVERIGE.

I 1975 besluttede rigsdagen, at der skulle udbygges en landsomfattende afløserordning inden for landbruget. Ordningen blev organiseret i tilknytning til Landbrukarnas Riksforbund (LRF), og med landbrugsstyrelsen som tilsynsmyndighed.

Arbejdsfordelingen blev i de fleste tilfælde foretaget af mejerier, husdyrbrugsforeninger eller husholdningsforeninger. Landbrugsstyrelsen fastsatte grundafgifter og afgiftsregler efter forslag af LRF.

Ordningen stod åben for alle landbrugere med husdyrhold. Hovedformålet var at sikre landmændene frihed i 1-3 dage om måneden.

Afløserordningerne var organiseret som en abonnementordning og betaling for afløsning skete under hensyn til besætningernes størrelse, abonnementsaftalen m.v.

Pr. 1. januar 1978 var der i alt 56o ordinære afløsere og 485 reserveaflosere.

Udgifterne for staten var i 1978 anslået til 36 mill. kr.

I 1976 blev der nedsat en kommission, der fik til opgave at fremkomme med forslag til en landsomfattende udbygning af afløsningen inden for landbruget. Kommissionen afgav betænkning i februar 1978, og det foreslås i betænkningen, at der gennemføres en blandet stats- og producentfinansieret afløserordning.

Efter det oplyste har rigsdagen vedtaget at gennemføre forslaget fra 1. januar 1979.

I tilfælde af sygdom skal landmanden kunne få afløsning for et beløb, der svarer til, hvad sygeforsikringen udbetaler.

Ved indkaldelse til militærtjeneste skal landmanden kunne få afløsning for det beløb, der betales af det offentlige ved indkaldelsen til militæret.

I tilfælde af fritid og ferie foreslås ordningen organiseret som en abonnementsordning, hvorefter husdyrproducenterne kan abonnere på indtil 5o fridage årligt.

Når udbygningen er gennemført, forventes der at ville blive behov for 5.3oo afløsere, hvoraf 3.5oo på deltid.

Afløserordningerne foreslås som hidtil organiseret i tilslutning til Landbrukarnas Riksforbund (LRF) med landbrugsstyrelsen som tilsynsførende og takstfastsættende instans.

Statsstøtten til afløserordningerne foreslås i 1979 fastsat til 56 mill. kr., hvoraf 6 mill. kr. til støtte under sygdom og militærtjeneste. Ved fuld udbygning i 1989 beregnes stats-

stotten at ville andrage 258 mill. kr., hvoraf 60 mill. kr. til støtte i tilfalde af sygdom og militærtjeneste .

Bilag E

Danske vikarordninger.

Hovedprincipperne i de nuværende vikarordninger inden for landbruget fremgår af den af landbo- og husmandsforeningerne udarbejdede oversigt over danske vikarordninger i 1978.

For at kunne give en mere detailleret information om de nuværende vikarordninger har udvalget indhentet beskrivelser af 3 ordninger, 1 inden for gartneriet og 2 inden for landbruget. Beskrivelsen er foretaget af de administrative ledere.

Oversigt over danske vikarordninger i 1978.

I august 1973 foretog landbo- og husmandsforeningerne den første registrering af landbrugsvikarordninger. Der var dengang 29 ordninger med 61 vikarer. Den næste registrering blev foretaget i juni 1974. Antallet af ordninger var da 45 med 144 afløsere. På grundlag af denne registrering blev der udarbejdet en "oversigt nr. 1, oktober 1974" over de indtil da igangsatte ordninger.

Den tredie registrering er blevet foretaget i februar 1978 på grundlag af udsendte spørgeskemaer til lokalforeningerne. Resultaterne herfra er gengivet i tabel E. 1 og viser en støt stigning i antallet af ordninger og beskæftigede vikarer på landsbasis til 64 ordninger med ialt 32o vikarer. I Jylland var der 47 ordninger med 227 vikarer og på øerne 17 ordninger med 93 vikarer. Af det samlede afløserantal på 32o var 6o fuldtidsbeskæftigede og 26o heltidsbeskæftigede.

Tabellen omfatter ikke svarene på alle de stillede spørgsmål, men de fleste er kort kommenteret i det følgende. De fleste talangivelser refererer til december 1977.

Bedømt ud fra de indsendte oplysninger er rundt regnet Io5.ooo land-

mænd medlemmer af foreninger, hvortil der er knyttet husbondafløsningsordninger. Som det fremgår af oversigten, har en række af ordningerne imidlertid en selvstændig medlemskreds. Det er således ikke alle Io5.ooo landmænd, som umiddelbart i det daglige har mulighed for at benytte ordningerne. På den anden side vil alle ordningerne formentlig bestræbe sig på at træde til i akutte situationer, såsom sygdom, ulykker m.v. Men det må på baggrund af de angivne oplysninger skønnes, at højst ca. lo.ooo landmænd rent faktisk benytter sig af afløsningsmulighederne.

Besvarelsen af spørgsmålet om, hvorvidt der er modtaget støtte til vikarordningen fra jordlovsudvalget (moderniseringsstøtteloven) viser, at en række ordninger ikke har benyttet sig af muligheden for at ansøge om denne støtte, der principielt gives til dækning af administrationsomkostningerne ved etablering af en vikarordning. Støtten er hyppigt ydet i forbindelse med en omorganisering af ordningen og ændring af vedtægter i henhold til de af landbrugsministeriet stillede krav.

De fleste af vikarerne er deltidsansatte. Hovedparten af ordningerne har dog mindst en fuldtidsansat vikar, der i en række tilfælde så samtidig virker som arbejdsfordeler/-leder. Størstedelen af vikarerne er selvstændige, og vikarindkomsten beskattes som B-indkomst. Med henblik på at sikre beskæftigelsen for vikarerne kræver nogle ordninger, at deltagerne forpligter sig til årligt at bruge f.eks. mindst 2o timer eller for mindst f.eks. 1.5oo kr. Det er dog kun ialt 16 ordninger, der benytter sig af denne fremgangsmåde. Heraf anvender de to den regel, at deltagerne individuelt tegner sig for et ønsket timetal.

Mange ordninger kræver et fast startbeløb pr. dag. Beløbet varierer fra 2 kr. til som minimum at kræve betaling for 2 timer, d.v.s. ca. 8o kr. Beløbet kan gå til dækning af administrationsomkostninger, men er også i nogle tilfælde et fast beløb til dækning af vikarens kørsel.

Afløsernes timebetaling varierer en del ud over landet afhængig f.eks. af geografiske forhold og arbejdskraftsituationen. Timebetalingen for hverdage lå i december 1977 typisk på 35-4o kr. med 3o og 4 6 som yderpunkter. For week-end var yderpunkterne ca. 35 kr. og ca. 65 kr.

Efter det oplyste yder kun ca. halvdelen af ordningerne særskilt vederlag for vikarernes kørsel, og betalingen erlægges i en række tilfælde i form af et fast beløb - jfr. ovenfor. Nogle ordninger betaler dog i forhold til det faktiske kørte antal kilometer efter statens takster - i december 1977 - 98 øre pr. km. for 1978 - I,o8 kr. pr. km.

Ordningernes administrationsomkostninger dækkes også i en række tilfælde gennem opkrævning af et fast grundbeløb for tilmelding til ordningen. Grundbeløbet ligger typisk i størrelsesordenen loo-3oo kr. I enkelte tilfælde dækkes administrationsomkostningerne også gennem betaling af en vis procentdel af omsætningen med ordningen.

I spørgeskemaet blev anmodet om et skøn over afløsertimernes fordeling på afløsning i tilfælde af sygdom, ferie eller andet. Besvarelsen heraf viser et meget varieret billede, men afløsning i tilfælde af sygdom beslaglægger fortsat en meget betydelig del af afløserindsatsen.

Så godt som alle foreninger har tegnet forsikring for afløserne under arbejdet (f.eks. den i samarbejde med Topsikring udarbejdede forsikring for landbrugsvikarer). Kun et fåtal har derimod forsikret afløserne under kørsel.

De fleste ordninger angiver, at tilslutningen er stigende.

2. Indhentet beskrivelse af vikarordninger.

De følgende beskrivelser af 3 vikarordninger er som nævnt indhentet af udvalget. Beskrivelserne er udarbejdet af ordningernes administrative ledere.

VIKARORDNING I

Landbrugsvikarordningen er etableret af områdets landbo- og husmandsforeninger, og alle medlemmer er automatisk dækket af ord-

ningen. Ordningen fungerer og administreres efter de retningslinier, scan blev fastlagt ved starten i 1968.

Der er nedsat et udvalg bestående af repræsentanter for landbo- og husmandsforeningerne. Udvalget holder mode efter behov, som regel et par gange om året. Det ene møde er normalt kombineret med et mode med landbrugsvikarerne, hvor mein drøfter arbejdsgang samt fastsætter timebetalingen på baggrund af lønudviklingen i det øvrige samfund.

Det daglige administrative arbejde med ordningen er yderst minimalt og består i det væsentligste i at sørge for, at der til stadighed er det nødvendige antal vikarer til rådighed. Indtil dato har der ikke været de store problemer med at få mandskab til ordningen. Desværre har der ikke været så mange henvendelser på annonceringen som tidligere, og kvalifikationerne har heller ikke været alt for gode hos nogle ansøgere. Landbo- og husmandsforeningernes medlemmer i området kontakter selv vikarerne. Afregningen foregår via et pengeinstitut, og vikarerne er hver især momsregistreret og må selv klare regnskabet med toldvæsenet.

Det er yderst sjældent, der har været klager over vikarerne, og de klager, der har været, har været berettiget, hvorfor aftalen med den pågældende vikar er opsagt.

Af ovenstående fremgår det, at der stort set er tilfredshed med vikarordningen, som den fungerer for øjeblikket.

De krav, som brugerne af 1andbrugsvikarer vil og må stille fremover, vil uden tvivl blive større, og der er derfor visse betænkeligheder med hensyn til at skaffe afløsere med de fornødne kvalifikationer.

VIKARORDNING II

Formålet med vikarordningen er at sikre medlemmerne afløsning i sygdomstilfælde, i ferier og på fridage. Sygeafløsningen går forud for al anden afløsning.

Der er beskæftiget 12 personer, hvoraf 3 er fuldtids- og 9 er deltidsbeskæftiget.
Alle afløsere er B-skatteydere, d.v.s. som afløser fungerer de som selvstændige.
Der er i aprilåret 1978/79 foretaget følgende afløsning:
415 week-end fridage, 228 feriedage, 213 hverdags fridage og 1396 sygeafløsninger.
Som det fremgår af tallene er over 60 pct. afløsning ved sygdom.
Afløsning bestilles gennem kvægbrugskontoret. Det har tidligere været således, at landmanden kunne bestille gennem den enkelte vikar, men det gav for mange problemer med fordeling af arbejdet mellem vikarerne.

Vikarordningen omfatter kun de medlemmer af områdets landbo- og husmandsforeninger, som er direkte medlemmer af ordningen. Der er til stadighed 15 til 18 pct. af landmændene, som er medlem af ordningen.
Det sker ofte, at landmændene tilmelder sig ordningen i tilfælde af sygdom. Syge mennesker optages øjeblikkelig, hvis der kan skaffes afløsning.
Landmandens brug af vikarer er meget afhængig af landbrugets konjunkturer. Er der rimelige vilkår for erhvervet, bruges vikarerne meget, er man derimod inde i en periode med lave priser på landbrugets produkter, afskaffes ferier og andre fridage næsten helt. Der er dog en tendens til, at yngre landmænd med stor animalsk produktion holder nogle fridage hvert år.

Ordningens funktion set fra et administrativt synspunkt. Bortset fra lokale festdage (konfirmation m.v.) og i juli måned får alle, der efterspørger, afløsning. Men det reelle behov for afløsning på egnen er nok større end antallet af vikarer viser.
En gruppe landmænd vil ikke betro deres bedrift til landbrugsvikarer. En anden gruppe af landmænd har helt privat fundet afløsning, og endelig er der en stor gruppe af landmænd, som ikke mener, de har råd til afløsning.

Beskæftigelsens art og variation. Vikarerne er næsten udelukkende beskæftiget med husdyrenes pasning, hvilket betyder en beskæftigelse med tidlig start om morgenen og relativ sent færdig om aftenen. Det kan desværre også betyde forholdsvis få daglige timer, især når der er afløsning i mindre besætninger.

Variationen i beskæftigelsen er meget stor, særlig fordi der pludselig kan opstå flere sygdomstilfælde samtidigt, hvilket er en af vikarordningens største problemer. Hvordan skaffer man jævn beskæftigelse til fuldtidsbeskæftigede afløsere? Landbrugsvikarerne bør måske være serviceassistenter, der klovbeskærer, afhorner, frysemærker etc., men også dette kan volde problemer, fordi afløsning bør gå forud for andet arbejde.
Beskæftigelsen er også meget stor i week-ender, det skyldes sikkert, at næsten ingen landmænd holder fri mere end 7 til 8 dage pr. år, og da ønsker de at holde fri, når andre har det.

Vikarernes uddannelse. Alle vikarer har landbrugsuddannelse under en eller anden form. Men ofte kan det føles, at der er behov for en ekstra uddannelse af netop denne gruppe. De arbejder under så forskelligartede forhold og må ofte træffe beslutninger om ting, der kan få store økonomiske konsekvenser for den landmand, de arbejder for.
Hvordan uddannelsen af vikarer skal formes er vanskelig at præcisere, men der må lægges stærkt an på at kombinere teori og praktik.
Fag som ernæring, dyrenes adfærd, sygdomslære må indøves i praksis. Den faglige kunnen, afløserne har, er for mange af dem under et ønskeligt niveau, men alle disse foranstaltninger koster penge, og hvordan skaffes de?

Hvordan skaffes vikarerne. Vikararbejde er i sig selv ikke særlig tiltrækkende, derfor må andre ting gøres mere attraktive, d.v.s. løn, tryghed i arbejdet. Det første kniber det med, fordi landmændenes aflønningsevne er lille. Det er ofte landmænd etableret inden for de sidste 10 år. Det sidste kan ikke etableres med B-skatteydere. Denne ordning har sikret landbruget en forenkling, men har samtidig bevirket, at de ansatte vikarer har mindre tryghed i ansættelsen end andre lønmodtagere. Det kan betyde, at de "rigtige" folk ikke føler sig tiltrukket af arbejdet.

Hvad kan medvirke til at sikre, at vikarordningerne har en frem tid.

1. Landbruget skal have mulighed for at skaffe kvalificerede vikarer. Gennemførelse af dette punkt kræver, at vikarerne kan aflønnes og sikres tryghed i ansættelsen, så hans forhold er bedre end andre landbrugsarbejdere, f.eks. fodermestre, forkarle etc. Han bør have gode muligheder for efteruddannelse. Han bør socialt opklassificeres, hvilket til dels vil komme af ovennævnte forbedringer.
2. Landmændene må have råd og vilje til at benytte afløsning. Et stort fremskridt vil indførelse af offentlig betaling af sygdomsafløsning være samt evt. også tilskud til 8-10 fridage pr. år. Det vil betyde en større udbredelse af ordningen, og en større mulighed for at sikre landmanden hjælp, fordi antallet af afløsere pr. område vil stige. Det er normalt lettere at sikre alle afløsning, hvis der er mange beskæftiget i et område. En større udbredelse af afløserordningen vil formodentlig have afsmittende virkning, hvis de pågældende vikarer er dygtige nok.

VIKARORDNING III.

Foreningen har 25-30 medlemmer inden for et relativt begrænset geografisk område. Ordningen er oprettet under Dansk Erhvervsgartnerforenings kreds V, men formelt set er der tale om en selvstændig forening.

Vikaren er heltidsbeskæftiget, uddannet gartner med nogen erfaring og fast ansættelse opnås efter 3 måneders tilfredsstillende prøvetid. Aflønning fastsættes efter gældende overenskomst plus et fast tillæg, p.t. 5 kr. pr. time. Der er i øjeblikket kun en ansat. I spidsbelastningsperioder fungerer medlemmerne som løse vikarer, da der normalt kan findes medlemmer med stille perioder i eget gartneri.

Arbejdet er fordelt på afløsning ved sygdom og ferie samt en turnusordning efter medlemmernes ønske.

Foreningen har ansat en deltids forretningsfører, der modtager honorar for sit arbejde.

Afløserforeningens funktion er lagt i temmelig faste rammer og må betegnes som nogenlunde tilfredsstillende men absolut ikke uproblematisk.

Bistand til ikke-medlemmer mener man ikke at kunne afslå i sygdomstilfælde. Dette gør det vanskeligt at planlægge arbejdet og medfører utilfredshed hos medlemmer, der må give afkald på bestilt vikarhjælp, hvilket indikerer at et landsdækkende net af vikarordninger er nødvendig for ordningers succes på længere sigt.

Medlemmer, der ikke udnytter ordningen, anfører som begrundelse, at ordningen er for dyr, hvilket formentlig er rigtigt, da gartneren p.t. må betale 4 9 kr. pr. vikartime.

Når medlemsskabet alligevel bevares, skyldes det, at sikring af produktionen prioriteres meget højt uanset risikoen for at blive pålagt vikartimer, der ikke er nødvendige for opretholdelse af bedriften.

Vikarens alternative job muligheder er gode. Man har gentagne gange været udsat for at vikarerne ansættes hos medlemmer af foreningen på bedre vilkår end foreningen kan tilbyde. Det må derfor anses for væsentligt at vikarjobbet forbindes med en høj status og dertil hørende gode aflønningsmuligheder.

Tabel E. 1. Oversigt over danske vikarordninger i 1978.

Nr.	Navn	Medl.	Antal vikarer				Vikartimer 1977	Omsætning kr.,1977	Vikarens timebetaling [2]	
			Heltid	Deltid	A-skat	B-skat			Hverdag	Søn-oghelligdage
1.	Frederikshavn og Omegns Landboforening	980[1]		1		1	-		30	35
2.	Husmandsforening Nord	38		1		1	1150	37.000	32,50	38
3.	Hjørring-Frederikshavn Hmk.+ Lanøk. Selskab	178	3	1		4	3269	117.894	35	4o
4.	Brønderslev Lbf.-Brønderslev Husmandskreds	1800[1]		12		12	2o44	76.672	35	4o
5.	Hobro og Omegns Lbf. og Hobro Husmandskreds	16o	1	8	9		1835	8o.335	4o	5o
6.	Himmerlands Samv. Lanb. og Husmandsforeninger	2750[1]	3	2		5	-	-	35	45
7.	Dronninglunds Herreds Lbf. og Husmandskeds	1700[1]		3		3	-	-	4o	48
8.	Aalborg amts Landboforening	7000	1	1		2	1905	72.000	35	45
9.	Randers amts Husholdningsselskab, Husmandsf. Kronjyden, Mariager Lbf. Ommersyssel Lbf. og Hmf.	2600[1]	3	4		7	-	-	39,15	51,50
10.	Rougsø-Sønderhald herreders Lbf. og Hmk.	1000[1]		4		4	1038	35.453	38	50

Tabel E. 1. fortsat.

Nr.	Navn	Medl.	Antal vikarer				Vikartimer 1977	Omsætning kr.,1977	Vikarens timebetaling 2)	
			Heltid	Deltid	A-skat	B-skat			Hverdag	Søn-og helligdage
11.	Viborg Lbf. og Viborg-Lysgård og Rinds Herred Hmk.	272	3	5		8	6768	257.184	36	48,50
12.	Skanderborg Landboforening	1025 1)	2	1		3	245	8.921	32	40
13.	Horsens Landbrugsforening	2609 1)		3		3	1633	71.654	42	52
14.	Samsø Lbf. og Samsø Hmf.	100	1			1	1201	54.193	37	43
15.	Silkeborg Lbf., Kjellerupegnens Lbf. og Hmk.	1800 1)		14		14	3228	130.269	35	45
16.	Vikarudvalget for Djursland	2400 1)		5		5	1986	65.930	30	40
17.	Kalø-Knebelvig Lbf. Mols-Rønde kredsforening	600 1)	1			1	2000	70.000	35	39
18.	Østjydsk landbrugsvikarordning	98	2	3		5	1963	100.230	41	46
19.	Morsø Lbf. og Hmk.	1800 1)		2		2	1000	-	34	40
20.	Salling Lbf. Husmandskredsen Fremad	2200 1)	2	2		4	-	-	39	52
21.	Fjends Herreds Hmf.	360 1)		3		3	1118	47.124	37	45
22.	Lbf. Nordthy og Nordthy Hmk.	2100 1)		3		3	676	25.027	35	42
23.	Hjerm-Ginding Herreders Landboforening	112	1			1	2180	95.125	36,50	46,50

Tabel E. 1. fortsat.

Nr.	Navn	Medl.	Antal vikarer				Vikartimer 1977	Omsætning kr., 1977	Vikarens timebetaling 2)	
			Heltid	Deltid	A-skat	B-skat			Hverdag	Søn-og helligdage
24.	Ulfborg Lbf.-Ulfborg-Vembegnens Husbondafløserf.	62	1			1	2000	85.000	40	50
25.	Vildbjerg,Aulum,Vinding, Nr. Omme Lbf., Vildbjerg kredsf.	57	1	2	2	1	2968,5	110.514	33	40
26.	Ikast-Bording Lbf. og Ikast Husmandskredsf.	700 1)		3		3	1000	40.503	35	45
27.	Brædstrupegnens og Tørring og Omegns Labf. Brædstrup, Nim herreders og Nr.Snede Husmandskredsforening	1700 1)	1	4	5		4000	98.481	45,96	64,35
28.	Aaskov Lbf. og Aaskov Husmandskreds	600 1)		11		11	1480	53.800	30	35
29.	Vejle amts Lbf.,Fredericia og Omegns Lbf. Vejleegnens og Fredericiaegnens Hmf. vikarordning	3700 1)	1	3		4	2643	131.413	45	55
30.	Brande,Thyregod,Give og Omegns Lbf., Giveegnens Hmk.	60	2	5		7	5276	207.530	30	45
31.	Ringkøbingegnens Husbondafløserforening	95	1	5		6	1650	62.000	30	37,50
32.	Videbækegnens Lbf.	55		3		3	-	63.000	30	40
33.	Nr.Nebel og Omegns Husbondafløserforening	60		2		3	700	29.000	40	49

Tabel E. 1. fortsat.

Nr.	Navn:	Medl.	Antal vikarer				Vikartimer 1977	Omsætning kr., 1977	Vikarens timebetaling 2)	
			Heltid	Deltid	A-skat	B-skat			Hverdag	Søn-og helligdage
34.	Skjern-Tarmegnens Lbf. og Hmf.	98	1	5	6		2987	134.415	30	45
35.	Øster Herreds og Sdr. Omme Lbf. Ølgod Kredsf. og Sdr. Omme Hmf.	208	2	4		6	3180	157.500	40	50
36.	Ribe amts Nordre Lbf. Varde Oksbøl Kmf.	115		4	2	2		95.000	30	40
37.	Ribe og Omegns Lbf. Ribe og omegns Hmk.	600 1)		9		9	3300	133.348	35	
38.	Bramingegnens Husbondafløserordning	64	1	2	3		2200	80.000	30	40
39.	Åstrupegnens Husbondafløserordning	46	1	1		2	1500	75.000	43	48
40.	Brørup kredsforening	55	1	2		3	-	-	35	35
41.	Haderslev Vesteramts Hmf.s husbondafløserkreds	180 1)	1	11	2	10	2496	127.025	43	96
42.	Kolding Omegns og Kolding Vesteregns Lbf.	67	1	4	1	4	546	23.651	40	50
43.	Ansager-Øse og Varde Østeregns Lbf.	210	1	12		13	3000	120.400	36	46
44.	Vestslevigs Husbondafløserkreds	112		6		6	2000	81.000	35	50
45.	Åbenrå amts Lbf. Vis herreds Lbf., Åbenrå-kredsens Hmf., husdyrbrugsudv. for Åbenrå amt	1538 1)		1		1	1000	4.000	40	40

Tabel E. 1. fortsat.

Nr.	Navn	Medl.	Antal vikarer Heltid	Deltid	A-skat	B-skat	Vikartimer 1977	Omsætning kr., 1977	Vikarens timebetaling 2) Hverdag	Søn-og helligdage
46.	Haderslev amts Lbf. og Haderslev Østeramts Hmf.	1600 1)		6		6	2364	100.650	40	34
47.	Vikarordning for Koldingegnens Hmf. og Kolding herreds Landbrugsforening	1400 1)		5		5	1800	95.000	43	53
ØERNE										
48.	Nyborg og Omegns Lbf. og Hmf.	950 1)		6		6	-	13.000	38	50
49.	Sydfyns Landbrugsvikarordning	2050 1)	1	2		3	3260	130.598	34-40	42-55
5o.	Landbrugsvikarordn. for Nordfyn	2600 1)	6	5		11	5309	215.711	34-38	42-50
51.	Baag Herreds,Vends Herreds, Bondestandens og Aarup Lbf. Assens og Middelfart hovedk.	2800 1)		6		6	5500	179.203	35	45
52.	Langeland landøk.forening, De langelandske Husmandsf.	1000 1)		3		3	1865	67.770	36	46
53.	Frederiksborg amts lanfbo- og husmandsforeninger	2100 1)	1	9		10	2680	165.845	35	45
54.	Vestsj. lbf.,Kalundborg, Ruds Vedby kredsens hmf.	112	1	5	6		2510	151.000	38	48
55.	Lbf. for Næstved og Omegn, Næstvedkr. hmf.	48	2	1		3	1571	74.522	34	44

Tabel E. 1. fortsat.

Nr.	Navn:	Medl.	Antal vikarer Heltid	Deltid	A-skat	B-skat	Vikartimer 1977	Omsætning kr.,1977	Vikarens timebetaling 2) Hverdag	Søn-og helligdage
56.	Slagelseegnens, Skælskøregnens, Sorø amts landøk. selsk. Sorøegnens, Ringstedegnens Lbf. og Sorø amts Hmf.	125	2	5	6	1	6850	328.400	35	47
57.	Sydsjællands Lbf.	66	2	3		5	3580	172.418	36	45
58.	Møns Lbf. og Hmf.	46	1			1	1464	73.201	32	45
59.	Østsjællands Driftsassistentforening	95	1	6	7		3500	-	40	55
60.	Odsherreds Driftsafløsningsforening	55		2		2	2300	95.000	38	45
61.	Lbf. og Hmf. husbondafløsningsordning for Kbh. og Roskilde amter	2300 1)	2	3		5	2011	80.000	35	40
62.	Holbæk Lbf. og Holbækkredsens Hmf.	102	1	6	1	6	3800	136.444	33	43
63.	Lolland-Falsters Landbrugsvikarudvalg	118		6		6	3440	176.140	35	45
64.	De samv. bornholmske Hmf. Bornholms landøk. forening	2800 1)	1	4		5	3892	167.000	30	35
47.	JYLLAND	ca. 73.000	39	188						
17.	ØERNE	ca. 32.83o	21	72						
	IALT	ca. 105.000	60	260						

1) Foreningens medlemstal automatisk dækket.

2) Forholdene stærkt varierende. I nogle tilfælde tages dobbelt takst for den første time - jfr. teksten.

Bilag F.

Vikarenes arbejdsopgaver.

1. Inden for landbruget.

Behovet for afløsning i bedrifterne, og hermed de funktioner der skal kunne bestrides af afløserne, er afhængig af varigheden af afløserperioden, og om der er tale om en planlagt afløsning eller en akut afløsersituation uden mulighed for forberedelser.

I det efterfølgende beskrives de arbejdsopgaver, som vikarer kan blive stillet overfor. I praksis er der ikke en sådan skarp opdeling mellem de forskellige opgaver. Alligevel forekommer det hensigtsmæssigt at beskrive opgaverne adskilt efter en generel prioriteringsrækkefølge.

Følgende opdeling af de forskellige funktioner kan foretages:

1. Nødvendig daglig pasning af besætning.
2. Pasning af besætning i længere tidsrum.
3. Pasning af visse funktioner i marken.
4. Pasning af en hel bedrift i et længere tidsrum.
5. Andre opgaver .

Hvis en udbygget vikarordning skal kunne tilfredsstille en landmands behov, skal der på samme måde kunne opstilles en beskrivelse af de funktioner, der skal bestrides i de forskellige situationer. Landmandens krav til de arbejdsfunktioner, der skal kunne udøves af vikaren, er forskellig alt efter i hvilken af de efterfølgende fire situationer afløsningen finder sted:

6. Afløsning ved akutte sygdomstilfælde m.v.
7. Afløsning ved planlagt sygdomsbehandling og rekreation.
8. Afløsning ved enkelte fridage.
9. Afløsning i ferieperioder.

Områderne for vikarernes beskæftigelse er i det foregående behandlet som en beskrivelse af arbejdsfunktionerne under forskel-

lige forhold og vikarernes beskæftigelse set fra landraandens synspunkt.

Såfremt de samme problemer skal ses frei afløsernes synsvinkel, kunne man foretage en opdeling i følgende punkter:

10. Fordelen ved at afløse i kendte bedrifter.
11. Behov for instruktion og forhåndsaftaler om arbejdets omfang.
12. Behov for medvirken ved planlægningen af afløsningen.
13. Behov for at kunne påregne en maksimal og en minimal beskæftigelse pr. uge.

Ad 1. Nødvendig daglig pasning af besætning.

En nødvendig en-dages pasning af en besætning indebærer, at der til de normale tider sker en fodring af hele besætningen. Herunder hører, at dette sker i tilstrækkelige mængder og med den normale sammensætning af foderet. Det er vigtigt, at der ved afløsningen sker så få forstyrrelser som muligt i fodringen. En forkert dosering af foderet kan have indvirkning på ydelse og sundhedstilstand.

For malkekvægbesætningen skal der til de normale tider gennemføres malkning af besætningen med efterfølgende rengøring af malkeanlæg. For hele besætningen skal der gennemføres den normale daglige rensning og rengøring af staldene og strøning under dyrerne.

I forbindelse med arbejdet i stalden skal der kunne foretages regulering af temperatur og udluftning og en almindelig iagttagelse af de enkelte dyrs sundhedstilstand. Ved pludselig indtrædende fødsler i besætningen skal der kunne ydes fødselshjælp.

Ad 2. Pasning af besætning i længere tidsrum.

Ved længere fravær af ejeren af bedriften, det være sig under sygdom eller ferie, melder der sig en række andre funktioner.

En del af disse funktioner kan, f.eks. ved ferieaflosning, være forudselige og aftalt, mens andre arbejdsopgaver optræder uvarslet og må kunne løses pr. konduite af afløseren.

Her skal blot gives et par eksempler på arbejdsopgaver. Om vinteren skal der ofte til kvægbesætninger ske hjemkørsel af roer og ensilage fra opbevaringspladserne. Iagttagelse af besætningen for bestilling af bedækning og løbning af dyr. Bestilling for hjemtagelse af fodermidler.

Foranstaltninger for afsætning af salgsmodne dyr. Skæring og klipning af smågrise. Rekvirering af dyrlæge til behandling af besætningen. Problemerne vil på dette område være særlig store, når afløseren tilkaldes ved akut sygdom (og ejeren bliver indlagt på sygehus) til en ejendom, som ikke er afløseren bekendt. Problemerne er mindre, når ejeren er syg på ejendommen, eller når det er en planlagt afløsning, hvor der har været mulighed ,for instruktion af afløseren før afløsningsperiodens begyndelse.

Ad 3. Pasning af visse funktioner i marken.

For landbruget kan der i visse perioder ved markarbejdet være presserende aktuelt arbejde. Det er måske ikke lige afgørende, at dette arbejde bliver udført på en bestemt dag, men dog således at en længere udsættelse kan få en betydelig skadelig indflydelse på bedriftens produktion.

Til eksempel kan nævnes opharvning af jord til såning på de stivere jorder, selve såarbejdet, ensilering af græsafgrøder, markvanding og forskellige høstarbejder. Normalt vil en driftsleder ikke planlægge fravær fra ejendommen i disse perioder, men ved pludselig sygdom eller længere fravær fra bedriften kan det være nødvendigt, at afløserne beskæftiger sig med disse opgaver.

Ad 4. Pasning af en hel bedrift i et længere tidsrum.

Ved afløsning i en længere periode, eksempelvis efter en arbejdsulykke med et længere sygehusophold og efterfølgende rekre-

ation, må afløseren kunne påtage sig flere og flere funktioner. Herunder i et vist omfang vedligeholdelse af maskinpark, tilsyn med hele bedriften og planlægning på lidt kortere sigt. Normalt vil der i sådanne situationer være et familiemedlem, hvortil afløseren kan støtte sig, enten ejerens hustru, større børn eller andre i familien, der er bekendt med den pågældende ejendoms normale produktion. En sådan afløsning i et længere tidsrum kan stille store krav til afløserens rutine og overblik.

Ad 5. Andre opgaver.

Dette område må antages at have en forholdsvis lav prioritering i en beskrivelse af arbejdsfunktionerne.

Der er ikke fornøden saglig begrundelse for, at man herigennem skulle løse et vist behov for landbruget for løst ansat arbejdskraft. Der må ikke på dette område konkurreres om arbejde, der ellers vil kunne blive udført af lokale håndværkere.

Andre opgaver for afløserne må i denne forbindelse defineres som opgaver, der ellers vil blive løst lejlighedsvis af landmændene selv eller eventuelt visse sæsonarbejder, der i visse egne kan være organiseret af landbruget selv. Opgaver som klovbeskæring, klipning af kreaturer ved indbinding kan komme i betragtning.

Begrundelsen for at medtage andre opgaver for afløserne må være for herigennem lettere at kunne løse problemet om fuld beskæftigelse af vikarerne og fleksibilitet i systemet.

Det er ikke alle ejendomme, hvor der ved kortvarige afløsninger er fuld beskæftigelse ved staldarbejdet i 6 til 8 timer dagligt. Her kan det være af betydning, at afløseren efter aftale kan løse forskellige småopgaver.

Ad 6. Afløsning ved akutte sygdomstilfælde m.v.

Herunder falder afløsning ved pludselig sygdom, efter ulykkes-

tilfælde og efter pludselige dødsfald.

Behovet for afløsning i disse situationer begrænser sig i forste omgang til hjælp til den mest nødvendige pasning af besætningen. En sikkerhed for, at man altid i disse situationer kan skaffe kvalificeret afløsning, prioriteres meget højt af landmændene, og kan være hovedbegrundelsen for overhovedet at træde ind i afløserordninger.

En særlig vanskelighed opstår ved de akutte tilfælde, hvor ejeren på grund af omstændighederne ikke i forbindelse med afløsningen kan give mundtlige instruktioner.

En øvet og rutineret afløser vil normalt med bistand af hustru og større børn kunne klare denne situation. En fordel vil det dog være, at afløseren fra fridage- og ferieafløsning kender de bedrifter, hvor han kan komme ud for at afløse ved akutte sygdomstilfælde.

Efter kort tids forløb, og hvor det viser sig, at ejerens fravær fra bedriften vil være af længere varighed, glider situationen over i det område, der er beskrevet under punkt 7. Det vil sige, at det ikke er tilstrækkeligt med at løse kun de mest nødtørftige opgaver, men at der efterhånden kommer flere og flere problemer, der skal løses.

Ad 7. Afløsning ved planlagt sygdomsbehandling og rekreation.

Under disse tilfælde dækker sig f.eks. planlagte operationer med efterfølgende rekreation. Efter ulykkestilfælde hvor det efter den første behandling kan forudses, hvor længe behandlingen vil vare, og hvor i det hele taget ejerens fravær er begrundet af sygdom med et længere fravær fra bedriften.

Afløsningen i disse tilfælde må gå forud for afløsning til fridage og ferier men stiller visse krav til afløserordningernes størrelse og fleksibilitet.

Alt efter længden af den periode, der skal afløses i, ejerens families medvirken i bedriften og muligheden for kontakt med ejeren, stilles der krav til, at afløseren overtager få eller mange af driftsledelsens funktioner. Ved større enkeltmandsbedrifter med en meget stor produktion kan der forekomme tilfælde, hvor afløseren ikke inden for en normal arbejdstid kan klare arbejdet, ligesom afløseren kan få behov for afløsning.

Ad 8. Afløsning ved enkelte fridage.

Her koncentreres kravet til afløsning i første omgang om at få hjælp til den nødvendige pasning af besætningen i en dag eller to.

Det forudsættes, at afløsningen er bestilt i god tid, at der er mulighed for mundtlig eller skriftlig instruktion til afløseren, og at der er givet en rimelig orientering om eventuelt forekommende problemer i besætningen. Såfremt der er problemer med at få en tilpas længde af afløsningen, kan der på hverdage aftales forefaldent arbejde, der skal udføres i den udstrækning, der er tid til det. Det er nok den form for afløsning, der stiller de færreste krav til afløserens erfaringer. Såfremt der ved en udvidelse af den organiserede afløsertjeneste skal introduceres nye afløsere, vil det her være den mest nærliggende form for start i en afløsertjeneste. Ved denne form for afløsning vil der være brug for forskudt arbejdstid, lørdage og søndage er efterspurgte som fridage.

Ad 9. Afløsning i ferieperioder.

Denne form for afløsning kan stille lidt større krav til afløseren. Dels fordi der i en sådan periode kan opstå problemer, der ikke kunne forudses ved feriens begyndelse. Dels fordi et længere fravær fra bedriften kræver, at afløseren overtager visse driftslederfunktioner. På lang sigt må denne form for afløsning være et integreret led i afløsningsordningerne, ikke mindst på grund af den udjævnende virkning på beskæftigelsen af afløserne. Dog vil der være den spærring i systemet, at en forud bestilt ferieafløsning med en deraf følgende bestilling af ferie vanskeligt kan

aflyses i sidste øjeblik. Dette peger på nødvendigheden af en vis størrelse af afløserordningerne.

Ad lo. Fordelen ved at afløse i kendte bedrifter.

Første gang en afløser kommer på en bedrift, er besætningen, bygningsindretningen, maskinbestanden og selve arbejdet helt nyt land.

Ved gentagne afløsninger i den samme bedrift vil det være muligt at oparbejde den nødvendige rutine, der forbedrer kvaliteten af det præsterede arbejde og giver grundlag for en større tilfredsstillelse ved arbejdet.

Det må derfor anses som en fordel, at afløserne hovedsageligt får mulighed for at afløse hos en bestemt kreds af landmænd. Ved akutte tilkaldelser giver dette adskillige lettelser i arbejdet for afløseren og en større betryggelse for landmanden. Arbejdsproduktiviteten vil endvidere være større, jo bedre kendskab man har til den enkelte bedrift.

Ad 11. Behov for instruktion og forhåndsaftaler om arbejdets omfang.

Det vil være en lettelse for de fleste afløsere, hvis der på forhånd er udarbejdet en skriftlig instruktion om arbejdet. I særdeleshed kan der være et behov for en beskrivelse af de tekniske installationer og placering af de forskellige fodermidler m.v. Ved alle afløsninger vil det være en fordel med en personlig kontakt mellem ejer og afløser, inden afløsningen finder sted.

Ved afløsning på en ny bedrift er det gavnligt med et besøg på ejendommen, således at man kan gennemgå de forskellige rutiner, og der bliver lejlighed til at stille spørgsmål.

Er det en kendt bedrift, der skal afløses på, kan instruktionen muligvis indskrænkes til en telefonisk kontakt eller ordnes ved, at ejeren først tager afsted på sin feriedag et par timer efter, at afløseren har påbegyndt arbejdet.

/

Såfremt der udover det mest nødvendige arbejde i stalden skal ydes hjælp til andet forefaldent arbejde (af hensyn til den fulde beskæftigelse af afløseren) er det ligeledes nødvendigt med en fast aftale om, hvad der i givet fald skal udføres.

Såfremt ejeren er syg på ejendommen, er der normalt mulighed for at etablere en løbende kommunikation, såfremt der opstår problemer.

Ad 12. Behov for medvirken ved planlægningen af afløsningen.
Til en højnelse af afløsernes interesse for arbejdet er det en fordel, at afløseren selv bliver inddraget i planlægningen af arbejdet. Ved en direkte kontakt med en kendt kreds af landmænd er der mulighed for at indbygge en fleksibilitet i systemet til fælles gavn for de deltagende landmænd og afløsere.

Ad 13. Behov for at kunne påregne en maksimal og minimal beskæftigelse pr. uge.

Af hensyn til at kunne tiltrække kvalificeret arbejdskraft og at kunne opnå stabilitet i ansættelsesforholdene vil det være en fordel, at der ved ansættelsen sikres afløserne dels en maksimal beskæftigelse og dels en minimal beskæftigelse pr. uge.

Der kan dog ikke påregnes et fast timetal pr. uge af hensyn til fleksibiliteten i systemet. Afløserne må også indstille sig på f.eks. hveranden uge at skulle udføre afløsning i week-enden.

Det bør undersøges nærmere, om to afløsere tilsammen kan danne et hold, der skal være indstillet på at afløse i 55 til 75 timer om ugen sammenlagt. Ved de helt store besætninger kan der i sygdomstilfælde kræves over 55 timer afløsning pr. uge, og indgår der to mand i et hold, kan der skiftes med at arbejde i week-enden, ligesom afløserne kan holde ferie på skift.

Ved en sygdomsepidemi på en egn er der mulighed for at begge afløsere i holdet er i arbejde samtidig.

2-mands holdet vil samtidig vare en fordel ved indslusning af nye afløsere i systemet.

2. Indenfor gartnerierhvervet.

Arbejdskraftbehovet kan grupperes som anført nedenfor efter faldende intensivitet:

1. væksthuse og champignon
2. Intensiv planteskoledrift, herunder containerkulturer.
3. Finere grøntsager på friland.
4. Planteskoler iøvrigt.
5. Frilandsgrøntsager iøvrigt.
6. Frugtavl.

ad 1. Overvågning, vanding, høst, m.v. er påkrævet året rundt. Kun få arbejdsoperationer kan udsættes mere end nogle få dage.

ad 2. Overvågning, vanding, m.v. kontinuert i vækstsæson. Iøvrigt som 1.

ad 3. Som 2.

ad 4. Vanding m.v. kontinuert i vækstsæson. I forårs- og efterårssæson kan kun få arbejdsoperationer udskydes mere end nogle få dage.

ad 5. Vanding m.v. kontinuert i vækstsæson. En del arbejdsoperationer kan udsættes i kortere eller længere tid.

ad 6. Sprøjtning, tilsyn, m.v. kontinuert i vækstsæson. Iøvrigt som 5.

For samtlige grupper kan der forekomme arbejdsoperationer, der ikke kan udsættes uden følelige produktionstab, f.eks. programmeret "høst" eller sygdomsbekæmpelse. Alle grupper kan således have behov for hjælp i sygdomstilfælde.
Grupperne 4-6 kan planlægge ferie forudsat, at der ikke er

væksthuse eller kølehuse på ejendommen. Der vil imidlertid her **være** tale om et lille antal.

Det er afgørende for vikarordningernes succes, at der kan etableres et tillidsforhold mellem vikarerne og brugerne af ordningerne.

Behovet for vikarer kan opstilles som nedenfor i prioritetsrækkefølge:

1. Sygdom
2. Fridage, herunder frihed i erhversøjemed.
3. Ferie.
4. Specielle opgaver.

ad 1. Ved akut sygdom begrænser arbejdsopgaverne sig til nødvendig daglig pasning af bedriften, såsom overvågning, høst og lignende. Da opgaverne inden for gartneriet er meget forskellige selv inden for samme driftsform, er det nødvendigt, at relevante oplysninger er tilgængelige for vikaren f.eks. temperaturprogrammer eller sprøjtejournaler. Ved sygdom af mere end nogle få dages varighed må vikaren overtage pasningen af bedriften som helhed, således at produktionen kan fortsætte og tabet begrænses mest muligt.

ad 2. Frihed af mindre varighed end 1 døgn vil formentlig for en del virksomheder kunne klares ved tilslutning til en alarmcentral via telefonnettet.

I forbindelse med planlagte fridage såsom familiebegivenheder, indkøbsrejser o.lign. kan arbejdet indskrænkes til almindelig daglig pasning af bedriften.

ad 3. Ved egentlig ferie vil der være tale om pasning af bedriften som helhed. Der vil heri ligge en vis udjævning af trækket på vikarerne, idet der næppe vil være nogen, der planlægger ferie i spidsbelastningsperioder, og disse forekommer på forskellig tid af året inden for gartneriets forskellige driftsformer. Det vil her eventuelt kunne være et led i en turnusordning at vikarerne instrueres ved at være beskæftiget et par dage i gartneriet, inden ejeren tager på ferie.

ad 4. Alle gartneriets driftsformer er mere eller mindre sædvanebetonede. Der kan således rent faktisk forekomme en række tilfælde, hvor der er mulighed for en produktionsforøgelse, der ikke giver basis for ansættelse af kvalificeret medhjælp, men hvor en vikarordning vil kunne afhjælpe spidsbelastningen således, at produktionsapparatet kan udnyttes fuldt ud. Som eksempel kan nævnes væksthusgartnerier med grøntsagsproduktion, der ligger stille i vintermånederne, fordi en bikultur er for arbejdskrævende.

Endvidere kan der være behov for særlig hjælp til arbejder, gartnerne selv deltager i, f.eks. i forbindelse med omlægning af driften.

Bilag G.

Vikarers rekruttering og uddannelse.

1. Rekruttering af vikarer.

Baseret på hidtidige erfaringer vil vikarer kunne rekrutteres fra følgende persongrupper:

- Selvstændige landmænd.
- Medhjælpere i landbruget.
- Landbrugsskoleelever.
- Tilgang fra andre erhverv.
- Tilgang af kvinder.

Selvstændige landmænd.

Et stort antal af de nuværende vikarer på deltid er mindre landmænd, der har tilrettelagt driften af eget landbrug således, at de kan påtage sig deltidsarbejde. De er normalt B-skatteydere. Denne gruppe vikarer er normalt kvalificerede og motiverede bl.a. også for lørdags- og søndagsbeskæftigelse. Tilgangen fra denne gruppe kan sikkert udvides i visse områder, hvor der er mange mindre brug eller brug uden husdyrhold. Hidtidige erfaringer viser dog også, at der er egne, hvor selvstændige landmænd ikke hidtil har kunnet motiveres for afløsning.

Det må antages, at nogle selvstændige kan ansættes som heltidsafløsere, medens andre selvstændige kun vil ønske deltidsarbejde med tid til pasning af egen bedrift.

Fremtidig ordning bør være sådan, at der både bliver heltids- og deltidsbeskæftigelse, hvis flest mulige af de meget velkvalificerede, selvstændige landmænd skal interessere sig for afløsning.

Medhjælpere i landbruget.

De nuværende ordninger har kun i ringe omfang været i stand til at tiltrække landbrugsmedhjælpere. Forudsætningen for, at flere medhjælpere evt. som et led i deres uddannelse kan interesseres for vikararbejdet, vil være heltidsbeskæftigelse med en indtægt, der mindst er på højde med en dygtig fodermesters indtægt.
Da landbrugsmedhjælpere normalt vil være velkvalificerede evt. efter et kort husdyrbrugskursus, er der ønskeligt at tilgangen øges betydeligt. Dette vil kræve en forøget oplysning om vikartjeneste bl.a. i form af pjecer til uddeling på landbrugs- og højskoler, til konsulenter m.v.

Landbrugsskoleelever.

Under det nuværende system har nogle ordninger benyttet landbrugsskoleelever i week-enden. Det bruges også lidt i Norge. En mere systematisk henvendelse til skolerne vil måske nok give lidt større mulighed for tilgang til weekendafløsning, men talmæssigt vil det ikke række langt. Landmandssønnerne vil ofte være optaget ved lejlighedsvis beskæftigelse hjemme og vil vanskeligt kunne tage yderligere arbejde.

Tilgang fra andre erhverv.

I de nuværende ordninger er der en vis rekruttering fra andre erhverv. Det må undersøges nærmere, om der ikke ved øget oplysning og særlige kurser på landbrugsskoler og specialarbejderskoler m.v. kan uddanne ledige til nye stillinger som vikarer.

Der er i erhvervene uden for landbruget et betydeligt antal tidligere landmænd, som man kunne tænke sig efter omskolingskurser kunne have lyst til at vende tilbage til landbruget som afløsere.

Tilgang af kvinder.

I Finland er omkring halvdelen af afløserne kvinder, men i andre lande herunder Norge, hvor afløsningen er veludviklet, er kun få

kvinder med i arbejdet. Da kvinderne de senere år rykker ind i erhverv, der tidligere kun anvendte mænd, må det antages, at man ved en systematisk gennemført oplysningsvirksomhed kan få nogle kvinder interesseret i afløsningsarbejde.

2. Uddannelse af vikarer.

Særlige kurser for vikarer kan afholdes under følgende lovgivning:

- loven om høj- og landbrugsskoler m.v.
- lov om fritidsundervisning - erhvervsmæssige kurser
- arbejdsmarkedsuddannelserne - uddannelse af specialarbejdere
- særlige kurser efter EF-direktiv 161
- anden lovgivning - bistandsloven.

Landbrugsskoleloven.

Efter bekendtgørelse af 6. august 1973 om støtte til elever på højskoler, landbrugsskoler, husholdningsskoler og efterskoler kan der ydes statsstøtte til kurser og elever, der gennemfører et kursus af mindst 2 ugers varighed. Elevstøtten fra staten er indtægtsbestemt. Udover statsstøtten kan (skal ikke) kommunen yde en individuel bestemt elevstøtte.

Fritidsloven.

Ifølge bekendtgørelse af 14. juli 1975 om fritidsundervisning, kapitel III, kan der godkendes erhvervsmæssige kurser, sigtende mod et bestemt arbejdsområde. Undtaget er uddannelser, der henhører under anden lovgivning.

Undervisningen skal følge en af undervisningsministeriet godkendt plan og tillige være godkendt af de organisationer, der dækker det pågældende arbejdsområde. Deltagelse er gratis for eleven, men der skal opkræves et indskrivningsgebyr. Kurser skal begynde med mindst 15 deltagere.

Der er godkendt et stort antal landbrugskurser med et timetal på 20-40 timer pr. kursus, først og fremmest beregnet på selvstændige landmænd og medhjælpende ægtefæller, men der er også et betydeligt antal medhjælpere med. Kurserne skal tilrettelægges som fritidsundervisning, hvor deltagerne ikke får løn eller anden godtgørelse for at deltage.

Arbejdsmarkedsuddannelser.

Lønmodtagere, der deltager i de under arbejdsministeriet hørende erhvervsmæssige uddannelser, modtager løn for tab af indtægt under uddannelsen. Kursusvirksomheden tilrettelægges efter lovbekendtgørelse af 2. juni 1971 om uddannelse af specialarbejdere m.fl. og omskoling. Der er tale om kurser af 1 - 6 ugers varighed, sigtende mod konkrete færdigheder og efter særligt fastlagte kursusplaner. Deltagerkredsen er især lønmodtagere, der får en godtgørelse, der svarer til dagpengesatsen i den A-kasse, de er, eller kunne være medlem af. Der kan i et vist omfang deltage og ydes godtgørelse til selvstændige.

Der er årligt ca. 50.000 deltagere i arbejdsmarkedsuddannelserne, heraf 2000 på de særlige landbrugskurser.

Særlige kurser efter EF-dir. 161.

Ifølge EF-dir. 72/161 om uddannelse og socio-økonomisk rådgivning kan der ydes 25% EF-refusion til særlige kurser, der giver en supplerende færdighed af en bestemt art. Refusionen fra EF, er betinget af oplysninger om deltagerne, samt at deltagerne skal have fulgt 2 ugekurser.

I 1976-77 er der ydet EF-refusion til 332 danske kursusdeltagere på specialarbejderskolerne med et timetal på 40-80 timer.

EF-dir. 72/161 er under revision og kommissionen foreslår tilskuddet forhøjet fra 25% til 50%. Yderligere er der forslag om udvidelse af kursusområdet, så vikarer formentlig kan dækkes, hvilket der er tvivl om for indeværende.

EF-direktivet kan benyttes til en selvstændig kursusvirksomhed, men kan også kombineres med kurser under landbrugsskoleloven, fritidsloven og specialarbejderloven.

Andre love.

Efter bistandsloven kan der til personer, som er erhvervshæmmede af fysiske, psykiske eller sociale årsager ydes støtte til optræning og faglig uddannelse. Alle udgifter afholdes da af det offentlige. Det må dog påregnes, at kun få personer herunder vil være egnede til eller have interesse i at arbejde med husbondafløsning.

3. Skitse til uddannelse af vikarer.

Initiativtagere. Der bør ikke være faste retningslinier herfor, men man må påregne, at det natuligt vil være landboorganisationerne og/eller vikarordningerne enkeltvis eller sammenslutninger heraf, der vil være arrangører af kurserne i samarbejde med landbrugsskolerne.

Deltagerkreds. Det er vanskeligt på nuværende tidspunkt at udarbejde en færdig plan, idet man må regne med, at kommende afløsere vil møde med forskellige forudsætninger og ønsker til kursus. Der vil være folk uden for landbruget, som vil være helt eller næsten helt uden forkundskaber og andre herunder landmænd, og medhjælpende hustruer, som tidligere har arbejdet med husdyr og blot behøver et kort genopfriskningskursus.

Kursus med modulsystem. Som udgangspunkt bør der være mulighed for uddannelse af afløsere helt uden forkundskaber og for disse må det antages, at kurset må omfatte:

- en praktikperiode.
- en teoriperiode.

Praktikuddannelsen. Forsøgsvis må man regne med en praktiktid på 1-3 måneder på gode landbrug med besætning eller på landbrug tilknyttet landbrugsskoler.

Kursus. Teorikurset bør specielt opbygges efter et modulsystem f.eks. fra 1 til 4 uger således, at elever med bedre forudsætninger kan gå direkte ind på 4. uge.

Da kurset vil nødvendiggøre, at der er besætning herunder søer og malkekvæg, kalve m.v. på kursusstedet, må vore landbrugsskoler være egnede steder. For elever uden praktiske forudsætninger må det overvejes at tilrettelægge hele opholdet som en vekselvirkning mellem praktik og teori.

Mejerikontorets malkekursus bør søges inddraget.

Kursusbevis. Der kan efter endt praktisk og teoretisk uddannelse udstedes et bevis for gennemført uddannelse. Efter indstilling fra vikarordningen kan der til andre kvalificerede vikarer udstedes bevis.

Støtte til uddannelsen. Der bør ydes støtte til uddannelsen på et niveau, der mindst svarer til den støtte, der ydes til ikke-faglærte under arbejdsmarkeduddannelserne og til beskæftigelsesplanens foranstaltninger mod ungdomsarbejdsløsheden.

Bilag H.

Regler for opnåelse af statstilskud ved etablering af vikarordninger inden for jordbruget.

I medfør af bestemmelserne i kap. 5 i landbrugsministeriets bekendtgørelse nr. 623 af 3. december 1973 om støtte til modernisering af jordbrugsbedrifter kan landbrugsministeren yde statstilskud, der skal bidrage til dækning af administrationsomkostningerne ved etablering af vikarordninger inden for jordbruget.

For at tilskud skal kunne opnås, skal aftale om vikarordningen være indgået mellem ejere og/eller forpagtere af jordbrugsbedrifter med sigte på bistand ved sygdom, ferie eller lignende.

Ved jordbrugsbedrifter forstås bedrifter, der anvendes til landbrug, gartneri, frugtavl, planteskole eller lignende jordbrugsvirksomhed.

A. Ansøgning om tilskud.

Ansøgning om tilskud udfærdiges på et særligt skema, der vil kunne rekvireres hos Statens Jordlovsudvalg, De samvirkende danske Landboforeninger, De samvirkende danske Husmandsforeninger eller Dansk Erhvervsgartnerforening.

I tilfælde, hvor vikarordningen etableres af landbo- eller husmandsforeninger, indsendes ansøgningen til De samvirkende danske Landboforeninger eller De samvirkende danske Husmandsforeninger. Hvis vikarordningen etableres af foreninger m.v. inden for gartneri, frugtavl og planteskoler indsendes ansøgningen til Dansk Erhvervsgartnerforening. Samvirksomhederne eller Dansk Erhvervsgartnerforening afgiver en udtalelse om ansøgningen og videresender derefter denne til viceformanden for jordbrugskommissionen for det område, hvor vikarordningen har adresse. I tilfælde, hvor vikarordningen ikke etableres af de nævnte foreninger m.v., indsendes ansøgningen direkte til viceformanden for jordbrugskommissionen for det område, hvor vikarordningen har adresse.

Jordbrugskommissionen afgiver en udtalelse om ansøgningen og indsender denne til Statens Jordlovsudvalg.

B. Betingelser for opnåelse af statstilskud.

Følgende betingelser skal være opfyldt, for at der skal kunne opnås statstilskud til etablering af en vikarordning:

1. Vikarordningen skal have en form, der kan godkendes af Statens Jordlovsudvalg, jfr. bekendtgørelsens § 40, stk. 2.
2. Vikarordningen skal oprettes ved skriftlig kontrakt om ordningen, eller ved at en forenings kompetente forsamling træffer beslutning om oprettelsen.
3. Den for vikarordningen gældende kontrakt eller de for ordningen gældende regler eller vedtægter, der skal godkendes af Statens Jordlovsudvalg, skal bl.a. indeholde bestemmelser om

a) vilkårene for samarbejdet mellem deltagerne,
b) vilkårene for deltagernes indtræden i og udtræden af ordningen,
c) vilkårene for fordeling af ordningens over- eller underskud og
d) regler for regnskabsaflæggelse.

4. Vikarordningen skal have en varighed af mindst 3 år.
5. Vikarordningen må ikke have et forretningsmæssigt formål.
6. Vikarordningens geografiske område skal være afpasset efter dens formål.
7. Vikarordningen skal stå åben for alle ejere og forpagtere af jordbrugsbedrifter, der er beliggende inden for ordningens geografiske område.
8. Vikarordningen skal omfatte mindst loo deltagere, hvis ordningen omfatter ejere eller forpagtere inden for landbrug, og mindst 25 deltagere, hvis ordningen alene omfatter ejere eller forpagtere inden for gartneri, frugtavl eller planteskoler. Ved opgørelse af antallet af deltagere kan der dog kun medregnes een deltager for hver bedrift.
9. Vikarordningen skal have mindst 3 vikarer på hel- eller deltid. Der skal desuden bestå et efter jordlovsudvalgets skøn pas-

sende forhold mellem antallet af deltagere og antallet af vikarer under hensyn til vikarordningens formål.

10. Vikarordningen skal ledes af en bestyrelse eller et udvalg, der er valgt i henhold til de for ordningen gældende bestemmelser.

11. Bestyrelsen eller udvalget udpeger en forretningsforer (arbejdsfordeler), der skal lede og føre tilsyn med vikarordningens daglige arbejde.

Statens Jordlovsudvalg træffer afgørelse om, hvorvidt ovenstående betingelser for ydelse af tilskud er opfyldt, og kan i særlige tilfælde dispensere fra disse betingelser.

C. Fastsættelse, bevilling og udbetaling af tilskud.

Statens Jordlovsudvalg fastsætter tilskuddets størrelse samt bevilger og udbetaler dette.

Tilskuddet udgør 19.000 kr. 1) som grundbeløb med tillæg af 10 kr. pr. deltager ud over 25 for vikarordninger inden for gartneri, frugtavl, planteskoler o.lign.

Tilskud over 19.000 kr. kan ikke overstige de faktiske administrationsomkostninger ved etableringen af vikarordningen, og det kan højst udgøre 56.000 kr. 2) I afsnit D er angivet, hvilke kategorier af udgifter, der kan godkendes som tilskudsberettigede administrationsomkostninger ved etableringen. Statens Jordlovsudvalg afgør i hvert enkelt tilfælde, hvilke udgifter der kan godkendes som tilskudsberettigede administrationsomkostninger ved etableringen.

Grundbeløbet på 19.000 kr. udbetales samtidig med bevillingen, medens det eventuelt resterende beløb først udbetales, når der

1) Er forhøjet til 23.000 kr.
2) Er forhøjet til 68.000 kr.

foreligger dokumentation for de afholdte administrationsomkostninger. Delbeløb under 500 kr. udbetales ikke.

D. Tilskudsberettigede administrationsomkostninger ved etableringen.

Som tilskudsberettigede administrationsomkostninger ved etableringen kan medregnes udgifter til:

1) telefon til administration og vikarer, herunder udgifter til opsætning og abonnement,
2) porto, papir, kontormateriel m.m.,
3) forsikring,
4) annoncer, programmer, vejledninger og vedtægter m.v.,
5) sekretariat og moder, herunder forretningsførerens ekstraudgifter, udgifter til udvalgsarbejde og instruktionsmøder for deltagere og vikarer, herunder godtgørelse til de lokale landbo- og husmandsforeninger eller foreninger m.v. inden for gartneri og frugtavl for den arbejdsindsats, der er ydet af foreningernes funktionærer samt bestyrelses- og udvalgsmedlemmer i forbindelse med vikarordningens etablering,
6) kurser, herunder kurser for udvalgsmedlemmer, forretningsførere og vikarer og
7) eventuelle andre udgifter, der kan godkendes af Statens Jordlovsudvalg.

E. Bortfald af tilskud og eventuel tilbagebetaling af tilskud.

Såfremt der sker ændringer i vikarordningens forhold, som medfører, at de i afsnit B anførte betingelser ikke længere er opfyldt, er vikarordningens ansvarlige ledelse pligtig til at give Statens Jordlovsudvalg meddelelse herom.

Som eksempler herpå kan nævnes, at vikarordningen ophører, inden der er forløbet 3 år fra bevilling af tilskuddet, eller at antallet af deltagere i ordningen formindskes væsentligt inden for det nævnte tidsrum.

Hvis forudsætningerne for bevilling af tilskuddet efter jordlovsudvalgets skøn er væsentligt forrykket, kan udvalget bestemme, at tilskud, hvorom der er givet tilsagn, men som endnu ikke er udbetalt, ikke vil komme til udbetaling.

Statens Jordlovsudvalg kan endvidere bestemme, at udbetalt tilskud skal tilbagebetales, såfremt der foreligger væsentlige fejl eller forsømmelser fra ledelsens side.

Der henvises i øvrigt til bekendtgørelsens §§ 44 og 45.

+ + +

Afgørelser, der træffes af Statens Jordlovsudvalg i medfør af disse regler, kan påklages til landbrugsministeren. Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende, jfr. bekendtgørelsens § 47.

Landbrugsministeriet, den 16. januar 1975.

P. M. V.

V. Hornslet

/

Jørn Priemé

Bilag J.

Beregninger over omkostninger og finansiering ved en udbygning af vikarordningerne.

Indføres der tilskud til vikarordningernes styringsfunktion og til afløsning ved sygdom i op til 13 uger, og etableres der kurser til uddannelse og efteruddannelse af arbejdsfordelere og vikarer, er der efter udvalgets vurdering muligheder for en betydelig udbygning. Hvor stor udbygningen bliver afhænger bl.a. af tilskudssatserne samt af hvor mange vikarer, der vil kunne rekrutteres og uddannes.

Under forudsætning af, at tilskuddet til styringsfunktionen dækker de væsentligste omkostninger ved denne, og at tilskuddet til sygdomsafløsning fastsættes lig med forskellen mellem omkostningerne til vikarbistand og de udbetalte sygedagpenge, vil der sandsynligvis i en lo-årig opbygningsperiode (198o-89) ske en udbygning, hvor 3o.ooo jordbrugere i 1989 benytter vikarordningerne, og hvor disses kapacitet svarer til 19oo fuldtidsbeskæftigede vikarer (427.5oo vikardage om året).

Som nævnt i kap. II er der 60.000 jordbrugere, der har et konstant behov for afløsning i tilfælde af sygdom og ved fridage. En udbygning til kun at omfatte halvdelen forudsætter en fortsat udstrakt anvendelse af naboer og familiemedlemmer til afløsningsopgaver. Det kan derfor ikke udelukkes, at der vil ske en kraftigere udbygning. Den maksimale udbygning til at omfatte alle 60.000 jordbrugere er dog meget usandsynlig.

Beregningerne over omkostninger og finansiering ved en udbygning er gennemført for følgende 3 modeller:

1. Antallet af jordbrugere, der anvender vikarhjælp, udvides gradvis fra de nuværende ca. lo.ooo til 3o.ooo. Vikarantallet udvides svarende til en netto-rekruttering på 2oo fuldtidsbeskæftigede pr. år (Tabel J.2.)

2. Antallet af jordbrugere, der anvender vikarhjælp, udvides gradvis til 60.000. Samme netto-rekruttering af vikarer som under 1. (Tabel J. 3.)

3. Samme antal jordbrugere som under 2, men med en netto-rekrutte-ring af vikarer svarende til 4oo fuldtidsbeskæftigede pr. år. (Tabel J. 4.)

Forudsætninger for beregningerne er:

- Tilskuddet til styringsfunktionen i den lo-årige opbygningsperi-ode fastsættes til 7o procent af omkostningerne herunder lønom-kostninger og kørsel samt alm. administrationsomkostninger. De re-sterende 3o procent fordeles ligeligt på alle afløsningsopgaver.

- Tilskud til sygdomsafløsning fastsættes lig med hele forskellen mellem de udbetalte sygedagpenge og omkostningerne til vikarhjælp incl. andelen af styringsomkostningerne.

- Alle beløb er i 1978-priser.

- Den begrænsende faktor i udbygningen er netto-rekrutteringen af vikarer.

- Absolut prioritet for sygdomsaf løsning i op til 13 uger af en sygdomsperiode.

- De årlige omkostninger til styringsfunktionen sættes til 142.8oo kr. pr. arbejdsfordeler.

- Lønomkostningerne for vikarer incl. kørsel sættes til i gennem-snit 445,00 kr. pr. dag (8 timer) svarende til 560,00 kr. pr. dag i week-ends og 400,00 kr. for hverdage.

- De maksimale sygedagpenge var pr. 31. december 1978 1434,oo kr. pr. uge. Fordelt ligelig på alle ugens 7 dage giver det i gennem-snit 2o5,oo kr. pr. dag.

- I de tilfælde, hvor jordbrugerens sygedagpenge udgør maksimum, forudsættes et behov for afløsning på 8 timer pr. dag. Er de ud-betalte dagpenge mindre, forudsættes et tilsvarende mindre behov for afløsning.

- I antallet af jordbrugere, der anvender vikarhjælp forudsættes, at alle har et behov for afløsning i 8 timer pr. dag. To jord-brugere, der hver har et behov på 4 timer pr. dag, tæller således

kun for 1 jordbruger i beregningerne.

- Jordbrugernes gennemsnitlige antal sygedage pr. år forudsættes at være 7, hvoraf 4 falder inden for de første 13 ugers sygdom.

- Vikarerne kan være fuldtidsbeskæftigede med afløsning ved sygdom, hvis vikarkapaciteten er mindre end 7o procent af behovet. Er kapaciteten større end 13o procent af behovet, kan behovet for sygdomsafløsning dækkes fuldtud. Er behovet for vikarhjælp ved sygdom f.eks. loo vil en kapacitet på op til 7o være fuldtidsbeskæftigede med denne afløsning. Er vikarkapaciteten 13o eller derover vil hele behovet for sygdomsafløsning på loo kunne dækkes. Imellem disse to dækningsgrader regnes der med en liniær interpolation.

Resultater af beregningerne:
I tabel J. 1. er gengivet de væsentlige hovedtal for de 3 udbygningsmodeller sammen med de samlede omkostninger i den lo-årige opbygningsperiode samt finansieringen heraf.

Som det fremgår af tabel J.2., vil en udbygning til at omfatte 3o.ooo jordbrugere give et behov for tilskudsberettiget sygdomsafløsning på ialt I,o2 mio. vikardage. Netto-rekrutteringen på 2oo vikarer om året vil stille ialt 2,25 mio. dage til rådighed. Da hele behovet for tilskudsberettiget sygdomsafløsning først vil kunne dækkes fra og med 1982, vil kun knapt 1 mio. vikardage blive anvendt hertil, svarende til 43 procent af kapaciteten. Resten må anvendes til afløsning ved fritid og evt. stødpudearbejde.

Som anført i tabel J.I., vil omkostningerne til denne vikarhjælp i hele lo-årsperioden andrage 432 mio. for sygdomsafløsninger og 57o mio. kr. for anden afløsning. Hertil kommer styringsomkostninger på Io8 mio. kr. og omkostningerne til grunduddannelse og efteruddannelse på 2o mio. kr. De samlede omkostninger bliver ialt på 1.13o mio. kr.

Af de samlede omkostninger vil de direkte offentlige tilskud til vikarordningerne dække 3o procent, eller 343 mio. kr. fordelt med 75 mio. kr. til styringsfunktionen, 248 mio. kr. til sygdomsafløsningen og 2o mio. kr. til grunduddannelse og efteruddannelse.

Betingelsen om, at tilskuddet til sygdomsafløsning kun udbetales, hvis der udbetales sygedagpenge enten fra den frivillige sikring for selvstændige for de første 5 ugers sygdom, eller fra det offentlige for sygdom udover denne 5 ugers periode, vil sandsynligevis medfører en øget medlemstilgang til den frivillige sikring, idet jordbrugere hidtil kun i ringe omfang har udnyttet muligheden for sikring for de første 5 ugers sygdom.

Da 5/8 af udbetalingerne fra den frivillige sikring finansieres af offentlige tilskud, vil en øget medlemstilgsng også forøge det offentlige tilskud hertil. Idet udvalget skønner, at 2,5 sygedage pr. jordbruger i gennemsnit falder indenfor de første 5 ugers sygdom, vil udbetalingerne maksimalt blive øget med 512,5o kr. pr. nyt medlem pr. år. (2o5,oo kr. pr. dcig) . Forudsat, at ingen af de 3o.ooo jordbrugere i dag er medlemmer af den frivillige sikring, men bliver det i takt med tilknytningen til en vikarordning, vil de samlede udbetalinger fra sikringen maksimalt i lo-års perioden blive forøget med 131 mio. kr.

Medlemskontingentet til sikringen betragtes i skattemæssig sammenhæng imidlertid ikke som en driftsudgift, der kan fratrækkes den skattepligtige indkomst. Fordelingen 5/8 offentlig finansiering og 3/8 medlemsfinansiering af udbetalingerne kan derfor ikke umiddelbart anvendes i tabel J.I., hvor de øvrige beløb referer til førskat. Med en marginalskatteprocent på 5o er fordelingen 1/4 offentlig og 3/4 medlemsfinansiering. Af de forøgede udbetalinger på 131 mio. kr. finansierer medlemskontingentet reelt 98 mio.kr. og det offentlige kun 33 mio. kr. Da vikarordningerne ikke kan dække hele behovet for tilskudsberettiget sygdomsafløsning i de første 2 år, er det kun 124 mio. kr. af udbetcilingerne fra sikringen, der medgår til finansiering af vikarhjælpen, heraf 31 mio. kr. i offentlige tilskud.

Dette større offentlige tilskud til den frivillige sikring for selvstændige er imidlertid ikke en følge af udvalgets forslag, men af gældende lov. Beløbet er endvidere overvurderet, idet flere jordbrugere i dag faktisk er medlemmer, ligesom der vil kunne forventes en medlemstilgang uanset udbygningen af vikarordningerne.

Lægges det offentlige tilskud til den frivillige sikring til de offentlige tilskud til vikarordningerne, finansierer det offentlige ialt 33 procent, eller 374 mio. kr. ved en udbygning til at omfatte 3o.ooo jordbrugere og 19oo vikarer.

En større udbygning med 60.000 jordbrugere tilsluttet vikarordningerne i 1989 vil som vist i tabel J.I., forøge det offentlige tilskud til sygdomsafløsning til 366 mio. kr., det offentlige tilskud til den frivillige sikring til 46 mio. kr. og dermed det samlede offentlige tilskud til 5o7 mio. kr. svarende til 45 procent af de samlede omkostninger.

En samtidig fordobling af netto-rekrutteringen, tabel J.4., vil forøge tilskuddet til styringsfunktionen samt til uddannelse og efteruddannelse. Som anført i tabel J.I., vil det offentlige ved denne udbygning finansiere 27 procent eller 567 mio. kr. ud af de samlede omkostninger på 2.o98 mio. kr.

Mindretallets forslag om et generelt tilskud til afløsning ved 1 ugentlig fridag vil, hvis alle tilknyttede jordbrugere skal have mulighed for at udnytte en sådan ordning, kræve en betydelig større udbygning af vikarordningerne. En ugentlig fridag for 3o.ooo jordbrugere vil alene kræve 6.9oo fuldtidsbeskæftigede vikarer og for 60.000 jordbrugere 13.8oo fuldtidsbeskæftigede.

Gennemføres forslaget med et tilskud på 16,oo kr. pr. time eller 128,oo kr. pr. dag inden for den ovenfor skitserede udbygning (tabel J. 2.), med en kapacitet i 1989 til afløsning ved lo fridage pr. medlem om året, vil det offentlige tilskud hertil beløbe sig til 164 mio. kr.

Det offentliges bruttoudgifter til vikarordningerne i hele den lo-årige udbygningsperiode vil med de anførte tilskudssatser og den skitserede udbygning ligge mellem 374 og 567 mio. kr., men med størst sandsynlighed for det laveste beløb. Det offentlige vil imidlertid samtidig spare arbejdsløshedsdagpenge til det antal vikarer og arbejdsfordelere, der herigennem bringes i arbejde. Som anført i kap. IV indebærer udbygningen af vikarordningerne muligheden for en tilsvarende nettoforøgelse af beskæftigelsen. Alene merbeskæftigelsen i jordbruget ved den mindste udbygning (tabel J. 2.), skulle således betyde en besparelse i arbejdsløshedsdagpengene på mindst 7oo mio. kr. Hertil kommer yderligere besparelsen i

dagpengene gennem merbeskæftigelsen i jordbrugets forsynings- og forarbejdsningsvirksomheder samt de forøgede indtægter gennem direkte og indirekte skatter som følge af den større jordbrugsproduktion.

Tabel J. 1. Oversigt over omkostninger og finansiering ved en udbygning af vikarordningerne.

Udbygningsmodel: Tabel

	J 2	J 3	J 4
Antal jordbrugere der anvender vikarordningerne i 1989	3o.ooo	6o.ooo	6o.ooo
Netto-rekrutering af fuldtidsbeskæftigede vikarer pr. år	2oo	2oo	4oo
Antal fuldtidsbeskæftigede vikarer i 1989	1.9oo	1.9oo	3.7oo
Antal arbejdsfordelere i 1989	1oo	1oo	16o
Vikardage ialt til rådighed i 1o årsperioden	2.25o.ooo	2.25o.ooo	4.286.8oo
Vikardage anvendt til sygdomsafløsning i hele 1o års perioden	969.5oo	1.435.6oo	1.473.8oo
- i procent af vikardage ialt	43 %	64 %	34 %
Omkostninger i mio. kr. for hele 1o års-perioden.			
Vikarløn m.v.			
- ved sygdomsafløsning	432	639	656
- ved anden afløsning	57o	363	1.252
Styringsfunktionen	1o8	1o8	165
Uddannelse og efter-uddannelse	2o	2o	35
Ialt	1.13o	1.13o	2.o98
Finansiering i mio. kr.			
Direkte offentlige tilskud			
- styringsfunktionen	75	75	114
- sygdomsafløsning	248	366	371
- uddannelse	2o	2o	35
Ialt	343	461	52o
Direkte offentlige tilskud i procent af samlede omkostninger	3o %	41 %	25 %
Offentlige tilskud til sygesikringen	31	46	47
Samlede offentlige tilskud ialt	374	5o7	567
- procent af samlede omkostninger	33 %	45 %	27 %
Jordbrugernes betaling	756	623	1.531

Tabel J.2. Beregninger over det offentliges tilskud til vikarordningens styringsfunktion og tilskud til sygdomsafløsning. Forudsat 3o.ooo medlemmer og en netto-rekrutering på 2oo vikarer pr. år.

År	Antal medl. af vikarordninger i 1ooo	Medlemmernes sygedage 1) ialt i 1ooo	Medlemmernes sygedage 1) heraf tilskudsberettiget i 1ooo	Antal arbejdsfordelene.	Antal vikarer	Vikardage: Til rådighed ialt 2) i 1ooo	Vikardage: heraf tilskudsberettiget afløsning. i 1ooo	Vikardage: til anden afløsning. 3) mio. kr.	Tilskud til styringsfunktion 4)	Gennemsnitlig omkostning pr. vikardag. 5) kr.	Tilskud til afløsning ved sygdom 6) mio. kr.
198o	15	1o5	6o	1o	1oo	22,5	22,5	-	1,o	463	5,8
1981	18	126	72	3o	3oo	67,5	59,o	8,5	3,o	464	15,3
1982	21	147	84	5o	5oo	112,5	84,o	28,5	5,o	464	21,7
1983	24	168	96	7o	7oo	157,5	96,o	61,5	7,o	464	24,9
1984	27	189	1o8	9o	9oo	2o2,5	1o8,o	94,5	9,o	464	28,o
1985	3o	21o	12o	1oo	11oo	247,5	12o,o	127,5	1o,o	462	3o,9
1986	3o	21o	12o	1oo	13oo	292,5	12o,o	172,5	1o,o	46o	3o,6
1987	3o	21o	12o	1oo	15oo	337,5	12o,o	217,5	1o,o	458	3o,3
1988	3o	21o	12o	1oo	17oo	382,5	12o,o	262,5	1o,o	456	3o,1
1989	3o	21o	12o	1oo	19oo	427,5	12o,o	3o7,5	1o,o	455	3o,o
ialt 198o/89			1o2o			225o,o	969,5	128o,5	75,o		247,6
gennemsnit									7,5	46o	24,8
199o	3o	21o	12o	1oo	21oo	472,5	12o,o	352,5	-	475	32,4
1991	3o	21o	12o	1oo	23oo	517,5	12o,o	397,5	-	472	32,1
1992	3o	21o	12o	1oo	25oo	562,5	12o,o	442,5	-	47o	31,9
1993	3o	21o	12o	1o8	27oo	6o7,5	12o,o	487,5	-	47o	31,8

1) 7 sygedage i gennemsnit pr. medlem, heraf 4 dage tilskudsberettiget (sygedage inden for de første 13 uger af en sygdomsperiode).
2) 225 arbejdsdage pr. vikar om året.
3) Herunder afløsning ved ferie og fridage, evt. afløsning ved sygdom udover 13 uger samt stødpudearbejde.
4) 1oo.ooo kr. pr. arbejdsfordeler.
5) Heri indeholdt aflønning af vikar incl. kørsel samt 3o% af omkostninger til styringsfunktion, 1oo% efter 1989, men uden tilskuddet til sygdomsafløsning.
6) Beregnet som de gennemsnitlige omkostninger pr. vikardag minus sygedagpengene på 2o5 kr. pr. dag - gange antallet af vikardage til tilskudsberettiget sygdomsafløsning.

Tabel J.3. Beregninger over det offentliges tilskud til vikarordningens styrinsfunktion og tilskud til sygdomsafløsning. Forudsat 6o.ooo medlemmer og en netto-rekrutering på 2oo vikarer pr. år

År	Antal medl. af vikarordninger i 1ooo	Medlemmernes sygedage 1) ialt i 1ooo	heraf tilskudsberettiget i 1ooo	Antal arbejdsfordelene.	Antal vikarer	Vikardage: Til rådighed ialt 2) i 1ooo	heraf tilskudsberettiget afløsning. i 1ooo	til anden afløsning. 3) i 1ooo	Tilskud til styringsfunktion 4) mio. kr.	Gennemsnitlig omkostning pr. vikardag. 5) kr.	Tilskud til afløsning ved sygdom 6) mio. kr.
198o	15	1o5	6o	1o	1oo	22,5	22,5	-	1,o	463	5,8
1981	2o	14o	8o	3o	3oo	67,5	61,8	5,7	3,o	464	16,o
1982	25	175	1oo	5o	5oo	112,5	91,3	21,2	5,o	464	23,6
1983	3o	21o	12o	7o	7oo	157,5	12o,o	37,5	7,o	464	31,1
1984	35	245	14o	9o	9oo	2o2,5	14o,o	62,5	9,o	464	36,3
1985	4o	28o	16o	1oo	11oo	247,5	16o,o	87,5	1o,o	462	41,2
1986	45	315	18o	1oo	13oo	292,5	18o,o	112,5	1o,o	46o	45,8
1987	5o	35o	2oo	1oo	15oo	337,5	2oo,o	137,5	1o,o	458	5o,5
1988	55	385	22o	1oo	17oo	382,5	22o,o	162,5	1o,o	456	55,3
1989	6o	42o	24o	1oo	19oo	427,5	24o,o	187,5	1o,o	455	6o,o
ialt 198o/89			15oo			225o,o	1435,6	814,4	75,o		365,6
gennemsnit									7,5	46o	36,6
199o	6o	42o	24o	1oo	21oo	472,5	24o,o	232,5		475	64,9
1991	6o	42o	24o	1oo	23oo	517,5	24o,o	277,5		472	64,2
1992	6o	42o	24o	1oo	25oo	562,5	24o,o	322,5		47o	63,7
1993	6o	42o	24o	1o8	27oo	6o7,5	24o,o	367,5		47o	63,7

1) 7 sygedage i gennemsnit pr. medlem heraf 4 dage tilskudsberettiget (sygedage inden for de første 13 uger af en sygdomsperiode),
2) 225 arbejdsdage pr. vikar om året.
3) Herunder afløsning ved ferie og fridage, evt. afløsning ved sygdom udover 13 uger samt stødpudearbejde.
4) 1oo.ooo kr. pr. arbejdsfordeler.
5) Heri indeholdt aflønning af vikar incl. kørsel samt 3o% af omkostninger til styringsfunktion 1oo% efter 1989, men uden tilskuddet til sygdomsafløsning.
6) Beregnet som de gennemsnitlige omkostninger pr. vikardag - minus sygedagpengene på 2o5 kr. pr. dag - gange antallet af vikardage til tilskudsberettiget sygdomsafløsning.

Tabel J.4. Beregninger over det offentliges tilskud til vikarordningens styringsfunktion og tilskud til sygdomsafløsning. Forudsat 6o.ooo medlemmer og en netto-rekrutering på 4oo vikarer pr. år.

År	Antal medl. af vikarordninger i 1ooo	Medlemmernes sygedage 1) ialt i 1ooo	Medlemmernes sygedage 1) heraf tilskudsrettiget i 1ooo	Antal arbejdsfordelene.	Antal vikarer	Vikardage: Til rådighed ialt 2) i 1ooo	Vikardage: heraf tilskudsberettiget afløsning. i 1ooo	Vikardage: til anden afløsning. 3) mio. kr.	Tilskud til styringsfunktion 4)	Gennemsnitlig omkostning pr. vikardag 5) kr.	Tilskud til afløsning ved sygdom 6) mio. kr.
198o	15	1o5	6o	1o	15o	33,8	33,8	-	1,o	457	8,5
1981	2o	14o	8o	4o	5oo	112,5	8o,o	32,5	4,o	46o	2o,4
1982	25	175	1oo	7o	9oo	2o2,5	1oo,o	1o2,5	7,o	46o	25,5
1983	3o	21o	12o	1oo	13oo	292,5	12o,o	172,5	1o,o	46o	3o,6
1984	35	245	14o	13o	17oo	382,5	14o,o	242,5	13,o	46o	35,6
1985	4o	28o	16o	15o	21oo	472,5	16o,o	312,5	15,o	459	4o,6
1986	45	315	18o	16o	25oo	562,5	18o,o	382,5	16,o	457	45,4
1987	5o	35o	2oo	16o	29oo	652,5	2oo,o	452,5	16,o	456	5o,1
1988	55	385	22o	16o	33oo	742,5	22o,o	522,5	16,o	454	54,8
1989	6o	42o	24o	16o	37oo	832,5	24o,o	592,5	16,o	453	59,6
ialt 198o/89			15oo			4286,8	1473,8	2812,5	114,o		371,1
gennemsnit									11,4	457	37,1
199o	6o	42o	24o	16o	41oo	922,5	24o,o	682,5		47o	63,6
1991	6o	42o	24o	17o	45oo	1o12,5	24o,o	772,5		469	63,4
1992	6o	42o	24o	18o	49oo	11o2,5	24o,o	862,5		468	63,2
1993	6o	42o	24o	19o	53oo	1192,5	24o,o	952,5		468	63,1

1) 7 sygedage i gennemsnit pr. medlem, heraf 4 dage tilskudsberettiget (sygedage inden for de første 13 uger af en sygdomsperiode).
2) 225 arbejdsdage pr. vikar om året.
3) Herunder afløsning ved ferie og fridage, evt. afløsning ved sygdom udover 13 uger samt stødpudearbejde.
4) 1oo.ooo kr. pr. arbejdsfordeler.
5) Heri indeholdt aflønning af vikar incl. kørsel samt 3o% af omkostninger til styringsfunktion, 1oo% efter 1989, men uden tilskuddet til sygdomsafløsning.
6) Beregnet som de gennemsnitlige omkostninger pr. vikardag minus sygedagpengene på 2o5 kr. pr. dag - gange antallet af vikardage til tilskudsberettiget sygdomsafløsning.